

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
ORTAK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL VE LİSELERDE ÇALIŞAN
ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE DÜZEYİ İLE
BİLGİ PAYLAŞIM DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seda YILDIZ

İstanbul
Şubat-2021

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
ORTAK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL VE LİSELERDE ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN
SOSYAL SERMAYE DÜZEYİ İLE BİLGİ PAYLAŞIM
DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seda YILDIZ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÖZMEN

İstanbul
Şubat-2021

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Necmettin Özmen

Üye Prof. Dr. Bülent Dilmaç

Üye Dr. Öğr. Üyesi Kamil Arif Kırkıç

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ali Güneş
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Ortaokul ve Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Düzeyi İle Bilgi Paylaşım Düzeyi Arasındaki İlişki**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Seda YILDIZ

ÖN SÖZ

Araştırmamdaki her aşamada bana yardımcı olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÖZMEN'e teşekkürlerimi sunarım. Bu zorlu süreçte her zaman yanımda olup benden desteklerini esirgemeyen, beni motive eden başta ailem ve Emre İNCİ olmak üzere çalışma arkadaşlarıma ve değerli zamanlarımı ayırarak anketleri dolduran tüm meslektaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Seda YILDIZ

İstanbul-2021

ÖZET

ORTAOKUL VE LİSELERDE ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE DÜZEYİ İLE BİLGİ PAYLAŞIM DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Seda YILDIZ

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Denetimi
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÖZMEN
Şubat-2021, XI-84 Sayfa

Bu araştırmanın amacı ortaokul ve liselerde çalışan öğretmenlerin sosyal sermaye düzeyleri ile bilgi paylaşımı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veriler t testi ve tek yönlü varyans analizi yöntemleri ile analiz edilmiştir. Bu doğrultuda, 2019–2020 Eğitim-Öğretim Yılında İstanbul ilinin Avcılar, Beylikdüzü, Esenyurt ilçelerinde bulunan resmi ortaokul ve liselerden en az 30 kadrolu öğretmeni bulunan okullardan asgari 300 öğretmene anket uygulanmıştır. Bu çalışma tesadüfî olarak seçilen ve ölçme aracına cevap vermeyi kabul etmiş öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır. Bu veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir.

Sosyal sermaye ölçeği ile güven, norm ve değerler, sosyal ağlar, ilgi, etkileşim ve katılım ve bağlılık ve aidiyet alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

Katılımcıların okulda bilgi paylaşımı düzeyleri ile sosyal sermaye düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki vardır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Okul, Sosyal Sermaye, Bilgi Paylaşımı

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEVEL OF SOCIAL CAPITAL AND THE LEVEL OF KNOWLEDGE SHARING OF TEACHERS WORKING IN SECONDARY AND HIGH SCHOOLS

Seda YILDIZ

Master's Degree, Education Management and Supervision

Thesis Advisor: Asst. Dr. Necmettin ÖZMEN

February-2021, XI-84 Pages

The aim of this research is to examine the relationship between social capital levels and information sharing levels of the teachers who work in secondary schools and high schools. Correlational survey model is used in this research. The data is analyzed through t test and one-way analysis of variance methods. The questionnaire is applied to minimum 300 teachers who work in public secondary schools and public high schools which have at least 30 permanent teachers in their constitution within the districts, Avcilar, Beylikdüzü and Esenyurt in İstanbul city in 2019-2020 academic year. This study is limited to the views of randomly selected teachers who agreed to answer the measurement tool. The Data is analyzed through SPSS data analysis software.

Statistically significant and a positive correlation is detected between the subscales of trust, norms and values, social relations, interest, interaction and participation and commitment and belongingness through social capital scales.

There is a statistically significant positive correlation between the participants' social capital levels and information sharing scales in school.

Keywords: Education, School, Social Capital, Information Sharing

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Alt Problemler	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM	6
LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Sermaye.....	6
2.2. Sosyal	8
2.3. Sosyal Sermayenin Tanımı.....	9
2.4. Sosyal Sermaye Kuramı	13
2.5. Sosyal Sermayenin Bileşenleri	16
2.5.1. Güven.....	16
2.5.2. Normlar	17
2.5.3. Sosyal Ağlar.....	20
2.6. Sosyal Sermayenin Etki Alanları.....	22
2.6.1. Sosyal Sermaye ve Ekonomi	22
2.6.2. Sosyal Sermaye ve Eğitim	25
2.7. Bilginin Tanımı	29

2.8. Bilginin Özellikleri.....	31
2.9. Bilgi Paylaşımı	31
2.10. Sosyal Sermaye ve Bilgi Paylaşımı	31
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	33
YÖNTEM.....	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Veri Analiz Yöntemi	33
3.3. Çalışma Grubu.....	33
3.4. Veri Toplama Araçları.....	34
3.5. Hipotezler	34
3.6. Sosyal Sermaye Ölçeği (SSÖ).....	35
3.7. Okullarda Örgüt İçi Bilgi Paylaşımı Ölçeği	37
3.8. Normallik Analizleri.....	38
3.8.1. Sosyal Sermaye Ölçeğinin Normallik Analizi.....	38
3.8.2. Okulda Bilgi Paylaşım Ölçeğinin Normallik Analizi	38
3.9. Doğrulayıcı Faktör Analizi.....	39
3.9.1. Sosyal Sermaye Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları	39
3.9.2. Okulda Bilgi Paylaşımı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi.....	40
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	41
BULGULAR	41
4.1. Demografik Yapı İle İlgili Bulgular	41
4.2. Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Bulgular	42
4.3. Okulun Sosyal Sermaye Düzeyinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	50
4.3.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin T-Testi Sonuçları	50
4.3.2. Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	51
4.3.3. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	54

4.3.4. Kıdem Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	55
4.4. Okulda Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Bulgular	57
4.5. Okulun Bilgi Paylaşımı Düzeyinin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	61
4.5.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin T-Testi Sonuçları	61
4.5.2. Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	61
4.5.3. Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	62
4.5.4. Öğretmenlerin Okuldaki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşımı Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	63
4.6. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Korelasyon Analizi Sonuçları	63
4.6.1. Sosyal Sermaye Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon İlişkisi.....	64
4.6.2. Sosyal Sermaye ve Okulda Bilgi Paylaşımı Ölçekleri Arasındaki Pearson Korelasyon İlişkisi	65
BEŞİNCİ BÖLÜM	66
TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME	66
5.1. Sonuç	66
5.2. Tartışma.....	68
5.3. Öneriler.....	69
5.3.1. Uygulayıcılara Öneriler	69
5.3.2. Araştırmacılara Öneriler	70
KAYNAKÇA	71
EK1	78
EK 2.....	83
ÖZGEÇMİŞ.....	84

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.3.1: Sermaye Formları	11
Tablo 2.3.2: Sermaye Formlarının Özellikleri	11
Tablo 3.6.1: Sosyal Sermaye Ölçeğine İlişkin (Cronbach Alpha) Güvenirlik Katsayıları	36
Tablo 3.6.2: Sosyal Sermaye Beşli Değerlendirme Tablosu.....	37
Tablo 3.7.1: Okulda Bilgi Paylaşım Ölçeği	37
Tablo 3.8.1.1: Sosyal Sermaye Ölçeği'nin Normallik Analizi Sonuçları	38
Tablo 3.8.2.1: Okulda Bilgi Paylaşım Ölçeğinin Normallik Analizi Sonuçları.....	38
Tablo 3.9.1.1: Sosyal Sermaye Ölçeği DFA Analizi Sonuçları Uyum İyiliği İndeksleri	39
Tablo 3.9.2.1: Okulda Bilgi Paylaşım Ölçeği DFA Sonuçları.....	40
Tablo 4.1.1: Cinsiyet.....	41
Tablo 4.1.2: Eğitim Düzeyi.....	41
Tablo 4.1.3: Okul Türü.....	42
Tablo 4.1.4: Kıdem	42
Tablo 4.2.1: Sosyal Sermaye Düzeyi Analiz Sonuçları	43
Tablo 4.2.2: Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	49
Tablo 4.3.1.1: Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin T-Testi Sonuçları	50
Tablo 4.3.2.1: Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	52
Tablo 4.3.3.1: Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	54
Tablo 4.3.4.1: Kıdem Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	56
Tablo 4.4.1: Okulda Bilgi Paylaşım Anket Sonuçlarının Analizleri.....	58
Tablo 4.4.2: Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	60
Tablo 4.5.1.1: Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin T-Testi Sonuçları	61
Tablo 4.5.2.1: Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	62

Tablo 4.5.3.1: Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	62
Tablo 4.5.4.1: Öğretmenlerin Okuldaki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	63
Tablo 4.6.1: Korelasyon İlişkisi	64
Tablo 4.6.1.1: Sosyal Sermaye Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon İlişkisi.....	64
Tablo 4.6.2.1: Sosyal Sermaye ve Okulda Bilgi Paylaşımı Ölçekleri Arasındaki Pearson Korelasyon İlişkisi.....	65

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.5.1.1: Kurumsal ve Kişisel Güvenin Siyasal Sonuçlarını Gösteren Kuramsal Bir Model	17
--	----

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Kültür yorumcularından Piere Bordieu, Coleman yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren değerlerin giderek önemsizleştiği; buna bağlı olarak da sosyal sermayenin azaldığı yorumlarını yapmaktadırlar. Ayrıca sosyal sermayenin azalmasının da teknoloji kullanımının yaygınlaşmasında etkili olduğunu belirtmektedirler. Sosyal sermayenin azalması durumu insanlar arasındaki bağı zayıflatmakta, bu durum da insanların ortak amaçlar etrafında toplanma durumunu köreltmektedir. Sosyal sermaye insanlar arasında ağlar oluşturarak, güven, iş birliği, toplum ilişkileri yoluyla insanların ortak hedeflere yönelmelerini sağlayarak onları birlikte tutmakta ve bu durum sosyal sermayenin önemini arttırmaktadır.

Sosyal sermayenin temeli toplumdur. Okul da toplumun ayrılmaz bir parçasıdır. Sosyal sermaye okullarda iş birliğinin geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Sosyal sermayenin artması bir örgütteki bireylerin ve örgütün iş yapma kapasitesini arttırmaktadır. Sosyal sermayenin güçlü olduğu okullarda düzen sorunları daha azdır. Bu okullarda sağlıklı bir örgüt iklimi, daha yüksek eğitsel başarı ve daha istikrarlı gelişmelerden söz edilmektedir. Bu durum doğal olarak sosyal sermayesi güçlü örgütlerin daha anlamlı bir çalışma anlayışı yansıtmasını sağlamaktadır. (Ersözölü ve Töremen, 2010: 16).

İlk olarak on dokuzuncu yüzyılda kullanılmasına rağmen sosyal sermaye; bir kavram olarak, özellikle çağdaş kullanımında hâlâ nispeten olgunlaşmamıştır. Sosyal sermayenin hızlı yayılması, çeşitli yaklaşım, tanım, ölçüm ve nedensel mantık çeşitliliğine izin vermiştir. Sosyal sermaye, olağanüstü geniş bir disiplin yelpazesinde kullanılmaktadır. Bunun bir sonucu olarak sosyal sermayenin nasıl ölçüleceği hâlâ büyük ölçüde belirsizdir. Böyle bir tanım çeşitliliğinin mevcut olduğu yerde, eşdeğer bir ölçü çeşidinin kullanılması pek mümkün değildir. Kavramın başlıca zorluklarından biri, kullanıcılarının yararlı ve analitik olarak sağlam sosyal sermaye (ve sosyal sermaye modelinin diğer bölümlerinin) ölçümlerini geliştirmesidir.

Örgüt içi bilgi paylaşımı sosyal sermayeyi arttırmak, problemleri insana özgü bir yaklaşımla çözmek ve stratejik iş birliği ortaya koyarak uyumu ortaya çıkarmak

açısından kritik bir unsurdur. Bilgi paylaşımı yalnızca kişilerin konuşması değil bir anlam akışı ve güvenin yapılandırıldığı bir iletişimdir.

Okullar informal ilişkilerin yoğun olduğu yerlerdir. Çalışanlar arasındaki informal ilişkiler sosyal sermayenin oluşmasında etkilidir. Bir örgütte deneyimlerini paylaşmasını bilen öğretmenler, problemleri daha rahat çözebilir. Kaynak, bilgi ve teknolojileri daha iyi kullanabilir ve paylaşabilir. Okuldaki bilgi paylaşımı ortamı personelin iş tatminini ve diğer insanlarla ilişkilerini etkiler (Lesser, 2000).

1.1. Problem Durumu

Dünyada hemen hemen her alanda değişimler yaşanmakta ve yaşanan bu değişimler insanları ve eğitim örgütlerini değişime zorlamaktadır. İçinde bulunduğumuz çağda görülen toplumsal yaşamdaki bireyselleşme olgusu, bilgi paylaşımı, enformasyon ve sosyal hayat; insanları yeni oluşumlar aramaya mecbur etmiştir. Sosyal ilişki ve ağlar, kişilerin tek başlarına ulaşıp bir araya getirebilecekleri maddi, manevi ve sosyal birikimlerinden daha fazlasını ifade etmektedir.

Çağımız toplumlarında bilgi yoğun olarak üretilip dağıtımına konulmuştur. Bu durum sosyal bağların öneminin daha da belirgin hale gelmesine neden olmuştur. Toplumsal yaşamdaki bireyselleşmenin sonucu olarak sosyal bağlar zayıflamıştır. Bu durumun beraberinde getirdiği yabancılaşma olgusu, sosyal sermayenin öneminin günümüzde daha çok anlaşılmasını sağlamıştır.

Sosyal sermaye toplumsal yapı içerisinde bulunan ulaşılabilir ve aktarılabilir nitelikte güçlü bir kaynaktır. Açık sistem olan eğitim örgütleri içinde bulunduğumuz çağdaki hemen her alandaki değişimlerden etkilenmekte ve değişime ayak uydurmak durumunda kalmaktadır çünkü değişime ayak uyduramayan örgütler atıl durumda kalmaktadır. Bu nedenle örgütler toplumsal gelişmelere; hazırlıklı olmalı, ayak uydurabilmeli, lüzumlu olan değişiklikleri bünyesinde gerçekleştirebilmelidir. Bu bilgilerden yola çıktığımızda sosyal sermaye kavramı örgütler için büyük önem taşımaktadır.

Okul örgütü bakımından sosyal sermayenin fonksiyonunu, okul örgütünde yer alan kişiler ve topluluklar arasında sosyal sermayenin alt boyutları olan güven, karşılıklılık, sosyal ağlar, değerler ve normların toplumsal ve kurumsal düzeyde tespit edilmesi ve geliştirilmesi oluşturmaktadır. Etkili sosyal ağları ve okul örgütünün misyonuna

ulaşmasını sağlayacak değer ve normları bünyesinde barındıran okul örgütünde, istenilen iş birliğinin ve sağlıklı iletişimin gerçekleşmesi okul örgütünün misyonuna ulaşmasında önemlidir (Ekinci, 2010).

Örgütteki bilgi paylaşım sürecini kolaylaştırmada güven, destek ve kuruma aidiyet duygusu önemli etkenlerdir. Bilgi temelli kurumların başında okullar gelir, bu kurumlarda güven düzeyinin yüksek olması için bilgi paylaşım teknolojileri iletişim kanalları açarak örgütsel öğrenmeyi arttırmakta ve böylece bilgi paylaşım sürecine katkıda bulunmaktadır (Barutçugil, 2002).

Ekinci (2012) Bilgiyi, örgütlerin etkili şekilde hedeflerine yönelik fiilleri ortaya koymak için elinde bulundurması lazım olan yetenek olarak tanımlamaktadır. Okul örgütünde önem taşıyan bilgi paylaşımı çalışanlar ve birimler arasında gerçekleşmektedir.

Eğitim kurumları için özellikle çalışanların beyinlerinde bulunan ve açığa çıkarılmadığı sürece yarar sağlamayacak olan bilgi, stratejik bir kaynak durumunda yer almaktadır. Bilginin açığa çıkarılması birtakım faktörlere bağlı olmaktadır. Bu faktörler arasında sosyal sermaye önemli bir yere sahip olmaktadır. Buna göre sosyal sermaye unsurları olan güvenin, şebeke ve toplulukların, normlarla paylaşılan dilin bilginin açığa çıkarılması için bireyleri tetiklediği görülmektedir. Kısacası, sosyal sermayenin tüm bu unsurları bireyler arasındaki ilişkileri destekleyerek, bireylerin sahip oldukları bilgileri paylaşmaya gönüllü davranmasını sağlamaktadır.

Örgüt içi bilgi paylaşımının artması örgüt içi güven ve iş birliğinin artmasına bağlıdır. Bilgi paylaşımında ön koşul olan sosyal sermaye insanlar arasındaki iş birliğini şekillendirmede aktif rol oynar. Bilgi paylaşımını engelleyen etmenlerin yok edilmesine katkıda bulunan sosyal sermayenin alt boyutlarının, okul örgütünü oluşturan bireyler arasındaki ilişkiler açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Sosyal sermaye alanında yapılmış çalışmalar sosyal sermayenin eğitimle ilişkili olduğunu göstermiştir. Sosyal sermaye örgütsel etkililik açısından ele alındığında Ekinci (2010:4) Sosyal sermayenin okul örgütünün hedeflerine ulaşmasında taşıdığı değerden dolayı incelenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bilgi paylaşımına olumlu etkide bulunması beklenen sosyal sermaye ve bilgi paylaşımı ilişkisi üzerine yeterli araştırma bulunmamaktadır (Ekinci, 2012). Sosyal sermayenin okul örgütlerinde etkin kullanımı, sosyal sermayenin ve sosyal sermaye unsurlarının

bilinmesi ve ölçülmesiyle mümkün olacaktır. Sosyal sermaye kavramı geniş bir içeriğe sahiptir; unsurlarına ait değişkenler, değişkenler arasındaki ilişkiler ve değişkenlerin örgüt performansına olan etkileri, örgütten örgüte değişebildiği gibi okuldan okula da farklılık gösterebilir. Bu nedenle okullar bazında sosyal sermaye düzeyinin belirlenmesi ve ortaya konulması; sosyal sermaye ve bilgi paylaşımı arasındaki ilişkinin araştırılması sonraki uygulamalar için önem arz etmektedir (Ekinci, 2010).

1.2. Araştırmanın Amacı

Ortaokul ve liselerde çalışan öğretmenlerin sosyal sermaye düzeyi ile bilgi paylaşım düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3. Alt Problemler

1. Ortaokul ve liselerde çalışan öğretmenlere göre okullarda sosyal sermaye ve bilgi paylaşımı ne düzeydedir?
2. Ortaokul ve liselerde çalışan öğretmenlere göre okullarda sosyal sermaye ve bilgi paylaşımı düzeyleri arasında; cinsiyet, okul türü, eğitim düzeyi, mesleki kıdem değişkenleri bakımından bir farklılaşma var mıdır?
3. Ortaokul ve liselerde çalışan öğretmenlere göre okullarda sosyal sermaye düzeyleri ile bilgi paylaşımı düzeyleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Okullar karmaşık ağları içinde barındırdığından çeşitli sosyal sermaye biçimlerinin sonuçlar üzerindeki etkilerinin dikkatli ve ayrıntılı bir analiz yapılmadan tasvir edilmesi zordur. Bu nedenle okulda sosyal sermayenin ölçülmesine değinilirken karşılaşılan zorluk büyüktür. Bu, araştırmacıların okullarda faaliyet gösteren karmaşık ağları anlamak için nitel araştırmanın gerekli olduğunu iddia etmesine yol açmıştır. Bu tür araştırmaların değerine itiraz etmemekle birlikte, sosyal sermaye araştırmacıların ilgisini, çeşitli analistlerin sosyal sermayeyi ölçmüş olması ve sosyal sermaye ile diğer istenen sonuçlar arasında korelasyon bildirmiş olması nedeniyle çekmiştir (Erbil, 2008).

Dünyada yaşanan gelişmelerin ve değişmelerin eğitim dünyasını etkisi altına alması sonucunda günümüzde bilgiye verilen önem artmıştır. Ancak eğitim kurumlarının

bilgiden istenilen yararı sağlayabilmeleri için diğer tüm kaynaklar gibi bilginin de sistematik olarak yönetilmesi gerekmektedir. Yani; okulların eksik bilgisini araştırması, bu bilgileri elde etmeye çalışması, elde edilen bilginin gereksinim duyan tüm eğitimcilere ulaştırılması ve bu sayede yeni ve farklı bilgilerin açığa çıkarılmasının sağlanmış olması gerekmektedir.

Bu çalışmada okullardaki sosyal sermaye düzeyi belirlenerek okul örgütünde etkin rol oynayan öğretmenler arasındaki bilgi paylaşımı ile sosyal sermaye düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Sosyal sermaye düzeyinin artmasının bireyler ve gruplar arasındaki ilişki ve etkileşimi olumlu yönde etkilediği ve okul örgütünde aktif rol oynayan öğretmenler arasındaki bilgi paylaşımını olumlu yönde arttıracığı düşüncesinden yola çıkılmıştır. Bryk ve Schneider (2002) öğretmenler arasındaki informal ilişkiler ile güçlü bağlantıların oluşturacağı amaç ve paylaşımların okulun öğretimsel bağlamda etkililiğine önemli katkılar sunacağını ifade etmektedir.

Sosyal sermaye unsurlarının bilgi paylaşımında karşılaşılan sorunların aşılmasında mühim etkisi vardır. Ortaokul ve liselerde sosyal sermaye düzeyi ile bilgi paylaşım düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu çalışmada, 2019–2020 Eğitim-Öğretim Yılında İstanbul’un Avcılar, Beylikdüzü ve Esenyurt ilçelerindeki kadrolu öğretmen sayısı en az otuz olan resmi ortaokul ve liseler belirlenmiştir. Belirlenen okullarda asgari (en az) 300 öğretmene anket uygulanmıştır. Tesadüfi olarak seçilen ve ölçme aracına cevap vermeyi kabul etmiş öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilen veriler öğretmenlerin “Kişisel Bilgi Formu”, “Sosyal Sermaye Ölçeği”, “Okulda Bilgi Paylaşım Ölçeği”nde yer alan sorulara verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Sermaye: Sosyal sermaye, gerçek ve potansiyel kaynakların içinde saklı olan mevcut ilişkiler ağından türetilen bilginin toplamıdır (Şamiloğlu, 2002: 154).

Bilgi Paylaşımı: Bilginin bir kişiden, gruptan ve örgütten diğer kişi, grup ve örgüte transfer edilmesi veya yayılması faaliyetidir (Yazıcı, 2001).

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu kısımda; sermaye ve sosyal kavramı, sosyal sermayenin tanımı, sosyal sermaye kuramı, sosyal sermayenin bileşenleri, sosyal sermayenin etki alanları, bilginin tanımı, bilginin özellikleri, sosyal sermaye ve bilgi paylaşımı konularına yer verilmiştir.

2.1. Sermaye

Sermaye (kapital) denince ilk olarak para ve kıymetli kağıtlar gibi maddi varlıklar akla gelmektedir. Kişiler bunu kendi birikimleri (öz sermaye) ile elde edebilecekleri gibi başkalarından borç alarak (dış sermaye) da temin edebilirler. Ancak sermaye sözcüğünün çok daha geniş bir anlamı vardır. Para sadece sermaye mallarını satın alabilen bir araçtır. Sermaye; üretimde emeğin verimini artıran, fabrika, yol, baraj, tesis, gereç, aygıt, donanım vb. gibi daha önce insanlar tarafından üretilmiş olan üretim araçlarıdır (Dinler, 2000: 17).

Sermaye, mal ve hizmet üretmek için kullanılan üretim araçlarıdır. Sermayenin en önemli özelliği ise emek verimini artırıcı olmasıdır. Her ne kadar bu tanımlamalarda verilen örnekler yalnızca fiziki ve maddi değerlere yönelikse de entelektüel sermaye ve sosyal sermaye değerlerinin de üretimde emeğin verimini artıran en önemli araçlar olduğunu belirtmek gerekir. Bunun yanında sermayenin temel niteliklerinden biri nakledilebilir ve nakde dönüştürülebilir olmasıdır. Sosyal sermaye de en azından insani sermaye kadar yüksek nakledilebilirlik özelliğine sahiptir (Field, 2006).

İktisadi düşüncede “sermaye” terimi, gelecekte karlı bir kazanç umuduyla yatırım yapılabilecek birikmiş bir miktar para anlamına gelmektedir (Field,2006). Üretim faktörleri içinde önemli bir konuma sahip olan sermaye faktörü, son yıllara kadar hep fiziki sermayeyi nitelemiştir. Ancak kişisel ve toplumsal özelliklerin üretime olan etkilerinin giderek önem kazanması, söz konusu pozitif değerlerin de sermaye olarak kabul edilmesine yol açmıştır. Bunun yanında söz konusu gelişmeler, sermaye kavramının yeniden tanımlanması ve yenileriyle birlikte klasik sermayenin karşılaştırılması gereğini ortaya koymuştur (Ergin, 2007).

Klasik iktisat öğretilerinde sermaye, üretime katılan makine ve teçhizat gibi fiziksel değerleri temsil etmiştir. Ancak beşeri sermaye ile birlikte sosyal sermayenin (fertler

ve kurumlar arasındaki her türlü güvene dayalı iletişimin pozitif ekonomik etkileri) de iktisat literatüründe yerini almasıyla sermaye kavramının yeniden tanımlanması gerekmiştir. Artık gelinen noktada sermaye, üretime pozitif katkısı olan her türlü maddi ve maddi olmayan iktisadi değerler olarak kabul edilmektedir (Karagül,2002). Nitekim insanın bilgisi, becerisi, ruhsal durumu, işine bağlılığı ve kendine güveni de başlı başına üretime katkı sağlayan bir varlıktır (Ergin, 2007).

“Entelektüel sermaye, kâra dönüştürülebilen bilgidir ve bu bilgi, işletmenin fikirlerinin, yeniliklerinin, teknolojilerinin, genel bilgilerinin, bilgisayar programlarının, dizaynlarının, veri kullanma yeteneklerinin, ilişkilerinin, süreçlerinin, yaratıcılıklarının ve yayınlarının bir bütünü olarak tanımlanabilir.” (Büyüközkan, 2006)

Entelektüel sermaye, maddi olmayan varlıkların tümü olarak görülmektedir. Entelektüel sermaye; patentleri, ticari markaları, telif haklarını, marka isimlerini, logoları, şerefiye kategorisindeki diğer öğeleri ve bireysel değerleri kapsamaktadır. Bunlara ek olarak uygun yöntemleri, en iyi uygulamaları, özel programları, faaliyet sistemlerini, iş bilgisini ve dalgalanmalarını, 21. yüzyıl işletmeciliğinin bilgi ihtiyacını destekleyen araçların yanı sıra doğrudan getiri sağlayan ve nakit akımlarına katkıda bulunan ve maddi olmayan varlıklardan oluşmaktadır (Şamiloğlu, 2002: 67).

Entelektüel sermayenin temel bileşenleri kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- İnsan Sermayesi (Beşeri Sermaye): İnsan sermayesi, entelektüel sermaye modellerinin temel bileşeni olarak kabul edilmektedir. En basit haliyle bir işletmenin çalışanlarına ait bireysel bilgi stoğu olarak tanımlanabilir ve çalışanın bilgi, beceri, motivasyon ve iş yapma seviyesine bağlıdır (Büyüközkan, 2006). İnsan sermayesi, kişilerin eğitimi ve sağlık durumları ile de birebir ilişkilidir. Bu sermayeyi geliştirmek ise çalışanların fikirlerine önem vererek ve iş geliştirmeye yönelik önerilerini dinleyerek gerçekleştirilebilir. Beşeri sermaye, kişinin bilgi, beceri ve işine olan duygusal bağlılığı sayesinde, diğer üretim faktörlerini tam ve etkin kullanabilmesi ile bunun elde edilen toplam değere yansımadır (Karagül, 2002). Fiziksel (makinelere-tesisler), mali veya doğal kaynaklar ne denli büyük olursa olsun nitelikli insan gücü (beşeri sermaye) olmadan ne ülke ekonomisinin ne de işletmelerin uzun vadede kalıcı bir başarıya ulaşması düşünülemez (Gürak, 2006).

- **Organizasyonel (Yapısal) Sermaye:** Organizasyonel sermaye, akşamları işten ayrılırken çalışanların ‘evlerine götürmedikleri’ sermaye olarak tanımlanabilir. Her kuruluşun kendine özgü bir yapısal sermayesi bulunmaktadır ve bu sermaye kuruluş elemanları tarafından paylaşılmaktadır. Teknolojiler, icatlar, yayınlar ve süreçler yasalarla koruma altına alınan yapısal sermaye türlerini oluştururken, diğer taraftan da şirket stratejisi ve kültürü gibi organizasyonel sermaye türleri bulunmaktadır. Şirketteki yapısal bilgiler, iyi bir şekilde muhafaza edilmeli ve tekrar kullanım için gerektiğinde kolayca bulunabilmelidir. Böylece bu bilgiler, şirketten ayrılan personele bağlı olarak değişime ve kaybolmalara maruz kalmamaktadır. Organizasyonel sermaye; şirketin şu anki durumunun incelenmesine yarayan organizasyonel sermaye (iş süreçleri sermayesi) ve şirketin gelecekteki durumuna yönelik organizasyonel sermaye (yenilik ve geliştirme sermayesi) olarak iki ana bölüm altında incelenebilmektedir (Büyüközkan, 2006).
- **İlişkisel Sermaye:** Şirketler, rakipleri ile en iyi şekilde rekabet edebilmek için ilişkilerle elde edilen bilgileri çok iyi kullanmalıdırlar. Çevrenin en önemli elemanlarından biri ise müşteridir. Günümüzde, müşteriyi en iyi şekilde tatmin ve memnun etmek, çoğu şirketin ortak amacıdır. Müşteri dışında, tedarikçilerle, ortaklarla ve yatırımcılarla olan ilişkiler de bu sermayeye dahildir (Büyüközkan, 2006).

Entelektüel sermayenin alt bölümleri olan yapısal sermaye ve ilişkisel sermaye sosyal sermaye kapsamında değerlendirilmektedir. Çünkü OECD’nin tanımına göre sosyal sermaye, insanlar arasındaki güvene dayalı iletişimin ekonomik getirilerini ortaya koymaktadır ve kişinin sosyal hayat, eğitim, sağlık, aile, iş hayatında ve kamu idaresindeki faaliyetlerini önemli ölçüde etkilemektedir (Karagül, 2003).

2.2. Sosyal

Sosyal kelimesi, Türkçeye Fransızcadan girmiş, toplumla ilgili, toplumsal, içtimai gibi anlamlara karşılık gelmektedir (TDK, 2007). Social kelimesinin kökeni, Latince “socius” (isim) “dost, müttefik” anlamına gelir, bundan başka uzantıları ile birlikte “ortaklığı paylaşan kişi, ortak ve arkadaş, yoldaş” olarak ifade edilir. “Social”ın sıfat hali ise “socialis” arkadaşlığa ait olma manasındadır. Bir diğer Latince kelime de “socius” la birleşmiş “socio”dur (Pawar, 2006). Socio; (bir kişiyi diğer bir kişiye) bir

ortak ya da arkadaş olarak bağlamak, bir ortak ya da arkadaşla (Birisinin etkinlikleri, kaynakları vs. ile) iş birliği yapmak, birlikte ortaklaşa ya da ortaklıkta hükmetmek, (bir materyalle ya da malzeme olmayan bir şeyle) birleştirmek, ilişkilendirmek gibi anlamlara gelmektedir.

“Social” kelimesinin anlamları “*Oxford Wordpower Dictionary*”adlı sözlükte aşağıdaki şekilde sıralanmıştır (Wehmeier, 1997: 594).

- İnsanlar veya insan grupları arasındaki ilişkiler; toplum örgütü,
- Toplumdaki insanların ait oldukları sosyal sınıflar, sosyal statü,
- Kendi kendine eğlenen ve buluşan insanların bulunduğu yer,
- Birlikte yiyecek arayan ve yaşayan hayvanlar.

2.3. Sosyal Sermayenin Tanımı

21. yüzyılla beraber bilgi, iletişim ve değişim çağına geçilmiştir. Dolayısıyla sanayi çağı anlayışı geride kalarak, artık insanlar birer makine olarak ele alınan örgütlerin parçaları değil, sosyal varlıklar olan örgütlerin vazgeçilmez kaynakları durumuna gelmişlerdir. Bu anlayış içerisinde örgütlerin küresel rekabet içinde yaşayabilmeleri için sahip oldukları finansal veya fiziksel sermaye yeterli olmamaktadır. Aksine örgütlerin piyasa değerlerini belirleyenlerin, öncelikle bilgi ve bu bilgiye sahip olan bireyler olduğu açıkça görülmektedir (Cohen ve Prusak, 2001: 21).

Çalışmanın bu bölümünde, yazılı literatürde ilk olarak 1916 yılında, okul toplulukları merkezleri konusundaki bir tartışma içerisinde yer alan ve aslında örgütlerde her zaman varolan, ancak örgütler için öneminin yeni anlaşılmasından dolayı, 1991 yılından itibaren incelenmeye başlanan sosyal sermaye kavramsal olarak incelenecek, onu meydana getiren unsurlar ortaya konulacak ve örgütle arasındaki ilişki araştırılacaktır (Cohen ve Prusak, 2001: 21).

Sosyal sermaye tüm zamanlarda varolmuş bir kavramdır, ancak incelenmesi, tanımlanması ve öneminin anlaşılması yenidir. Özellikle iş dünyasında yeni kullanılmaya başlanan bir kavramdır. Sosyologların, toplulukların gelişimine, norm ve değerlerin aktarımına ve kolektifliğin anlamına giderek daha fazla önem vermeleri, sosyal sermaye kavramını ilk olarak sosyologların tanımlamasına neden olmuştur. Bundan dolayı sosyal sermaye kavramı, önceleri daha çok bireyler ve topluluklar, mahalle, şehir, bölge ve ülke gibi toplumsal gruplarda incelenmiştir. Ancak sistem

anlayışı dahilinde bu birimler ile örgütler arasında bağların bulunması, sosyal sermaye kavramının örgütlerde de incelenmesini gerekli kılmaktadır. Ayrıca örgütleri bireylerden oluşan sosyal varlıklar olarak ele aldığımızda, bireyler arasındaki ilişkilerin gelişimini sağlayan sosyal sermayeyi örgüt içinde tanımlamamız ve nasıl arttırabileceğimizi bilmemiz gerekmektedir (Boran, 2004: 33).

Fiziksel sermaye ve beşeri sermaye kavramlarına benzer şekilde, “sosyal sermaye”, karşılıklı veya bireysel fayda için koordinasyonu ve iş birliğini kolaylaştıran sosyal organizasyonun özelliklerini ifade etmektedir. Sosyolog James Coleman'a (1990) göre, “Diğer sermaye biçimleri gibi, sosyal sermaye de üretkendir ve yokluğunda ulaşılamayacak belirli amaçlara ulaşılmasını mümkün kılmaktadır”.

Sosyal sermaye de diğer sermaye çeşitleri gibi kanıtlanabilir, incelenebilir, yatırım yapılabilir, yarar sağlanacak hale getirilebilir ve etkin kullanıldığında büyüyebilir. Bu bağlamda sosyal sermaye, gerçek ve potansiyel kaynakların içinde saklı olan, mevcut ilişkiler açısından türetilenlerin toplamını içermektedir. Dolayısıyla sosyal sermaye kavramı, sadece ilişkileri açıklamaya yönelik bir kavram değil, bu ilişkiler etkin kullanıldığında tüm diğer sermaye çeşitleri gibi büyüme ve gelişme potansiyelini de açıklayan bir kavramdır (Cohen ve Prusak, 2001: 27).

Sosyal sermaye, bireyler arasındaki etkili ilişki birikiminden; birey şebekelerini, toplumu birleştiren ve iş birliğine imkan sağlayan güven hoşgörü ve değerlerle davranışlardan meydana gelmektedir. Örgüte ya da gruba amaçlarını gerçekleştirebilmesi için iş birliğine ve güvene dayalı ortak bir zemin hazırlamaktadır. Bu da bireylerin birlikte iş yapabilme kültürünü ortaya koymaktadır (Ersözlü, 2008).

Sosyal sermaye kişiler arasında sosyal ağlar oluşturarak güçlü bir tesir oluşturmakta ve bireylerin kişisel olarak başaracaklarından fazlasını başarmalarını sağlamaktadır. Bu yüzden ; sosyal sermaye, bir örgütün yenilik üretme, piyasaya uyum sağlama kapasitesini de vurgulamaktadır (Cohen ve Prusak, 2001: 20).

Sosyal sermayenin tipik unsurları arasında, yüksek düzeyde güven, sağlam kişisel şebekeler ve canlı topluluklar, ortak anlayışla ortak bir girişime eşit katılım duygusu yani bireyleri grup haline getiren her şey bulunmaktadır. Bu türden bağlılık; iş birliğini, sadakati, bilgiye ve yeteneğe hızlı erişimi ve düzenli örgütsel davranışı desteklemektedir (Ersözlü, 2008).

Sosyal sermaye unsurlarının çoğu, sosyal sermayenin gerekçesi ve neticesidir. Güven unsuru buna örnek verilebilir; sosyal sermayenin gelişebilmesi belirli bir güven temeline bağlı olmaktadır (Cohen ve Prusak, 2001: 27). Ayrıca güvene dayalı bağlantılar, bireylerin birlikte çalışması sonucunda güvenin artma eğilimi göstermesine neden olmaktadır.

Tablo 2.3.1: Sermaye Formları

SERMAYE FORMLARI	
Ekonomik Sermaye	Yatırımların para karşılığı
Fiziksel Sermaye	Taşınmazlar / Altyapı
İnsan Sermayesi	Eğitim / İş verimliliği
Kültürel Sermaye	Sosyo-ekonomik avantaj sağlayan kültürel birikim
Sosyal Sermaye	Sosyal birlikteliğe yerleşik ilişki ve güven birikiminin tümü

Toplumların oluşturduğu sermaye formları içerisinde son yıllarda öne çıkan ve özellikle bireylerin iyilik haline katkısı açısından en yakından incelenen sermaye formu sosyal sermayedir (Fine, 2001). Sosyal sermayeyi diğer sermaye formlarından ayıran temel özelliklerden biri, daimi olarak ulaşılabilir olmasıdır. Sermaye formlarının ortak ve ayırıcı özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 2.3.2).

Tablo 2.3.2: Sermaye Formlarının Özellikleri

	Ulaşılabilirlik	Vergilendirme	Birikim	Dönüşüm
Ekonomik S.	Hayır	Evet	Evet	Evet
Fiziksel S.	Hayır	Evet	Evet	Evet
İnsan S.	Hayır	Hayır	Evet	Evet
Kültürel S.	Hayır	Hayır	Evet	Evet
Sosyal S.	Evet	Hayır	Evet	Evet

Tablodan da anlaşıldığı gibi kamusal bir değerlendirme içerisinde olmasa da sosyal sermaye diğer sermaye formlarından ayrı olarak sosyal birlikteliklerin içerisinde doğal olarak var olan ve hemen ulaşılabilen bir formda gelişimini sürdürmektedir. Bu durum sosyal sermayenin hem sosyal süreçler üzerine zengin etki dağarcığını hem de dinamik yapısını ortaya koymaktadır.

İnsanların birbiriyle kurdukları ilişkiler ve bu ilişkilerin olumlu yönde ilerlemesi onların içinde yaşadıkları topluma yansımaktadır. Sosyal sermaye, bir toplumda veya toplumun bazı bölümlerinde güven duygusunun hâkim olmasından ileri gelen bir yetidir (Fukuyama, 2000: 37). Birbirine güvenen insanların oluşturduğu bir toplumun sosyal sermayesi de yüksek olacaktır. Bu durumda sosyal sermayeye sahip toplumlardaki bireyler, içinde yer aldıkları kurumların da sosyal sermayesine olumlu katkıda bulunabilir.

Sosyal sermaye, bireyin kendisine koyduğu hedeflere ulaşmak için gerekli olan vizyon, bilgi, görgü, referans ve deneyimi kazanmasına katkı sağlayacak çevre faktörlerine ve çevresi ile karşılıklı güven ilişkisine sahip olmasıdır. Bu kavram bireyler için olduğu gibi toplumlar için de çok büyük bir önem taşımaktadır. Böylece hem insanlar arasındaki bireysel ilişkilerde hem de örgütlü yapılardaki ağ bağlantıları sayesinde iş birliği ve dayanışmayı meydana çıkarır, kolektif şuurla harekete neden olur. Özellikle eğitim örgütlerinde iş görenlerin görevlerini yerine getirmelerinin yanında gönüllülük esasıyla hareket etmeleri verimliliği de beraberinde getirecektir (Önen, 2005: 9). Çünkü toplumsal ilişkiler alanı, başkaları için sorumluluk ve dayanışma hissinin taşındığı, beklenti ve yükümlülüklerle örülmüş normatif yapılar alanıdır (Özuğurlu, 2006). Bu alanda bireylerin karşılıklı buldukları hareketler etkileşime yol açacaktır.

Dünya Bankası (1999), sosyal sermayeden bir toplumun etkileşiminin nitelik ve niceliğine şekil veren kurumlar, ilişkiler ve normlar olarak bahsetmektedir. Sosyal sermaye sadece bir toplumun temelini oluşturduğu kurumların toplamı değildir. Sosyal sermaye onları birlikte tutan bir tutkaldır.

Fukuyama (1999)'ya göre; sosyal sermayeye farklı tanımlar verilmiştir. Bu tanımların birçoğu sosyal sermayeden ziyade sosyal sermayenin görünebilir biçimlerine karşılık gelmektedir. Bu tanıma göre; sosyal sermaye, iki veya daha fazla insan arasında iş birliğini teşvik eden yerleşmiş biçimsel olmayan normdur. Sosyal sermayeyi oluşturan

bu norm, iki arkadaşın karşılıklılık normundan Hıristiyanlık ve Konfüçyanizm gibi karmaşık ve ileri düzeyde eklemleşmiş doktrinlere kadar uzanmaktadır.

Burt (1992: 9) de sosyal sermayeyi arkadaşlar, iş arkadaşları ve sermayenin diğer şekillerinin kullanımı için fırsatların bulunduğu daha genel ilişkiler ortamı şeklinde tanımlamaktadır. Sosyal sermayenin bu tanımı sosyal sermayenin nerede bulunduğunu (arkadaşlar, iş arkadaşları ve daha genel ilişkiler) belirten cümle ile nasıl elde edilebileceğini (sermayenin diğer biçimlerinin kullanımı için fırsatların bulunması) birleştirir. Bu birleşimin sonucu olarak sosyal sermayenin meydana getirdiği neticeler sosyal yapının farklı seviyelerinde görülebilir. Bunlardan ilki bireysel seviyededir. Sosyal sermaye kişiler arasındaki bağlarla yalnızca kişilerce kullanılan bir netice üretir. İkincisi grup seviyesindedir ve bu seviyede eğer bir grup toplu olarak bir kamu malını meydana getirme amacını taşır ya da devam ettirirse sosyal sermaye grupta bulunan bireylere yarar sağlayabilir.

Sosyal sermaye iki düzeyde de iç içedir ve bireysel yükümlülükler grubun sosyal sermayesine katkı sağlamaktadır. Son olarak sosyal sermaye daha geniş kapsamda çok sayıda grup arasında toplumsal seviyede neticeler oluşturur. Sosyal sermayenin toplumsal düzeydeki yansımaları ortaya çıkan sinerji, iş birliği ve ortak faydalarının geniş kitleler üzerindeki etkisini göstermesi bakımından önemlidir (Tüylüoğlu, 2006).

Sosyal sermaye için tekilden çoğula giderek bir tanımlama yapılırsa; bireyler, aileler, komşular, toplumdaki diğer katmanlar (sivil toplum örgütleri, dernekler, cemaatler vb.) ve kurumsal anlamda örgütlü yapılarda insanlar arasında bağlar oluşturan bir sermayedir. Bir sosyal örgüte dâhil olmak insanın bazı davranışlarını kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Birey maddi ve manevi birçok imkâna daha kolay ulaşabilir. Bu, bireye aynı zamanda bir sorumluluk duygusu getirmektedir. Özellikle eğitim örgütlerinin güven, aidiyet ve sorumluluk duygusuyla hareket etmeleri gerektiğinden dolayı sosyal sermayeye fazlasıyla ihtiyaç duydukları söylenebilir.

2.4. Sosyal Sermaye Kuramı

Sosyal sermaye kuramı, insan ilişkilerine önem verir ve zaman içerisinde geliştirilen insanlar arası ilişkiler yoluyla insanların birer birey olarak başaramayacakları ya da büyük zorluklarla başarabilecekleri şeyleri gerçekleştirebilmek için birlikte çalışabileceklerini ileri sürer (Field, 2006: 1). Sosyal sermaye, “toplumu bir arada tutan yapıştırıcı” olarak adlandırılır ve merkezi olarak, sosyal eylem için bir kaynak olarak

ilişkilerin değeri ve sonuçlarıyla ilgilidir. Genellikle insan sermayesinin bağlamsal tamamlayıcısı olarak kabul edilmektedir. Sosyal sermaye kuramı, zekaya, eğitime ve yaşlılığa dönüşün büyük ölçüde bir kişinin bir pazarın veya hiyerarşinin sosyal yapısındaki konumuna bağlı olduğunu iddia etmektedir. Beşeri sermaye bireysel yeteneği ifade ederken, sosyal sermaye fırsatı ifade etmektedir (Burt 1997). Bir terim olarak “sosyal sermaye”, hem akademik literatürde hem de popüler yayınlarda sosyolojinin en moda terimlerinden biri haline gelmiştir. Kavramın ağırlıklı olarak insan ilişkilerinin olumlu yönlerine odaklanmasının bulaşıcı bir niteliği mevcuttur (Portes 1998).

Sosyal sermayenin ilk sistematik çağdaş analizi Pierre Bourdieu tarafından yapılmıştır ki; o kavramı karşılıklı tanıma ve kaynaşmanın kurumsallaşmış ilişkilerinin az veya çok devam eden ilişki ağının elde edilmesi için bağlanılan aktüel ve potansiyel kaynakların toplamı olarak tanımlamıştır (Kaariainen ve Lehtonen, 2006). Bu görüşte kolektif aktörlere çok az yer vardır; bağlantılar bireylerin avantajlarını sürdürmek içindir ve bu açıdan örgütlü yaşam yalnızca amaca erişme için kullanılan bir vasıtaadır. Ayrıca sosyal sermaye, grupların bir niteliği ve hatta mükemmel bir şekilde kolektif etkileşim ürünü olarak da görülebilmektedir (Field, 2006: 27).

Coleman kendi perspektifinden sosyal sermayenin işlevlerini tanımlamaktadır. Ona göre sosyal sermaye tek bir varlık değildir; sosyal sermayeyi genelde iki unsurlu farklı varlıkların bir araya gelmesi olarak tanımlanmaktadır. Bunlar; (a) Sosyal sermaye, tamamen sosyal yapının bazı yönlerinde oluşmakta, (b) Sosyal sermaye, aktörlerin sosyal yapı içerisindeki belirli hareketlerini kolaylaştırmaktadır (Coleman, 1994: 302).

Coleman’a göre sosyal sermayenin üç önemli bileşeni şunlardır (Coleman, 1994: 302):

- Yükümlülükler ve beklentiler
- Sosyal ağlarda bilgi paylaşımı ve
- Sosyal ağlarda yaptırımlar ve normlardır.

Bu üç maddenin sosyal sermayeyi yansıttığı söylenebilir fakat bu bileşenler sosyal sermayenin bağlantılı olduğu referansları göstermektedir (Tüylüoğlu, 2006).

Putnam ise sosyal sermayeyi karşılıklı fayda için iş birliği ve eşgüdümü kolaylaştıran ağlar, normlar ve sosyal güven gibi sosyal örgütlerin özellikleri olarak tanımlamıştır. Putnam'a göre bu özellikler güven, karşılıklılık ve iş birliği ruhunu ayakta tutar. Alexis de Tocqueville’in Amerika üzerine yaptığı gözlemlerden yararlanan Putnam gönüllü

örgütler, spor kulüpleri, korolar vb. toplumsal ağların vatandaşlar arasında yaratacağı güven ortamının demokrasinin sağlıklı işleminin en önemli teminatlarından biri olduğunu ileri sürer. Demokrasinin sağlıklı işlemesi için güvenli bir ortam önkoşul olarak görülebilir. Güvenin hâkim olduğu toplumlarda bireyler daha pozitif düşünürler. Birbirlerini engellemek ya da yıkmak yerine düşeni kaldırmak, ayaktakiyle beraber yürümek beklenen davranışlardır. Bu davranışlar toplumda var olan kurumların yapısını ve işleyişini de pozitif etkileyecektir. Kurumsal verimlilik ve üretim artacaktır (Akdoğan, 2006).

Lin (2006) sosyal sermayeyi maksatlı yapılmış bir eylemde erişilebilir veya harekete geçirilebilir bir sosyal yapıdaki yerleşik kaynaklar olarak tanımlamıştır. Bu kaynaklar, grup, ağlar ya da örgütteki bireyler arasında ilişkileri ve bağları içermektedir. Sosyal sermaye bir grup veya örgüt içinde gizli kalmış potansiyel bir güç şeklinde var olabilmektedir. Örgüt bu kaynakları ortaya çıkarma konusunda yeterince istekli olursa hedefine ulaşmada mesafe kat edebilecektir. Çünkü sosyal sermaye görünür hale gelirse yürütülmesi gereken faaliyetler daha kolay gerçekleşecektir. Eğitim örgütleri kendilerinde var olan bu potansiyeli ortaya çıkarmakta daha istekli davranmalı örgütsel işleyiş hızlandırılmalıdır. Yukarıda anlatılanlardan yola çıkarak geleceğimizin önemli belirleyicilerinden olan eğitim örgütlerimizin ve liderlerinin bu kavramın farkındalığına ve harekete geçirilebilmesine, okullarımızda var olan sosyal sermayenin gün yüzüne çıkarılmasına, kurumsal sosyal sermayenin oluşturulmasına imkân verecek düzenlemelere gidilmek suretiyle topyekûn bir zihniyet değişikliğine gidilebilmektedir (Ersözlü, 2008).

Sosyal sermaye kavramına ilişkin yukarıda yapılan açıklamalardan yola çıkarak sosyal sermaye kavramının bazı niteliklerini şu şekilde özetleyebiliriz (Tüylüoğlu, 2006):

- Sosyal sermaye çok boyutlu bir kavramdır ve boyutlar arası geçiş esnekler.
- Sosyal sermaye yerleşik bir kaynaktır. Bu gizil hâzineye sahip olabiliriz fakat farkında olmayabiliriz.
- Sosyal sermaye bireylerin iş birliği ve etkileşim içerisinde çalışmasını destekleyen ilişkiler ağıdır.
- Sosyal sermaye yumuşak liderlik tarzını gerekli kılar.
- Sosyal sermaye biriktirilebilir, eskiyebilir dolayısıyla yenilenebilir ya da israf edilebilir bu sebeple güncellenmesi gerekir.
- Sosyal sermaye, bireyler arası rekabeti ortadan kaldırır, iş birliği ve uzlaşya

yöneltir.

- Sosyal sermaye, ilişki ağları sayesinde örgüt içi etkinliklerde maliyeti en aza indirger.
- Sosyal sermaye, örgüt içinde paylaşılan ve gelecek kuşaklara aktarılan hikâye vb. vasıtalarla bireyin malı olmaktan çıkıp örgütsel kimlik kazanır.
- Sosyal sermaye, iş görenlerin eşgüdümlü ve iş birliği içerisinde çalışarak örgütün var olan kaynaklarını en iyi şekilde değerlendirmelerini sağlar.

2.5. Sosyal Sermayenin Bileşenleri

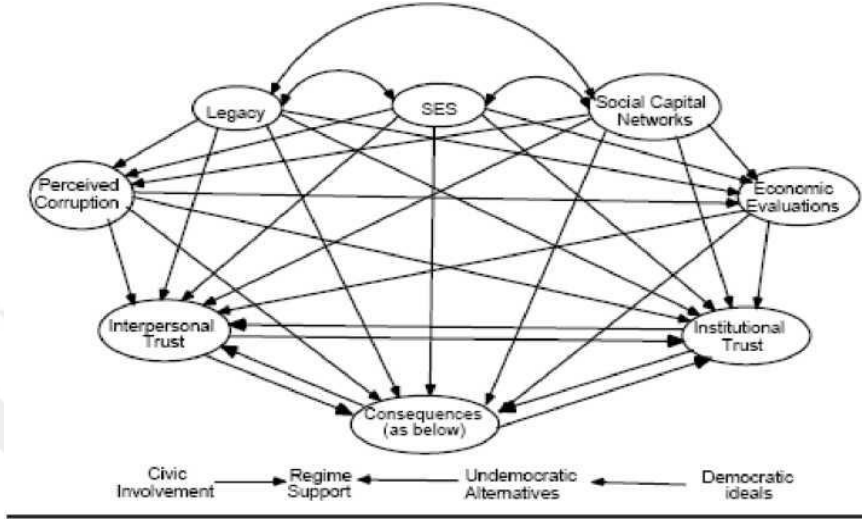
2.5.1. Güven

Sosyal sermaye, yakın ilişki içinde olmadan geliştirilen güvene odaklanır. Toplumdaki bireyler arasında geliştirilen güven, ortak olarak hareket etmenin bir habercisidir. Toplu eylem ikilemini geliştirilen güven sayesinde çözmek mümkündür (Putnam, 1993: 167). Güven, özgür bireyin davranışını tahmin etme yeteneğini ifade etmektedir. “Bir kişiye ya da kuruma herhangi bir işi yapacağını söylediği için güven duyulmaz. O kuruma ya da kişiye, onun daha önceki pozisyonu, davranışlarının sonuçları, becerisi bilindiği için beklenen davranışı yerine getirmeyi seçeceği varsayılır ki güven duyulur.” (Putnam, 1993: 171)

Birinin diğer insanlara olan güveni, diğer insanların temel değerlerini paylaştığı şeklindeki temel bir ahlaki varsayıma dayanır. Başkaları onunla dini veya siyasi görüşlerini paylaşmayabilir, ancak temel düzeyde herkes, gerekli iş birliğini sağlamak için bireyler arasında bazı ortak bağlar olduğu iddiasını kabul etmektedir (Uslaner, 2002:2).

Güven gibi sosyal sermaye unsurlarının çoğu, ahlaki kaynaklardır ki bu kaynakların arzı kullanıldıkça artmakta, tersine kullanılmadıkları ölçüde tükenmektedirler. Bunun için toplumda güven ortamının oluşturulması ve gerçekleştirilen işlerle de korunması sağlanmalıdır. İnsanların sürekli olarak sergiledikleri tavırlar o kişinin gelecekte nasıl tavır sergileyeceğiyle ilgili diğer kişilere fikir vermektedir. Düzenli şekilde güven veren tavır sergilenen ortamda güven düzeyi artarken, düzeni bozacak şekilde tavır sergileyen kişilerin güvenilir şekilde tavır sergilemesi müeyyideler yoluyla sağlanabilir. Bireylerin birbirine güvenmesi iş birliğini arttırırken, bireysel yarar da sağlamaktadır. Altın günleri buna örnektir (Putnam, 1993: 169).

Sosyal güven; sosyal ikilemlerin üstesinden gelerek bireylerin bir grubun veya toplumun çıkarları doğrultusunda hareket etme istekliliğini güçlendirir. Politik kültür teorileri; siyasi sosyalleşme, kurumsal performans, siyasi destek ve yurttaş katılımı gibi unsurları içeren, nedensel olarak birbiriyle bağlantılı bir dizi unsur içinde siyasi ve sosyal güveni merkezi bir yere yerleştirirler (Mishler ve Rose, 2005: 1057).

Şekil 2.5.1.1: Kurumsal ve Kişisel Güvenin Siyasal Sonuçlarını Gösteren Kuramsal Bir Model

Mishler and Rose, 2005: 1058.

Şekil 2.5.1.1, kurumsal ve kişiler arası güvenin hangi kaynaklardan beslendiğini ve birbirleriyle ilişkili bazı sonuçlara neden olduğunu göstermektedir. Sosyal ağlar, sosyo-ekonomik statü ve yasalar sosyal güven yaratmada rol oynarken, sivil katılım, sistem desteği ve demokratik değerler gibi sonuçları vardır. Burada güvenin kendisi, sosyal sistemin ve bireysel tutumların hayati bir parçasıdır. Sosyal normlara ve ağlara bağlı olarak bireyler, eylemlerinde güvenilir olma özelliğini gösterirler. Yüksek güvene dayalı iletişim ağları, düşük güvene dayalı olanlardan daha kolay çalışmaktadır.

2.5.2. Normlar

Sosyal sermayenin unsurları açısından ele alınan diğer kavram normlardır. Normlar bilindiği üzere, bir sosyal topluluğa dâhil olan bireylerin ait olduğu topluluk açısından ne tür tutum ve davranışların kabul edilir veya kabul edilemez olduğunu ortaya koyan yazılı olmayan değerler bütünüdür. İçeriği itibariyle de “sosyal” açıdan ele alınan her türlü konuda üzerinde durulması gereken bir öneme sahiptir (Karaçimen, 2002).

Sosyal sermayenin kavram olarak ortaya konulabilmesi ve bir sistem veya bir araç olarak kullanılabilmesi açısından normlar (ağlarla birlikte) kilit niteliktedir. Nitekim Grootaert (2002:2) de “sosyal sermayenin sosyal ağlardan meydana geldiğini ve topluluğun üretkenliğinin üzerinde etkisi olan normlarla ilişkilendirildiğini” söyleyerek bu durumun altını çizmektedir. Ayrıca, bir önceki başlık altında ele alınan, sosyal sermayenin anlamsal bakımından da merkezine oturtulan kavram olan “güven” açısından da normlar yorumlanmakta ve sosyal sermaye açısından normların önemi ortaya konulmaktadır. Örneğin, “güvenin kendisini sosyal sistemin gelişmekte olan bir mülkiyeti” olduğunu ifade eden Putnam (1993:177), ardından, “eylemlerinin yerleşik olduğu sosyal normlar ve ağlar sayesinde bireylerin güvenme yeteneğine sahip” olduklarını ifade eder. Ayrıca, güvenin bir grubun bütün üyeleri arasında genelleşmiş bir nitelik kazanmadan önce, grubun bir bütün olarak ortak normları benimsemesinin vazgeçilmez olduğu belirtilmektedir (Karaçimen, 2002:126).

Normların benimsenmiş olması, grubun sosyal sermayesinin pozitif netice üreteceğini göstermez. Zira kabullenilen normların, topluluğa katılmış üyelerin kişisel tavırları ile kendi aralarındaki ve de topluluğa katılmamış kişilerle etkileşimlerini nasıl şekilde etkilediği de önemlidir. Bilinir ki normlar, bir kere benimsendiğinde ve çoğu üyelerce uygun bulunduğu dinamik baskı araçlarına dönüşebilirler. Üyeler, toplulukça kabullenilmeyecek davranışlarını, (kişisel amaçlarına ters düşse bile) topluluk normlarına uygun şekilde sergilemek durumunda kalırlar. Bu nedenle normlar, sosyal baskı niteliği taşımaktadır (Eren, 2006:116).

Coleman ve Putnam da sosyal sermayenin hem normları ve standartları belirlenmesi hem de bireylerin söz konusu normları ve standartları amaç edinmeleri yönünde baskı yapma rollerinin üzerinde durmaktadırlar. Bu noktada, normlar üzerinden varlığını ortaya koyan bu baskının ne yönde olduğu ve hangi tür amaçlara hizmet ettiği önem taşımaktadır. Eğer ki üyelerini, genel açıdan sonuçlarının olumsuz olacağı gayri ahlaki, yasa dışı vb. eylemlerden alıkoyuyorsa olumlu anlamda sosyal sermayeyi kuvvetlendiren bir unsur olarak değerlendirilebilir (Erbil, 2008: 21).

Fukuyama'nın (1998:38-39) “güvensizliğin yaygın olduğu toplumlarda, güvenin yerini alan yasal aygıtların (yani resmi kurallar ve düzenlemelerin) işlem maliyetini arttırdığı” fikrini, normlar bakımından inceleyip normların işlerliği açısından değerlendiren Putnam (1993:172) da sosyal güveni destekleyen normların işlem maliyetini azalttığını ve iş birliğini kolaylaştırdığını belirtmektedir. Sosyal güven

olmadığı durumlarda hem maddi hem de manevi olarak ek maliyetlere katlanılır ve böylece “işlem maliyeti” artmaktadır.

Normların her zaman olumlu sonuçlar ortaya koymadığını, desteklenmeyen yönlerinin de olduğunu ifade etmek gerekir. İçselleştirildiği topluluğun amaçları açısından “olumlu” olabilen amaçlara hizmet eden, ancak toplumun geneli açısından “olumsuz” sonuçlar üreten normlardan da söz edilebilir. Örneğin, suç örgütleri ya da çetelerin de paylaşılan normların gerektirdiği sosyal ağa sahip oldukları fakat toplumsal yarar ortaya koymadıkları görülür. Sosyal sermaye açısından bir topluluk ele alınırken, normların varlığı ve söz konusu normların süreçlerinin işlerliğine ne derecede ve ne yönde etki ettiği dikkatle incelenmelidir (Akdoğan, 2006:166).

Putnam (1993:172), sosyal sermaye açısından normları ele alırken karşılıklılık üzerinde durmakta, çalışmasında sosyal sermayenin olumlu etkilerini ortaya koyan Öksüzler’in (2006:125) ekonomideki faydalı mübadeleyi attırdığından bahsettiği karşılıklılığın] sosyal sermaye açısından normların en önemlilerinden olduğunu belirtmektedir ve iki tür karşılıklılıktan bahsetmektedir: Dengeli (ya da “özgöl”) karşılıklılık ve genellenmiş (ya da “yaygın”) karşılıklılıktır.

Putnam’a (1993:172) göre dengeli karşılıklılık -iş arkadaşlarının özel günlerde hediye değiş tokuş etmesi ya da politikacıların birbirine arka çıkması gibi- eşit değerdeki parçaların eş zamanlı değişimini ifade etmektedir. Genellenmiş karşılıklılık ise devam eden bir mübadele ilişkisi demektir; herhangi bir zamanda karşılıksız veya dengesiz olabilir ama yine de şimdi sağlanan bir faydanın ileride geri dönüşünün olacağı beklentisini de içermektedir. Genellenmiş karşılıklılık söz konusu olduğunda, bir aktörün diğerinden güçsüz olduğu ya da birinin diğerinden karşılık beklediği için değil, yalnızca gelecekte belli olmayan bir zamanda diğerinin de kendisi için bir şey yapacağına güvendiği için istediğini yerine getirmektedir (Akdoğan, 2002:73).

Karşılıklılık normları sosyal sermaye açısından değerlendirildiğinde, topluluk üyelerince benimsenmiş olması, sosyal sermayeyi artırıcı bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu değerlendirme (özel güven ve genel güvende olduğu gibi) daha çok genellenmiş karşılıklılık normları açısından geçerli olacaktır. Zira genellenmiş karşılıklılık normları güven ilişkisinin kurulmasını sağlamaktadır (Akdoğan, 2002:73).

Her ne kadar genellenmiş karşılıklılık normları -kötü niyetliler tarafından (üzerinden geçinme yaklaşımları veya fırsatçı davranışlar içerisine girerek) suistimal edilebilir

olsa da- doğrudan bir beklenti içerisinde olmaksızın diğer üyelerle mübadele edebilme durumu, güvenin de yaygınlaşmasını sağlayacaktır ve Putnam'ın (1993:172) ifade ettiği gibi güvenle birlikte, güvenilirlik ortaya çıkacaktır. Sömürü olmayacaktır, mübadele de bunu büyük olasılıkla izleyecektir. Yine belirli bir zaman aralığında tekrar eden mübadele de genellenmiş karşılıklılık normlarının geliştirilmesini destekleyecektir. İşte bu döngü sağlıklı bir şekilde işletilirse sosyal sermayenin de varlığı korunmuş ve geliştirilmiş olmaktadır.

2.5.3. Sosyal Ağlar

Dwyer ve Findeis'in (2008:38) insanlar arasındaki ilişkilerle birlikte sosyal sermayeyi tasarladıklarını ifade ettikleri sosyal ağlar, sosyal sermayenin unsuru olarak ele alınmıştır. Sosyal ağlar bireyler özelinde, “bireyin diğer insanlara ulaşmasını sağlayan iletişim kanalları bütünü (Kapu, 2008:34)” olarak tanımlanır. Sosyal ağlara ilişkin ciddi çalışmalar gerçekleştiren Castells (2002:621), tarihsel bir eğilim olarak enformasyon çağında baskın olan işlevlerin, süreçlerin giderek ağlar etrafında örgütlendiğini; bu ağların toplumların yeni sosyal morfolojisini (yapı bilimini) oluşturduğunu belirtir. Ağ oluşturma mantığının yayılmasının da üretim, deneyim, iktidar ve kültür süreçlerinde işleyişi, sonuçları ciddi bir biçimde değiştirdiğini ifade etmektedir. Putnam (1993:73) da, “modern ya da geleneksel, otokritik ya da demokratik, feodal ya da kapitalist, herhangi bir toplum, biçimsel ya da biçimsel olmayan bireyler arası iletişim ve değişim ağları ile karakterize edildiği” şeklinde görüş belirterek Castells'le paralellik sergilemektedir (Kapu, 2008:34).

Sosyal ağları meydana getiren aktörlerin kimler olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Aktörler; bireyler, bireylerin oluşturdukları gruplar, birimler, örgütler veya örgüt grupları olabilir (Bowey, 2007:171). Böylece, bireyler özelinde verilen tanımları genelleştirerek ağları, “bir aktörün diğer aktörlere ulaşmasını sağlayan iletişim kanalları bütünü” şeklinde tanımlamak da mümkündür. Sosyal sermayenin unsurlarını ele alırken, ağlar ile birlikleri ayrı ayrı ele alan yaklaşımlar var olsa da, birlikleri de birer ağ ve de ağ aktörü olarak ele almanın yanlış olmayacağını ifade etmek gerekmektedir.

Ağlar amaca yönelik enformasyonun, ağı oluşturan aktörler arasındaki akışkanlığını sağlar. Zira “enformasyon ve iletişim, sosyal etkileşimlerin düğüm noktasıdır (World Bank, 2008)”. Aktörlerin, farklı alanlardan ve deneyimlerden elde ettikleri

enformasyonu diğer aktörlere aktarması, söz konusu ağ içerisindeki etkinliği arttıracaktır. Ekonomik anlamda bu akışkanlık “iş fırsatlarına veya diğer ekonomik fırsatlar hakkında daha fazla duyuma ulaşabilme, önemli müşteri bilgilerine ilişkin doğru enformasyonun elde edilmesi (Saguaro Seminar, 2008)” olarak yorumlanabilirken, sosyal anlamda enformasyonun, “politik alandan aşağı doğru akışı ve yerel düzeyden yukarı doğru çıkışı kalkınma sürecinin en önemli unsuru (World Bank, 2008)” olarak yorumlanabilir. Çünkü katılım sağlanan ağlar enformasyonun “daha hızlı yayılımına katkıda bulunurlar ve ortak gelecek anlayışı geliştirirler”, “enformasyonun kullanılabilirliğini artırır ve maliyetini azaltırlar (Dale, 2005:26).” Parts’ın (2004:5) sosyal sermayenin yalnızca kaynakların kendisinden değil, sosyal ağlar aracılığıyla kaynaklara kanal açma becerisinden meydana geldiğini akılda tutmak gerektiği düşüncesini dikkate almak gerekmektedir.

Lin (1993:43) de ağların sosyal desteğe erişim olasılığını arttırdığını ifade ederek, ağların bu yöndeki işlevlerinin bir başka boyutuna dikkat çeker. Nitekim ağların kuruluş amacı da zaten, ağlara dâhil olan aktörler arasında, hedefe özgü etkinliklerin basitleştirilmesi ve bunun için de sahip olunan veya ulaşılabilen kaynakların aktörler arasındaki devingenliğin sağlanmasıdır. Ağlar; kaynaklar, yararlar ve sonuçlar arasında devinim sağlayabiliyorsa sözü edinen ağların sosyal sermaye içerdiği görülür. Bu açıdan bakıldığında sosyal ağlar, sosyal sermayenin oluşturulması ve sürdürülmesinin bir nedeni olarak karşımıza çıkar. Aktörler arasındaki bağlantılar ve bu bağlantılar sayesinde geliştirilen güvenin gerçekleştirilen ortak etkinliklerle de var olan ağları zamanla güçlendirdiği, daha etkin hale getirdiği görülmektedir. Sosyal sermayenin oluşturulmasına neden olan ağlar bu sayede, sosyal sermayenin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Etkileşimlerin “yalnızca belirli amaçlarına ulaşmak için sosyal sermayeyi kullanmadığını, aynı zamanda sosyal sermayeyi oluşturabildiğini, destekleyebildiğini veya yıkabildiğini (Bowey, 2007:171)” belirtmek gerekmektedir. Öyle ki, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ele alınacak olan, sosyal sermayenin her zaman olumlu etkilerinin olmadığını da göz önünde bulundurulursa üzerinde durulan ağların sosyal sermayeye sahip olması ve sosyal sermayenin üretici konumunda bulunmasını sürekli olarak “iyi” sıfatı nitelemesi doğru olmayacaktır. O nedenle, ağların niceliği ve niteliği, sosyal sermayenin sonuçlarının olumlu ya da olumsuz olmasında belirleyici olacaktır (Erbil, 2008).

Bireylerin ağlara ilişkin sosyal sermaye incelemelerinde bulunurken niteliksel ve niceliksel çıkarımlarını çok iyi şekilde gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Sosyal sermayenin artmasını sağlayacak olan ağ yapılarına ve araçlarına ilişkin etkin bir anlayış geliştirebilmelidirler. Böylece, “amaçlarına ulaşmak için kaynaklarının en iyi şekilde nasıl kullanacaklarını belirlemeye yönelik daha iyi bir yetenek geliştirebilirler (Dale, 2005:27).”

2.6. Sosyal Sermayenin Etki Alanları

Sosyal sermaye kavramının esnekliği onun birçok alanda dikkate alınmasına; hatta kurtarıcı gibi görünmesine neden olmuştur. Bu nedenle toplum hayatında önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Sosyal sermaye toplumun ihtiyaç duyduğu birçok alanla ilgilenmektedir. Bu alanlar ekonomiden sağlığa, eğitimden politikaya kadar geniş bir yelpazede kendini göstermektedir. Fakat özellikle ekonomi ve eğitim alanları daha da ön plana çıkmaktadır. Sosyal sermaye ve toplum ilişkisinden bahsedildikten sonra, sosyal sermaye kavramının ortaya çıkışı köken itibari ile ekonomi olması -aynı zamanda ekonomi ve eğitim arasındaki yakın ilişki- nedeniyle öncelikle sosyal sermaye ve ekonomi ile ilgili bilgi verilmiş, ardından sosyal sermaye ve eğitim ilişkisine değinilmiştir (Erbil, 2008).

2.6.1. Sosyal Sermaye ve Ekonomi

Sosyal sermaye kolektif faaliyetleri güçlendirir, birlikte faaliyet gösterme arzusu ve gönüllülüğü verir. Böylece bireyler çok yönlü olarak birbirlerini destekleyecek şekilde faaliyet gösterebilirler. Sosyal faktörlerin bu bileşik etkileri neticesinde sosyal sermaye birikimi kurumlara farklı amaçları gerçekleştirebilme yeteneği kazandırmaktadır. Ayrıca, sosyal sermaye; beşeri ve entelektüel sermayenin yayılmasında bir katalizör görevi üstlenmektedir (Aydın, 2007).

Zamanla ekonomik teoriler çeşitli gerekçelerle eleştirilmiştir. Birincisi, ekonomik büyüme ve kalkınma sonuçlarını tam olarak açıklanamamaktadır. Literatürde, standart üretim faktörlerinin (teknoloji, fiziksel sermaye ve beşeri sermaye) kalkınma hikayesinin yalnızca bir kısmını açıklanmaktadır. Ekonomik performansta önemli roller oynayan sosyal ve kültürel faktörler (normlar, değerler, inançlar ve kurumlar) vardır ve gelişmeyi açıklamada bu kültürel faktörleri hesaba katmamız gerekmektedir (Christoforou, 2005; Easterly ve Levine, 2001). İkincisi, neden eşi görülmemiş

ekonomik büyümenin sürdürülebilir olmadığını ve genellikle gelir eşitsizliği, yaşam kalitesinde düşük gelişme, sosyal adaletsizlik, sosyal çatışmalar, çevre üzerindeki olumsuz etkiler gibi istenmeyen sonuçlara eşlik ettiğini açıklayamamaktadır. Bu, gelişmeye tek boyutlu (ekonomik) bir perspektiften bakmanın konformist bir fikir olacağını öne sürülmektedir. Gerçekte ekonomik faaliyet, sosyo-kültürel değerlerin bir bireyin kişisel özelliklerini etkilediği ve sonuç olarak ekonomik sonuçları etkileyen sosyal yapının derinlemesine incelenmesi gerektiğini göstermektedir (Carpenter ve diğerleri, 2004; Chuah ve diğerleri, 2005; Sabatini, 2006). Sosyal faktörler ekonomik ilerlemenin temel belirleyicileridir ve bu nedenle sosyo-kültürel değişkenler içermeyen ekonomik teori eksik kalmaktadır (Inglehart, 1997).

Bir toplumda insanların eğitim ve sağlık açısından kalitelerinin artması ve birbirlerine duydukları güvenin gelişmesinin olumlu etkilerinin başında ekonomik büyüme gelmektedir. Bir toplumun büyümesi için, sadece “fiziki” ve “mali” sermayesinin değil; insan ve sosyal sermayesinin de yüksek olması gerekmektedir (Yılmaz, 2005: 87).

Sosyal sermaye, mikro ve makro ölçeklerdeki sosyal ve ekonomik gelişmenin ayrılmaz bir bileşenidir. Sosyal bağların güçlü bir şekilde oluşturulması, üretim maliyetlerini azaltarak verimliliği artırabilir. Üretim ve pazarlama için gerekli koordinasyon ve iş birliğini kolaylaştırır. Sosyal sermaye ayrıca, sosyal refahı - özellikle yoksulların refahını - işsiz ve sakat gibi toplumda korunmaya muhtaç kişi ve gruplara yardımcı da kapsamaktadır (Şenkal, 2006: 3). Toplumun acılarının sarılması, servetin ihtiyacı olanlarla paylaşılması, yardım edilen kişilerin mutluluğu toplumsal kaynaşmayı sağlayıp daha güçlü bir toplumsal doku ve ekonomik bir yapı oluşturabilir.

Sosyalleşme; GSMH'nin büyümesine katkıda bulunan birkaç faktörden biridir. Kendi kendine organize olma, demokratik-politik kuramların işlerlik kazanabilmesi için de aynı şekilde gerekli bir unsurdur (Heral, 2008).

Kendiliğinden sosyalleşmenin, ekonomik yaşamda kritik bir rolü vardır. Çünkü gerçekte bütün faaliyetler bireylerden ziyade gruplar tarafından gerçekleştirilmelidir. Refaha ulaşmadan önce, insanoğlunun birlikte çalışmasını öğrenmesi gerekir ve eğer arkasından düzenli bir ekonomik ilerleme olacaksa yeni organizasyon biçimleri geliştirilmelidir. Kendiliğinden sosyalleşme, sosyal sermayenin bir alt kümesini oluşturur. Geleneksel bir kümede veya grupların otoritesi altında çalışabilme yeteneği

değil, yeni kurumlar oluşturabilme kapasitesi ve yetiştirdikleri değerler çerçevesinde iş birliği yapabilmesidir. İnsanların birbirine güvenmesine ve ekonomik organizasyonlar kurmasına imkân veren sosyal sermayedir. Sosyal sermaye, topluma hareket ve yenilik getirmektedir (Aydın, 2007).

Sözleşmeler, senetler imzalamak, yasalar koymak, hukuk kurallarını işletmek ekonomik anlamda dengeyi sağlayamayabilir. Ahlaki alışkanlıklar ve yükümlülükler, içinde yaşanılan topluma karşı güven ve sorumluluk duygusu taşıma, karşılıklılık özellikle çağımızda aranan olgulardır. Bu gerçeği kavrayan toplumlar güçlü bir takım ruhuyla çalışıp başarılı organizasyonlar meydana getirmektedirler (Ersözlü, 2008).

Ekonomik gelişimin özellikle gelişmekte olan ülkeler için önemi düşünülürse sosyal sermayenin gerekliliği daha iyi anlaşılabilir. Sosyal sermaye ve ekonomi arasındaki ilişki, üzerine en fazla çalışmanın sunulduğu alanlardan birisini temsil etmektedir. Nitekim Field (2006:71) da ekonomik davranışta sosyal iletişim ağlarının geniş ve iyi yerleşmiş bir yazının bulunduğuna işaret ederek, söz konusu etkileşime dikkat çekmektedir.

Sosyal sermayenin unsurları ele alınırken de ifade edildiği üzere, sosyal sermayenin işlem maliyetlerini azalttığını burada yinelemek yerinde olacaktır. Bahsedilen güvene dayalı iş birlikleri sayesinde, güvensizlikten kaynaklanan örneğin; anlaşmaların yerine getirilmesinin takip edilmesi gibi- birtakım maliyetlere katlanılmaktan kaçınılabilmektedir (Erbil, 2008).

Sosyal sermaye, ekonomi etkileşimi ile ilgili olarak toplumsal ve siyasal istikrarın sağlanması, kamu sektöründe verimlilik artışı, gelir adaletinin sağlanması gibi çeşitli makroekonomik konularla birlikte, yoksulluğun önlenmesi ve azaltılması konusu üzerinde yoğunlukla durulduğu; ekonomi içerisinde önemli düzenleyici yetkileri olan Dünya Bankası gibi küresel kurumların bu bağlamda sosyal sermayeye önem verdikleri gözlemlenir (Saltı, 2005).

Yoksulluğun, “gelir dağılımı sorunu ve sosyal bütünlük” ile yakından ilgili olduğunu ifade ettiği çalışmasında Parts (2004:6-7), piyasalara erişimin sağlanmasının yoksullar için uzun dönemli ekonomik gelişme açısından oldukça önemli olduğunu vurgulayarak (özellikle ağlar sayesinde) sosyal sermayenin bu bireyleri sisteme ekleyebileceğine ve ihtiyaç duyulan kaynakların etkinlikle dağıtımının sağlanabileceğine işaret etmektedir.

Yoksullukla mücadele edebilmeyi Karabiyik (2004:56) şöyle tanımlamıştır; “düşük gelirli bireylerin geçimlerini sağlayabilmeleri, kendi işletmelerini kurmaları veya geliştirmeleri için verilen kredilerin ve diğer finansal hizmetlerin (tasarruf hizmetleri, iş geliştirme programları gibi) tümüdür”.

Kredi kullananlar arasında geri ödemenin sağlanabilmesi; dayanışma ve sosyal bağların artırılması amacıyla iş birlikçi toplulukların oluşturulduğu ve böylelikle topluluk katılımcıları arasındaki sosyal sermayenin oluşturulması, kolaylaştırılması ve teşvik edilmesini sağladığı öne sürülen ve bu bağlamda, araştırmacılar tarafından da sıklıkla dile getirilen mikro finans (mikro kredi) gibi sosyal içerikli ekonomik yöntemlere olan ilginin arttığı, benzeri yöntemlerin sosyal sermayeyle olan etkileşimleri irdelenerek uygulandığı izlenmektedir (Erbil, 2008).

2.6.2. Sosyal Sermaye ve Eğitim

Sosyal sermaye genelde, din, gelenek, ortak tarih ve kültürel değerlerin paylaşımı gibi devletin kontrolü dışında kalan başka faktörlerin de katkısıyla süreç içinde oluşmaktadır. Hükümetlerin, devletin vasıflı sosyal sermaye oluşumuna doğrudan katkı yapabilecekleri alanlar neredeyse yoktur. Vasıflı sosyal sermaye oluşumuna devletin katkı yapabileceği belki de tek önemli alan eğitimidir (Betil, 2005: 7).

Sosyal sermaye ve ergen gelişimini eğitim açısından inceleyecek olursak;

Gelişimin ergen evresi, kimliğin oluşturulması ve çoklu rollerin öğrenilmesi ile karakterize edilir ve bu süreçteki anahtar kişiler akranlardır. Ebeveynler, güvenli ve besleyici bir ortam sağlamayı ve yetişkin rollerinin öğrenilmesine rehberlik edecek yaptırımları içerebilecek bir rol oynamaya devam etmektedir. Öğretmenler ve diğer otorite figürleri destekleyici bir rol oynayabilir. Bu nedenle, bir ergenin erişebileceği bu çeşitli sosyal sermaye kaynaklarının biçimi önemlidir ve sosyal sermayenin normalde bulunduğu yerler, okuldaki aile, mahalle ve daha geniş bir topluluk ve geniş bir akran grubunu içermektedir. Bu sosyal sermaye kaynaklarına erişim ve bu sosyal sermaye biçimlerinin işleyiş biçimi, bir gencin olumlu bir kimlik geliştirme ve istihdam için fırsatlar sağlayabilecek ağlara erişim sağlama fırsatlarına büyük olasılıkla önemli katkılar sağlayacaktır (Betil, 2005: 8).

Sınırlı kaynaklar ve ele alınacak çok sayıda sorumlulukla, ortaöğretim okulları çok sayıda ergeni tarayabilen ve bu sosyal sermaye türlerinden herhangi birinin

eksikliğinden dolayı risk altında olabilecekleri belirleyebilen nicel araçların kullanımından yararlanabilir. Kanıt toplamak, istenen sosyal sermaye biçimlerindeki gelişmeleri tanımlayabilen bir ölçüm modeli, açık ve ölçülebilir sonuçlar ve müdahalelerin veya politikaların etkili bir şekilde uygulanmasını ayırt edebilen bir süreç değerlendirmesi gerektirir. Ek olarak, sonuç göstergelerinin kısa vadeli performansın ötesine odaklanması gerekmektedir. Orta veya uzun vadeli etkilere dair kanıtlar, beceri eğitiminin veya sosyal sermayenin artırılmasının sonuçları iyileştirme olasılığının olduğunu kanıtlamak için gereklidir. Bu yaklaşım, yukarıda eleştirilen ve zaman içinde tek bir noktada uygulanan göstergelere dayanan makro çalışmaların aksine savunulmaktadır. Okulu erken bırakanlar için bir okul sonrası eğitim programından bir örnek, performans göstergeleri konusunu göstermektedir. Bir genç işe hazırlık programına yerleştirildi ve önceden kabul edilmiş bir işle kursa girdi. Yerleştirmenin amacı, işin başlamasını beklerken bireye maddi olarak fayda sağlamaktır. Bu aynı zamanda başarılı bir sonuç sağlayarak sağlayıcıya fayda sağlayabilir. Bunların hiçbiri zorunlu olarak uygunsuz sonuçlar değildir, ancak bu örnek, sınırlı bir performans göstergeleri kümesine güvenme ile ilgili sorunu göstermektedir. Bununla birlikte, aynı programdaki başka bir durumda, kursun başarılı bir şekilde tamamlanması, bir iş teklifinin ileri eğitimle onaylanması için kriterdi. Bu durumda programdaki başarı kriterleri sonuçla bağlantılıdır, ancak her iki durumda da kursta üretilen sosyal sermayenin sonuçla nedensel olarak bağlantılı olduğu düşünülemez (Öksüzler, 2006).

Sosyal sermaye ile eğitim arasında birçok ilişki mevcuttur. “Birincisi eğitim, sosyal kabiliyetlerin gelişmesini sağlayarak sosyal sermayenin de gelişmesini sağlar. Eğitim, sosyal sermaye için ilk yatırım gibidir. Grup çalışması yapma, yardımlaşmayı öğrenme, başkalarının ihtiyaçlarını ve isteklerini anlama gibi özellikler eğitimle kazanılır. İkincisi; eğitimle bireyler başkalarına güvenebileceğini, yardımlaşabileceğini, sosyal ağlar ve katılımın pozitif faydalar sağlayabileceğini öğrenmektedir. Eğitimle birlikte birey, sosyal faaliyetlere katıldığı ölçüde, toplumda yaşıyor olmanın faydalarını öğrenmektedir. Üçüncüsü, ileriye düşünerek yaşayan bireyler hem sosyal hem de beşeri sermayeye daha çok yatırım yaparlar” (Öksüzler, 2006).

Bourdieu ve Coleman eğitimin sosyolojisini etkilemişler ve sosyal sermayenin eğitime etkisini gözden geçirmeye başlamışlar; fakat eğitime dayalı çalışmalarda, araştırma

gündemini Bourdieu'dan ziyade Coleman şekillendirmiştir. Bu anlamda, Coleman'ın çalışmaları özellikle dikkate değerdir. Sosyal sermayenin insani sermayeye katkısı üzerine Coleman'ın geleceğe dönük yazısı ve geniş ölçekli bir araştırma verisinin analizine dayandırdığı çalışmaları önemlidir (Field, 2006: 64-65).

Sosyal sermayenin okul başarılarına, okulda kalma veya okulu bırakma kararına etkisini üzerine çalışmıştır. James Coleman'ın sosyal sermaye kavramından çıkardığı birkaç farklı boyut üzerine inceleme yapmıştır. Bunlar: biçimler, kalite ve yardımdır. Biçimler, sosyal sermayeyi oluşturan ilişkiler olarak tanımlanır. Yardım, bu ilişkiler yardımı ile oluşturulan bir durumdur ve kalite, ilişkilerin özelliklerinin bir ölçümüdür. Bu araştırmanın sonucunda paranın sosyal sermayenin bazı biçimlerini oluşturmada yardım için kullanabileceğine, ergenlerin akademik başarıları üzerinde sosyal ilişkilerin kalitesinin ve yardımın etkisinin olduğunu göstermiştir (Erbil, 2008).

Kirmanoglu (2004), hayat boyu öğrenme, nesiller arası öğrenme ve sosyal sermaye kavramlarının analizleri üzerine rapor ederek ve nesiller arası etkileşiminin bir durum araştırmasını yapmış, yani “granddad programme” - bir aracılık projesi Stockholm bölgesindeki sınırlı sayıda okul vasıtasıyla çalışılmıştır. Öncelikle kavramsal çatıyı ve sınıf pratiğiyle ilişkisini açıklamak için bir yapısal model geliştirilmiştir. 580 öğrenci, 19 büyükbaba ve 17 öğretmenden veriler toplanmıştır. Sonuç olarak, yalnız büyükbaba ve öğrenciler arasındaki sosyal sermayenin bir parçasını büyükbabaların çalışmalarının oluşturduğunu, erkek ve kızlar arasındaki sosyal sermayenin çeşitli mevcudiyetlerinde göreceli anlama ilişkin farklılıklar olmasına rağmen, çıkan sonuçların öğrenciler için arttırılmış sosyal sermaye iddiasını destekledikleri görülmektedir. Ayrıca bu sonuçlar büyükbabaların aracılığıyla sağlanan resmi ve gayri resmi öğrenme fırsatlarının olduğu okul sınıflarında sosyal sermayenin artmış olduğuna işaret etmektedir.

Coleman, coğrafi değişkenliğin, ailenin sosyal sermayesini bozarken, çocukların eğitiminde zedeleyici sonuçlara yol açmakta olduğunu ileri sürmüştür. Buna rağmen, ailelerin sosyal ve ekonomik durumlarını hesaba katarsak göçmen gençlerin okulda beklenenden daha başarılı olduklarını söylemek mümkündür (Field 2006: 67-68).

Sosyal kapalılığı yüksek olan toplumlarda, ilkokul ve ortaokul öğrencileri arasında akrabalık bağlarında sosyal sermaye kaynaklarını kullanarak başarı normlarını inşa etmek ve uygulamak için öğrenciler öğrenmeye sevk edilebilmektedir. Bununla

beraber, benzer toplumlar, olumsuz nüfus ilişkisi yüzünden diğer toplumlara karşı heterojen bilgi biçimlerindeki sermaye mallarında yeterli yatırım yapılmaması yüzünden olumsuz sonuçlar verebilmektedir. Sosyal kapalılık, ilkökul ve ortaokul öğrencileri arasındaki öğrenmeyi çevrenin dikkatle topladığı yaratmaya zorlayan bir norm yolu ile arttırmaktadır. Ancak sosyal kapalılık lise öğrencileri arasındaki öğrenmeyi engeller; çünkü sosyal kapalılık daha ufku genişletici düşüncelerine izin veren ve onları öğrenmeye motive eden bir ortamdan mahrum bırakmaktadır (Morgan, 2000).

Morgan (2000), bu çalışmada tarımsal işler yapan Avustralyalı bir ailede onu bir “öğrenme toplumu” kabul ederek, sosyal sermaye birikiminin kullanımını veya oluşumunun meydana geliş sürecini analiz etmiştir. Çiftlik yönetim uygulamalarında öğrenme ve değişiklikler ile ilgili muhtemel ilişkileri ve etkileyen faktörleri araştırmıştır. Bu çalışmadaki bulgulara göre coğrafi bölgelerde informal öğrenme sosyal sermaye kullanımına ve inşa edilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu araştırma, yaygın bir şekilde ürünlerin kalitesi ve aile, toplum, bölge veya ülkede gözlemlenebilen güvenin seviyeleri, ağlar, değerler, tutumlar arasında bir bağ kurmak girişiminde bulunmaktadır.

Putnam (2000) “Yalnız Başına Bowling Oynama” adlı kitabında “Çocuk gelişimi çok güçlü bir şekilde sosyal sermaye tarafından şekilleniyor” diye bahseder ve “sosyal sermayenin varlığı başta eğitim olmak üzere pozitif sonuçlarla ilişkilidir.” Kitabına göre bu pozitif sonuçlar ailenin toplum içerisindeki sosyal sermayenin sonuçlarıdır. Sosyal sermayenin var olduğu devletlerde yüksek eğitim performansı vardır. Bu devletlerin benzerliği devletlerin ve ailelerin çocuklarının eğitimleri ile ilgilerinin diğer devletlere ve ailelere oranla çok daha fazla olmasıdır. Ailenin, öğrencinin okuldaki eğitim süreçlerindeki katkısının yüksek olduğu durumlarda, öğretmenler öğrencilerin okula silah getirme, fiziksel şiddet içeren olaylara katılma ve eğitim sürecinde isteksiz olma gibi durumlara düştüğünü rapor etmişlerdir. Putnam’ın bu iddiaları ve delillerinden sosyal sermaye ve eğitim arasındaki ilişkiyi bulmak için ailenin okul ve eğitim sürecine katkısının oranını ve toplum içerisindeki sosyal sermayenin miktarını dikkate almak zorundalığı ortaya çıkmaktadır.

Aileler sosyal sermayenin gelişmesinde birincil rol oynamaktadır. Ailelerin çevrenin de aktif katılımıyla eğitim örgütlerine verecekleri destek eğitime çok önemli katkı yapacaktır. Aynı şekilde eğitim örgütlerindeki iş görenlerin görevlerine gösterecekleri

ilgi ve donanımlarını arttırma çabası, samimiyet, öğrencilerle kurulan olumlu diyalog öğrencileri daha başarılı kılabilir. Böylece eğitim kurumlarımızda yetiştirilen yetkin bireyler, etkin konumlara gelip görev aldıkları örgütlerde verimli bir biçimde toplumun her kademesine katkıda bulunabilirler (Morgan, 2000).

Sosyal sermaye göstergelerinin ekonomik büyümenin önemli belirleyicilerinden olabileceğini göstermişlerdir; fakat bu modeller beşeri ve sosyal sermayenin bağımsız olduğunu varsaymışlardır. Söz konusu çalışma ise her iki değişken arasında önemli bir bağ olduğu gösterilmiştir. Bu nedenle büyüme modellerinde eğitimin önemli olup olmadığı sorusu gereksiz ve anlamsız olmaktadır; çünkü eğitim insanların yeteneklerini ve sosyal sermayeyi geliştirir (Öksüzler, 2006). Eğitim sosyal bir girişimdir; çünkü toplumun yetişmemiş üyelerini eğitmek her şeyden önce, yetişmiş üyelerine düşen bir görevdir. Ayrıca eğitimin girişinin toplumdan geldiği, çıkışının da topluma gittiği unutulmamalıdır (Bursalıoğlu, 1994: 19).

2.7. Bilginin Tanımı

Sözlük anlamıyla bilgi, öğrenme, araştırma ve gözlem yoluyla elde edilen her türlü gerçek, malumat ve kavrayışın tümüdür (TDK, 2005). Köken olarak Latince “information” kelimesinden türemiş olup, biçim verme eylemi, biçimlendirme ve haber verme eylemi olarak tanımlanmaktadır (Öğüt, 2001: 9). Bilgi, genel anlamda “düşünme, yargılama, akıl yürütme, okuma, araştırma, gözlem ve deney sonucunda elde edilen düşünsel ürün” ya da “öğrenilen şey” olarak tanımlanmıştır (Fındıkçı, 1996: 38). Bilgi alınıp satılabilen bir kaynak olarak da değerlendirilmektedir. Bilgi, belirli bir formda işlenmiş ve elde eden için anlamlı olan, yönetsel kararlar açısından gerekli olduğu varsayılan veya gerçek değeri olan veri demektir (Öğüt, 2001: 9).

Yusuf Has Hacip, Kutadgu Bilig’de bilgiyi, “değeri yok olmayan bir servet” biçiminde tanımlarken, J.J.Rousseau gerek bireysel, gerek toplumsal gelişmenin bilgi ile gerçekleşebileceğini vurgulamıştır (Fındıkçı, 1996: 21). Aşağıda görüleceği üzere bilgi çok farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Bilgi, doğruluğu ispatlanmış inançlardır. Bilgi, önceden belirlenen bir dizi sistematik kural ve prosedüre uygun bir biçimde işlenmiş enformasyondur. Bilgi, sosyal varlık olan insanlar arasındaki iletişim sırasında paylaşılan, aktarılan ve yeniden şekillendirilen tecrübe ve enformasyondur. Bilgi, belirli bir durum, sorun, ilişki, teori veya kurala ait veri ve enformasyondan oluşan anlayışlardır. Bilgi, içinde yaşadığımız dünyayı ve olayları yorumlamak ve

yönetmek için uyguladığımız bir dizi anlayış, kavrayış ve genellemeler ile bize güçlü bir kavrayış ve bakış açısı kazandıran her türlü zihni faaliyettir. Bilgi, sosyal olaylarda karşımıza çıkan eylem ve olayları anlamamıza yardım eden işaret ve kodlamalardır. Bilgi, insanların ve organizasyonların etkin bir biçimde eylem gerçekleştirmeleri için sahip olmaları gereken kapasitedir (Aktan ve Vural, 2007).

2.8. Bilginin Özellikleri

Bilginin temelde iki önemli özelliği vardır. İlki, bilginin ham maddesi olan verinin tek başına anlam taşımadığı ancak işlendikten sonra anlam kazanabileceğidir. İkincisi ise verinin işlenmiş hali olan bilginin yönetsel kararlara ilişkin belirsizliği azalttığıdır. Bilginin diğer özellikleri ise aşağıda sıralanmıştır (Arbak, 1995: 73).

- Bilgi erişilebilir olmalıdır: Yasalar ve diğer düzenlemelerle bilginin herkese açık olduğunun güvence altına alınmış olmalıdır. Bilgi herkes için erişilebilir olmalıdır, kuruluşlar bu süreci bilginin akışını sağlamak yoluyla kolaylaştırmalıdır. Bilgi akışının sağlanmasında çeşitli iletişim kanallarından (kamu duyurulan, TV, medya vb.) yararlanılabilir. Ancak, eğitim noksanlığının bireylerin bilgiye erişim, kullanım ve yorumlama yeteneklerini sınırlandırabileceği, şeffaflığın etkinliğini azaltabileceği de unutulmamalıdır. Önemli olan husus herkesin bilgiye erişiminin eşit koşullarda sağlanmasıdır.
- Bilginin ilgili olması gerekir: Bilginin erişilmesi istenilen konulara açıklık getirecek nitelikte olmasıdır. Ancak, subjektif olması nedeniyle bilginin ilgili olma özelliğini taşıması kolay olmayacaktır. Çünkü farklı ilgi grupları ve dünya algılayışları farklı konulara odaklanmakta, dolayısıyla ihtiyaç duydukları bilgiler de farklı olmaktadır. Ayrıca, bilgideki yoğunluk gerek duyulan bilginin bütün içinden ayrıştırılmasını güçleştirebilir.

Bilginin nitelikli ve güvenilir olması: Bilginin nitelikli olmasını sağlayan temel özellikler; açık ve anlaşılabilir olması, doğru zamanlı, eksiksiz ve süreklilik arz etmesi olarak sıralanabilir. Ancak, bilginin niteliğine ilişkin temel standartlar oluşturulmalı ve güvenilirliğin sağlanmasındaki en temel yöntem olarak bu standartlara uyulup uyulmadığı uluslararası kuruluşlar, denetçiler ya da standartları oluşturan kurumlar tarafından izlenmelidir. Bilginin elde edilmesine ilişkin işlevler ve yayılması uygun görülen bilginin formatlanmasındaki uygunluk, karşılaştırma olanağı verecek ve bilgi kullanıcılarının zaman içinde değişen verilerdeki değişimleri değerlendirmelerine de

olanak sağlayacaktır. Ayrıca bilgi doğru olmalı, güncel olmalı, standart olmalı, esnek olabilmeli, mükerrer olmamalı, istenilen formda bulunabilmeli, ihtiyaçlara yanıt verebilmeli ve paylaşılabilmelidir.

2.9. Bilgi Paylaşımı

Bilgi paylaşımı sürecinde bireyler arasında bilgi alışverişi yapılır. Bu bağlamda paylaşım süreci, bir kişinin bilgi verip başka bir kişi tarafından alınması anlamına gelmektedir. Genelde paylaşım sürecinde biri paylaşıldan bir şey kazanırken diğerleri bu sürecin sonucunda bir şeyler kaybederler (Öksüzler, 2006). Ancak bilginin soyut bir varlık olması paylaşım açısından somut varlıklardan farklı ele alınmasına neden olur. Yani, maddi varlıkların değeri kullanıldıkça düşme eğilimi gösterir, aksine bilgi paylaşıldıkça ve kullanıldıkça artar, hatta kullanılmadığında azalır.

Bilgi, öğrenme gerçekleştiikten sonra ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle öğrenme, paylaşılacak bilgilerin temelidir. Bununla birlikte, öğrenme tüm organizasyona yayılabilmelidir. Böylece öğrenen organizasyonlar oluşturulur. Öğrenen organizasyonlar, öğrenmeyi teşvik eden, çalışan gelişimine öncelik veren ve açık iletişim ve yapıcı diyalogu öne çıkaran organizasyonlar olarak tanımlanabilir (Koçel, 1995: 278).

Öğrenen organizasyonlar kavramı, bireysel öğrenmenin ötesinde organizasyonel öğrenmeyi ifade eder. Bireysel öğrenme organizasyonel öğrenmeyi garanti etmese de, organizasyonel öğrenmeyi sağlamak için öncelikle bireysel öğrenme gerçekleşmelidir. Bu nedenle, bir öğrenen organizasyon oluşturmanın ön koşulu, organizasyon içinde bireysel öğrenmeyi desteklemektir. Böylelikle hızlı öğrenme ile organizasyonlarda bilgi ve yetkinlik artar, daha fazla güven oluşur ve bu da daha fazla bilgi paylaşımına yol açmaktadır (Senge, 1993: 155).

2.10. Sosyal Sermaye ve Bilgi Paylaşımı

Sosyal sermayenin yönetim literatürüne yeni girmiş olması ve tanımının kesin olarak yapılmamış olmasından dolayı, sosyal sermayenin unsurları da akademisyenler tarafından farklı olarak ele alınmaktadır. Bu çalışmada içeriği bakımından en yakın olan ayırım temel alınmaktadır. Bir görüşe göre; sosyal sermaye üç boyuta ayrılmıştır. Bunlar; yapısal, kavrayışsal ve ilişkisel boyutlardır. Yapısal boyut; ağ bağlantılarını, ağ kurgusunu ve uygun örgütlenmeyi; kavrayışsal boyut; paylaşılan kodlar ve dili,

paylaşılan öyküleri ve ortak zımni bilişi; ilişkisel boyut ise güveni, normları, yükümlülükleri ve benimsemeyi içermektedir. Bu görüşe göre; sosyal sermayenin boyutları, entelektüel sermayenin bir araya getirilmesi ve değişimi için gereken alt yapıyı oluşturarak, yeni entelektüel sermayenin yaratılmasını sağlamaktadır. Bu açıdan incelendiğinde, sosyal sermaye entelektüel sermayenin tetikleyicisi olarak görülmektedir (Mısırdalı, 2006).

Sosyal sermayenin yapısal boyutu, bilginin birleştirilmesi ve paylaşılması için bireylerin bir araya gelmesini etkilemekte, bireyler yapısal boyut sayesinde birbirleri ile etkileşim içine girebilmekte ve gerekli bilgilere erişebilmektedirler. Kavrayışsal boyut, bireylerin iletişimini sağlayarak bu sayede bilgi paylaşımını tetikleyen boyuttur. İlişkisel boyut ise bireylerin motivasyonunu arttıran boyutu oluşturmaktadır. Böylelikle bireyler değişime odaklanabilmektedirler. Yapılan araştırmada, sosyal sermayenin benzerlik gösteren unsurları bir araya getirilerek boyutlandırılmıştır. Bunun sonucunda da sosyal sermayenin oluşmasını ve gelişmesini sağlamaktadırlar (Mısırdalı, 2006).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ortaokul ve liselerde çalışan öğretmen algılarına göre okulun sosyal sermayesi ve bilgi paylaşımı arasındaki ilişki düzeyini belirlemeyi amaçlamaktadır. İlişkisel araştırma türünün en yaygın çeşitlerinden biri, korelasyonel araştırma yöntemidir. İlişkisel tarama, iki veya daha çok değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2010, s.81). Bu amaçla, öğretmen algılarına göre okulun sosyal sermayesi ve bilgi paylaşımı arasındaki ilişki düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Veri Analiz Yöntemi

Veriler SPSS programı yardımıyla analize tabi tutulmuştur. Verilerin çözümlenmesi doğrultusunda, öncelikle frekans ve yüzde analizleri yapılmıştır. Ayrıca iki alt kategorili değişkenlerde, bağımsız (ilişkisiz) örneklem için t-testi; üç ya da daha fazla alt kategorili değişkenlerde ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonucunda, grup ortalamaları arasındaki anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Dunnett's C ve Scheffe çoklu karşılaştırma testleri'nden yararlanılmıştır.

Araştırmanın alt problemlerinin çözümlenmesi amacıyla, ölçekler aracılığıyla toplanan verilerin analizinde; temel olarak bağımsız ve bağımlı değişkenin özellikleri dikkate alınarak ve her alt problem için ayrı bir alt başlık oluşturularak elde edilen veriler çözümlenerek yorumlanmıştır. Bulguların yorumlanmasında, anlamlılık değeri $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

3.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul'un Avcılar, Beylikdüzü, Esenyurt ilçelerinde yer alan okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır.

Veri toplama yöntemi olarak anket kullandığım bu çalışmada tesadüfi örnekleme kullanılarak İstanbul'un Avcılar, Beylikdüzü, Esenyurt ilçelerinde yaşayan öğretmenler seçilmiştir. Yapılan bu çalışmada 435 kişiye ulaşılmış ve bunların içinde anketi 315 kişi cevaplamıştır. Geçerli anket sayısı ise 300 kişidir. Geçerli anketler baz alınarak katılım oranı %72,41'dir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak amacıyla anket yönetimi kullanılmıştır. Sosyal sermaye için 45 sorudan oluşan anket, 5'li Likert ölçeğine göre oluşturulmuştur. Bilgi paylaşımı için 20 sorudan oluşan anket, 5'li Likert ölçeğine göre oluşturulmuştur.

Likert ölçeği anketlerde katılımcıların tercihlerini ve bu tercihlerin derecelerini elde etmek için kullanılmaktadır. Likert skalası sorular arası kıyaslamamanın olmadığı her bir soru için değerlendirme yapılan bir tekniktir. Katılımcılar doğru olduğunu düşündükleri tercihi ve katılım derecelerini skalada yer alan ifade üzerinden tercih etmektedirler.

Sosyal sermaye ölçeği için yaygın olarak kullanılan 5'li likert skalası "Hiç Katılmıyorum" ifadesinden başlayarak "Kesinlikle Katılıyorum" a kadar derece belirten ifadeler yer almaktadır.

Bilgi paylaşım ölçeği için 5'li likert skalası "Hiçbir zaman" ifadesinden başlayarak "Her zaman" ifadesine kadar derece belirten ifadeler yer almaktadır.

3.5. Hipotezler

Araştırmanın ana hipotezi:

1. H1: Sosyal sermaye faktörlerinin bilgi paylaşma düzeyi üzerinde anlamlı etkisi vardır.

Araştırmanın sosyal sermaye alt boyutları için hipotezler aşağıdaki gibidir:

- Okul örgütünde güven,
- Okul örgütünde norm,
- Okul örgütünde sosyal ağlar,
- Okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım,
- Okul örgütünde bağlılık ve aidiyet

Öğretmenlerin demografik özellikleri açısından sosyal sermayeleri farklılık göstermektedir.

H1a: Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre sosyal sermaye algılama düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir.

H1b: Öğretmenlerin görev yaptığı okul türüne göre sosyal sermaye algılama düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir.

H1c: Öğretmenlerin kıdem değişkenine göre sosyal sermaye algılama düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir.

H1d: Öğretmenlerin öğrenim durumu değişkenine göre sosyal sermaye algılama düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir.

Öğretmenlerin demografik özellikleri açısından okulda bilgi paylaşım düzeyleri arasındaki farklılıklar aşağıdaki hipotezlerle sınanmıştır.

Araştırmanın okulda bilgi paylaşım düzeyi için hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H2a: Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre okulda bilgi paylaşım düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir.

H2b: Öğretmenlerin görev yaptığı okul türüne göre okulda bilgi paylaşım düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir.

H2c: Öğretmenlerin kıdem değişkenine göre okulda bilgi paylaşım düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir.

H2d: Öğretmenlerin öğrenim durumu değişkenine göre okulda bilgi paylaşım düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir.

3.6. Sosyal Sermaye Ölçeği (SSÖ)

Faktör analizinin sonucunda elde edilen her faktör Cronbach's Alfa testine sokulur. Güvenilirlik testi, aynı faktörü ölçen sorular arasında önemli bir fark var mı, yok mu onu ortaya koyar. Hassasiyeti ölçen bu testin amacı, ölçeğin kendi iç tutarlığını artırmaktır (Saruhan ve Özdemirci, 2013: 210).

Öğretmenlerin sosyal sermaye düzeylerini ölçmek için Şahin (2011) tarafından geliştirilen "Sosyal Sermaye Ölçeği" (SSÖ) kullanılmıştır. Ölçek 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; okul örgütünde güven ile ilgili ifadeler, okul örgütünde

norm ve değerler ile ilgili ifadeler, okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler, okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım ile ilgili ifadeler, okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler alt boyutlarıdır. Ölçekte toplam 45 madde yer almaktadır. Sosyal Sermaye Ölçeği; Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kısmen Katılıyorum (3), Katılmıyorum (2), Hiç Katılmıyorum (1) şeklinde yanıtlanan ve puanlanan 5’li Likert tipi ölçektir. Ölçeğin alt boyutlarına yönelik güvenilirlik kat sayıları Tablo 3.6.1’de görülmektedir.

Tablo 3.6.1: Sosyal Sermaye Ölçeğine İlişkin (Cronbach Alpha) Güvenirlik Katsayıları

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Maddeler	Araştırmanın Güvenirlik Katsayıları
Okul Örgütünde Güven ile İlgili İfadeler	9	1-9	.94
Okul Örgütünde Norm ve Değerler ile İlgili İfadeler	12	10-21	.91
Okul Örgütünde Sosyal Ağlar ile İlgili İfadeler	5	22-26	.95
Okul Örgütünde İlgi, Etkileşim ve Katılım ile İlgili İfadeler	11	27-37	.96
Okul Örgütünde Bağlılık ve Aidiyet ile İlgili İfadeler	8	38-45	.95
Toplam	45		.98

Tablo 3.6.1’deki bulgulara göre, ölçüğe ait boyutların Cronbach Alpha güvenirlik katsayılarının araştırma için 0.91 ile 0.98 arasında değiştiği anlaşılmakta olup “Sosyal Sermaye Ölçeği”nin genel ve alt boyutlar bağlamında güvenilir durumda olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal sermaye ölçeğinin okul örgütünde güven ile ilgili ifadeler boyutunda, 9 madde yer almış; alfa değeri .94 olmuştur. Okul örgütünde norm ve değerler ile ilgili ifadeler boyutunda, 12 madde yer almış; alfa değeri .91 olmuştur. Okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler boyutunda, 5 madde yer almış; alfa değeri .95 olmuştur. Okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım ile ilgili ifadeler boyutunda, 11 madde yer almış;

alfa değeri .96 ile en yüksek oran olmuştur. Okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler boyutunda ise 8 madde yer almış; alfa değeri .95 olmuştur.

Araştırmada öğretmenlerin ölçek maddelerine verdikleri yanıtların aritmetik ortalamalarının değerlendirilmesinde Tablo 3.6.2'deki ölçütler esas alınmıştır (Avcı, 2015; Gökalp, 2018).

Tablo 3.6.2: Sosyal Sermaye Beşli Değerlendirme Tablosu

1 Kesinlikle Katılmıyorum	1.00-1.80	Yetersiz
2 Katılmıyorum	1.81-2.60	Düşük Düzey
3 Kısmen Katılıyorum	2.61-3.40	Orta Düzey
4 Katılıyorum	3.41-4.20	Yüksek Düzey
5 Kesinlikle Katılıyorum	4.21-5.00	Çok Yüksek Düzey

3.7. Okullarda Örgüt İçi Bilgi Paylaşımı Ölçeği

Öğretmenlerin örgüt içi bilgi paylaşım düzeylerini ölçmek için Ekinci (2012) tarafından geliştirilen “Örgüt İçi Bilgi Paylaşımı Ölçeği” kullanılmıştır. Bilgi paylaşma niyetini ölçen soru maddeleri toplamda 20 adettir (Bkz: Ekler). İlgili ölçeğin faktör ve güvenilirlik analizleri aşağıda yer almaktadır.

Güvenirlik analizleri kapsamında, öncelikle madde-toplam korelasyonu kullanılarak madde analizine bakılmıştır. Ayrıca, Cronbach Alfa kullanılarak ölçeğin güvenilirliğine bakılmıştır. Okulda bilgi paylaşım ölçeğinin güvenilirlik analizi iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.7.1: Okulda Bilgi Paylaşım Ölçeği

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on — Standardized Items	N of Items
.866	.869	20

Faktörün içyapısı irdelendiğinde “Öğretmenler mesleki bilgileri birbirleri ile paylaşırlar.” (.881), “Her çalışan ihtiyaç duyduğu mesleki bilgi ve belgelere çalışma arkadaşlarından rahatça talep edebilir.” (.859) ve bilgi ve deneyimlerini paylaşanlara değer verilir.” (.849) bu maddelerin belirgin şekilde fazla ağırlığa sahip olduğu görülmektedir.

3.8. Normallik Analizleri

Kullanılacak istatistik analizlerin belirlenmesi amacıyla öncelikle verilerin normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Normallik değerlerinin belirlenmesinde Kolmogrov-Smirnov Testi kullanılmıştır.

3.8.1. Sosyal Sermaye Ölçeğinin Normallik Analizi

Aşağıdaki tabloda sosyal sermaye ölçeğinin normallik analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3.8.1.1: Sosyal Sermaye Ölçeğinin Normallik Analizi Sonuçları

	<i>N</i>	<i>x</i>	<i>SS</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
Sosyal Sermaye Ölçeği	300	3.59	.55	1.21	.14

Tabloda; sosyal sermaye ölçeğinin Kolmogrov-Smirnov Testi değerinin .05’ den büyük ve $p > .05$ olması, ölçekteki veri dağılımının normal dağılım gösterdiği anlamına gelmektedir (Büyüköztürk, 2013: 42). Bu bağlamda, araştırmanın alt problemlerinin sınanması için parametrik test teknikleri seçilmiştir.

3.8.2. Okulda Bilgi Paylaşım Ölçeğinin Normallik Analizi

Aşağıdaki tabloda, bilgi paylaşım ölçeğinin normallik analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3.8.2.1: Okulda Bilgi Paylaşım Ölçeğinin Normallik Analizi Sonuçları

	<i>N</i>	<i>x</i>	<i>SS</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
Bilgi Paylaşım Ölçeği	300	3.01	.40	.91	.41

Tabloda; Okulda bilgi paylaşım ölçeğinin Kolmogrov-Smirnov Testi değerinin .05' den büyük ve $p > .05$ olması, ölçekteki veri dağılımının normal dağılım gösterdiği anlamına gelmektedir (Büyüköztürk, 2013: 42). Bu bağlamda, araştırmanın alt problemlerinin sınanması için parametrik test teknikleri seçilmiştir.

3.9. Doğrulayıcı Faktör Analizi

3.9.1. Sosyal Sermaye Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Bu aşamada sosyal sermaye ölçeği açıklayıcı faktör analizi işlemlerine yönelik testlerin yapılmasının ardından doğrulayıcı faktör analizine yönelik analizlerin yapılmasına karar verilmiştir. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk'ün (2014) önerdiği kabul edilebilir kesim değerleri dikkate alınmıştır.

χ^2/sd (Chi-Square/Degree of Freedom),

GFI=Goodness Of Fit Index (İyilik Uyum İndeksi),

AGFI=Adjustment Goodness Of Fit Index (Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi),

CFI=Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi),

MSEA=Root Mean Square Error of Approximation (Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü),

RMR=Root Mean Square Residual (Ortalama Hataların Karekökü),

IFI= Incremental Fit Index (Artan Uyum İndeksi).

Belirtilen bu değerler ve sosyal sermaye ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi'ne (DFA) yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 3.9.1.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.9.1.1: Sosyal Sermaye Ölçeği DFA Analizi Sonuçları Uyum İyiliği İndeksleri

Uyum İndeksleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Sosyal Sermaye Edilen Değerler
χ^2/sd	$0 < \chi^2/sd < 2$	$2 < \chi^2/sd < 5$	2,09
RMSEA	$0 < RMSEA < .05$	$.05 < RMSEA < .08$	0,07
RMR	$0 < RMR < .05$	$.05 < RMR < .08$	0,06
IFI	$0.95 < IFI < 1.00$	$0.90 < IFI < 0.95$	0,93
CFI	$0.95 < CFI < 1.00$	$0.90 < CFI < 0.95$	0,93
GFI	$0.95 < GFI < 1.00$	$0.80 < GFI < 0.95$	0,92
AGFI	$0.95 < GFI < 1.00$	$0.80 < GFI < 0.95$	0,88

Tablo 3.9.1.1. incelendiğinde DFA analizi uyum iyiliği indeksi değerlerinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür.

3.9.2. Okulda Bilgi Paylaşımı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi

Okulda bilgi paylaşımı ölçeği DFA sonuçları Tablo 3.9.2.1.'de gösterilmiştir. Tablo 3.9.2.1'de okulda bilgi paylaşımı ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına yönelik uyum iyiliği değerleri incelendiğinde DFA uyum iyiliği değerlerinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür.

Tablo 3.9.2.1: Okulda Bilgi Paylaşımı Ölçeği DFA Sonuçları

Uyum indeksleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Bilgi Paylaşımı Edilen Değerler
X^2/sd	$0 < x^2/sd < 2$	$2 < x^2/sd < 5$	2,62
RMSEA	$0 \leq RMSEA < .05$	$.05 < RMSEA < .08$	0,09
RMR	$0 \leq RMR < .05$	$.05 < RMR < .08$	0,04
IFI	$0.95 \leq IFI < 1.00$	$0.90 < IFI < 0.95$	0,98
CFI	$0.95 \leq CFI < 1.00$	$0.90 < CFI < 0.95$	0,98
GFI	$0.95 \leq GFI < 1.00$	$0.80 < GFI < 0.95$	0,96
AGFI	$0.95 \leq GFI < 1.00$	$0.80 < GFI < 0.95$	0,91

Okulda bilgi paylaşımı ölçeği DFA analizi yukarıda gösterilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Demografik Yapı İle İlgili Bulgular

Bu kısımda demografik yapı ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.1.1: Cinsiyet

		f	%
Cinsiyet	Erkek	104	34,7
	Kadın	196	65,3
	Toplam	300	100

Tablo 4.1.1’de ankete katılanların cinsiyet dağılımı gösterilmektedir. Yapılan araştırmaya katılanların %34,7’sinin (104 kişi) erkek olduğu, %65,3’ünün (196 kişi) kadın olduğu görülmektedir. Ankete katılanların büyük çoğunluğunun kadın olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 4.1.1).

Tablo 4.1.2: Eğitim Düzeyi

Eğitim Düzeyi		f	%
	Ön Lisans	5	1,7
	Lisans	248	82,7
	Yüksek Lisans	47	15,7
	Toplam	300	100

Tablo 4.1.2’de ankete katılanların eğitim durumlarına ait bulgular yer almaktadır. Eğitim durumlarına bakıldığında, ankete katılanların %1,7’si (5 kişi) ön lisans, %82,7’si (248 kişi) lisans, %15,7’si (47 kişi) yüksek lisans derecesine sahip oldukları görülmektedir. Ankete katılanların verdikleri cevaplara bakıldığında büyük çoğunluğunun eğitim durumunun %82,7’lik oranla (248 kişi) lisans olduğu tespit edilmiştir. ($p < 0,005$)

Tablo 4.1.3: Okul Türü

Okul Türü	f	%
Ortaokul	151	50,3
Lise	149	49,7
Toplam	300	100

Tablo 4.1.3'te ankete katılan öğretmenlerin çalıştıkları okul türü gösterilmektedir. Buna göre; ankete katılanların %50,3'ünün (151 kişi) ortaokul, %49,7'sinin (149 kişi) lise dengi okullarda çalıştığı tespit edilmiştir. Anket sonuçları incelendiğinde katılımcıların hemen hemen yarı yarıya lise ve ortaokullarda görev aldıkları görülmektedir.

Tablo 4.1.4: Kıdem

Kıdem (Çalışma Süreleri)	f	%
1-5 yıl	84	28
6-10 yıl	78	26
11-15 yıl	48	16
16-20 yıl	47	15,7
21 yılı ve üstü	43	14,3
Toplam	300	100

Tablo 4.1.4'te ankete katılanların çalışma sürelerine ait bulgular yer almaktadır. Ankete katılanların %28,0'ı (84 kişi) 1-5 yıl, %26,0'ı (78 kişi) 6-10 yıl, %16,0'ı (48 kişi) 11-15 yıl, %15,7'si (47 kişi) 16-20 yıl, %14,3'ü (43 kişi) 21 yıl ve üzeri mesleklerinde çalışma süreleri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar incelendiğinde ankete katılanların büyük çoğunluğunun çalışma sürelerinin %28'lik oranla 1-5 yıl olduğu görülmektedir.

4.2. Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın sosyal sermaye düzeyi anketi kapsamında; öğretmen algılarına göre, okulun sosyal sermaye düzeyi incelenmiştir. Bu amaçla yapılan analizlerde aritmetik ortalama ve standart sapma tekniklerinden yararlanılmıştır. Aşağıdaki tablolarda, ilk önce yapılan anketlerin sonuçları daha sonraki tabloda okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 4.2.1: Sosyal Sermaye Düzeyi Analiz Sonuçları

SOSYAL SERMAYENİN UNSURLARINA YÖNELİK İFADELER			Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Okul Örgütünde Güven ile İlgili İfadeler							
1	Okulumuzda çalışanlar arasında yüksek düzeyde bir güven vardır.	N	5	28	112	117	38
		%	1,7	9,3	37,3	39,0	12,7
2	Okulumuzdaki toplantılara ilgililer katılır ve içinden geldiği gibi düşüncelerini beyan eder	N	2	14	74	164	46
		%	0,7	4,7	24,7	54,7	15,3
3	Okulumuzdaki örgütsel güven bireyler üstü bir durumdadır.	N	7	33	107	124	29
		%	2,3	11,0	35,7	41,3	9,7
4	Okulumuzda bireyler sahip oldukları bilgi ve fikirleri, okulun ortak amaçlarının ulaştırılması için, tereddütsüz bir şekilde birbirleriyle paylaşır.	N	3	19	101	142	35
		%	1,0	6,3	33,7	47,3	11,7
5	Okulumuzda herhangi bir iş gören bulunmadığı ortamda, çıkarlarının korunacağından emindir.	N	4	39	91	140	26
		%	1,3	13,0	30,3	46,7	8,7
6	Güvenden dolayı okulumuzda bilgiye özgürce ulaşılır ve deneyimler paylaşılır.	N	3	19	89	152	37
		%	1,0	6,3	29,7	50,7	12,3
7	Okulumuzda iş görenler kendilerinin emniyette olduklarına ve yöneticiler tarafından desteklendiklerini hissederler.	N	6	20	87	149	38
		%	2,0	6,7	29,0	49,7	12,7
8	Okulumuzda çalışanların büyük çoğunluğu güvenilirdir.	N	1	22	69	161	47
		%	,3	7,3	23,0	53,7	15,7
9	Bana göre insanların büyük çoğunluğu güvenilirdir.	N	25	82	108	69	16
		%	8,3	27,3	36,0	23,0	5,3
Okul Örgütünde Norm ve Değerler ile İlgili İfadeler							
10	Bana göre insanların çoğu dürüst ve namusludur.	N	34	69	118	68	11
		%	11,3	23,0	39,3	22,7	3,7
11	Okulumuzdaki uygulamaların adaletinden iş görenler memnun durumdadır.	N	5	26	112	137	20
		%	1,7	8,7	37,3	45,7	6,7
12	Okulumuzda okul yönetimi iş görenlere saygıyla yaklaşır.	N	1	16	64	168	51
		%	0,3	5,3	21,3	56,0	17,0
13	Okulumuzdaki iş görenler ve yöneticiler dürüst ve namusludur.	N	2	11	49	168	70
		%	,7	3,7	16,3	56,0	23,3
14	Okulumuzda norm ve değerler, iş görenleri sonuçlarının olumsuz olacağı gayri ahlaki ve yasa dışı eylemlerden alıkoyduğu için önemlidir.	N	3	12	54	184	47
		%	1,0	4,0	18,0	61,3	15,7
15	Okulumuzda sosyal güveni destekleyen norm ve değerler, işlem maliyetini azaltmakta ve iş birliğini kolaylaştırmaktadır.	N	0	12	94	168	26
		%	0	4,0	31,3	56	8,7
16	Okulumuzdaki norm ve değerler ile toplum içi etkileşimlerin eşgüdümü sağlanmaktadır.	N	2	9	99	173	17
		%	,7	3,0	33,0	57,7	5,7
17	Okul örgütümüzde “karşılıklılık normları” da etkileşim ve paylaşımı kolaylaştırmaktadır.	N	0	5	96	188	11
		%	0	1,7	32,0	62,7	3,7
18	Okul yönetimi iş görenleri bir araya getirmek için fırsat kollar.	N	2	13	97	159	29
		%	,7	4,3	32,3	53,0	9,7
19	Veliler okulumuzdaki bazı faaliyetlerde etkin rol alırlar.	N	11	80	111	81	17
		%	3,7	26,3	36,0	24,3	5,3

		%	3,7	26,7	37,0	27,0	5,7
20	Okulumuz, tüm iş görenleri ve öğrencileri ile bir aile dayanışması içerisindedir.	N	8	36	112	125	19
		%	2,7	12,0	37,3	41,7	6,3
21	Okulumuzda örgütsel amaçlara katkı sağlamak için diğer iş görenlerle iş birliği yapmaya isteklilik mevcuttur.	N	1	29	119	130	21
		%	,3	9,7	39,7	43,3	7,0
Okul Örgütünde Sosyal Ağlar ile İlgili İfadeler							
22	Ben üyeyim ve okulumuzdaki her iş görenin bir sendikaya üye olmasına salık veririm.	N	11	80	111	81	17
		%	3,7	26,7	37,0	27,	5,7
23	Okul- aile birliği, okul izcilik takımı ve Kızılay gibi sosyal gruplara üye olmak gerekli ve bir yönüyle de zorunludur.	N	2	9	99	173	17
		%	,7	3,0	33,0	57,7	5,7
24	Okulumuzda bir iş görenin diğer faktörlere ulaşmasını sağlayan iletişim kanalları mevcuttur.	N	1	22	69	161	47
		%	,3	7,3	23,0	53,7	15,7
25	Okulumuzda enformasyon ve iletişimin, sosyal etkileşimlerin düğüm noktası olduğuna inanılır.	N	5	26	112	137	20
		%	1,7	8,7	37,3	45,7	6,7
26	Okulumuzda ağlar, sosyal desteğe erişim imkanlarını arttırmaktadır.	N	4	39	91	140	26
		%	1,0	6,3	33,7	47,3	11,7
Okul Örgütünde İlgil, Etkileşim ve Katılım ile İlgili İfadeler							
27	Okulumuzda yönetici, öğretmen ve iş görenlerin ortak değer, norm ve inançlar etrafında kenetlenerek, güçlü okul kültürünü oluştururlar.	N	11	80	111	81	17
		%	3,7	26,7	37,0	27,0	5,7
28	Okulumuzda semboller, hikâyeler, törenler ve efsaneler okul kültürünün oluşmasında etkili olurlar.	N	5	24	75	149	47
		%	1,7	8,0	25,0	49,7	15,7
29	Okulumuzdaki iş görenler ile okul dışında da vakit geçirmekten hoşlanırım.	N	8	22	95	124	51
		%	2,7	7,3	31,7	41,3	17,0
30	Okul geliştirme takımı gibi takımlarda görev almak gerekir.	N	4	14	74	160	48
		%	1,3	4,7	24,7	53,3	16,0
31	Okulumuzda yaygın bir ekip çalışması mevcuttur.	N	4	35	126	106	29
		%	1,3	11,7	42,0	35,3	9,7
32	Okulumuzda kişiler arası iletişim üst düzeydedir.	N	6	32	109	114	39
		%	2,0	10,7	36,3	38,0	13,0
33	Okulumuzda her alanda katılımcılığa önem verilir.	N	4	31	96	135	34
		%	1,3	10,3	32,0	45,0	11,3
34	Okulumuzda örgütsel iletişim üst düzeydedir.	N	5	45	111	111	28
		%	1,7	15,0	37,0	37,0	9,3
35	Okulumuzdaki veya okul adına yapılan her türlü organizasyonda görev almak isterim ve çoğunda da alırım.	N	1	29	122	119	29
		%	,3	9,7	40,7	39,7	9,7
36	Okulumuzda alınan kararlara iş görenlerde katılır.	N	5	18	118	140	19
		%	1,7	6,0	39,3	46,7	6,3
37	Okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılımın sağlanması, sosyal sermayenin üretilmesi ve sürdürülmesi açısından önem taşır.	N	2	15	91	163	29
		%	,7	5,0	30,3	54,3	9,7
Okul Örgütünde Bağlılık ve Aidiyet ile İlgili İfadeler							
38	Okulumuzu kendi ailem gibi benimsedim ve buradan ayrılmayı düşünemem.	N	16	34	118	105	27
		%	5,3	11,3	39,3	35,0	9,0
39	Okulumuzdan zorunlu nedenlerle ayrılan iş görenler, buraya özlemlerini sık sık dile getirmektedirler.	N	8	49	118	102	23
		%	2,7	16,3	39,3	34,0	7,7
40	Okulumuzdaki bütün iş görenler, okuldan bahsederken –bizim okul- tabirini kullanırlar.	N	4	21	76	147	52
		%	1,3	7,0	25,3	49,0	17,3
41	Okulumuzdaki tüm iş görenler, bu okulun bir üyesi olmaktan gurur duyarlar.	N	0	24	106	138	32
		%	0	8,0	35,3	46,0	10,7
42	Okulumuzdaki görev ve işler, iş birliği yaklaşımıyla yapılır.	N	1	17	100	161	21

		%	,3	5,7	33,3	53,7	7,0
43	Okulumuzdaki işler, o iş için daha fazlasını yapma arzu ile yapılır.	N	7	30	114	132	17
		%	2,3	10,0	38,0	44,0	5,7
44	Okulumda işler yapılırken, sadakat ve yeteneğin birlikte kullanılmasıyla sinerji oluşturulur.	N	4	26	92	157	21
		%	1,3	8,7	30,7	52,3	7,0
45	Okulumuzun amaçları iş görenler tarafından içselleştirilmiş olup, iş görenlerin bireysel enerjilerini eyleme dönüştürebilme becerileri mevcuttur.	N	7	24	92	161	16
		%	2,3	8,0	30,7	53,7	5,3

Tablo incelendiğinde anketin alt boyutlarından biri olan *okul örgütünde güven ile ilgili ifadelerin analizleri şöyledir;*

Ankete katılanların “Okulumuzda çalışanlar arasında yüksek düzeyde bir güven vardır” sorusuna %1,7’sinin (5 kişi) hiç katılmıyorum, %9,3’ünün (28 kişi) katılmıyorum, %37,3’ünün (112 kişi) kısmen katılıyorum, %39’unun (117 kişi) katılıyorum, %12,7’sinin (38 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Okulumuzda çalışanlar arasında yüksek düzeyde bir güven vardır” sorusuna büyük çoğunluğun %39’luk (117 kişi) oranla katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir. Bu da okulda güven olgusunun yüksek olduğunu göstermektedir.

Ankete katılanların “Okulumuzdaki toplantılara ilgililer katılır ve içinden geldiği gibi düşüncelerini beyan eder” sorusuna %0,7’sinin (2 kişi) hiç katılmıyorum, %4,7’sinin (14 kişi) katılmıyorum, %24,7’sinin (74 kişi) kısmen katılıyorum, %54,7’sinin (164 kişi) katılıyorum, %15,3’sünün (46 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Okulumuzdaki toplantılara ilgililer katılır ve içinden geldiği gibi düşüncelerini beyan eder” sorusuna büyük çoğunluğun %54,7’lik (164 kişi) oranla katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Ankete katılanların “Okulumuzdaki örgütsel güven bireyler üstü bir durumdadır” sorusuna %2,3’ünün (7 kişi) hiç katılmıyorum, %11’inin (33 kişi) katılmıyorum, %35,7’sinin (107 kişi) kısmen katılıyorum, %41,3’ünün (124 kişi) katılıyorum, %9,7’sinin (29 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Okulumuzdaki örgütsel güven bireyler üstü bir durumdadır” sorusuna büyük çoğunluğun %41,3’lük (124 kişi) oranla katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Ankete katılanların “Okulumuzda bireyler sahip oldukları bilgi ve fikirleri, okulun ortak amaçlarına ulaşması için tereddütsüz bir şekilde birbirleriyle paylaşır” sorusuna %1’inin (3 kişi) hiç katılmıyorum, %6,3’ünün (19 kişi) katılmıyorum, %33,7’sinin

(101 kişi) kısmen katılıyorum, %47,3'ünün (142 kişi) katılıyorum, %11,7'sinin (35 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların "Okulumuzda bireyler sahip oldukları bilgi ve fikirleri, okulun ortak amaçlarına ulaşması için tereddütsüz bir şekilde birbirleriyle paylaşır" sorusuna büyük çoğunluğun %47,3'lük (142 kişi) oranla katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Ankete katılanların "Okulumuzda herhangi bir iş gören bulunmadığı ortamda, çıkarlarının korunacağından emindir" sorusuna %1,3'ünün (4 kişi) hiç katılmıyorum, %13'ünün (39 kişi) katılmıyorum, %30,3'ünün (91 kişi) kısmen katılıyorum, %46,7'sinin (140 kişi) katılıyorum, %8,7'sinin (26 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların "Okulumuzda herhangi bir iş gören bulunmadığı ortamda, çıkarlarının korunacağından emindir" sorusuna büyük çoğunluğun %46,7'lik (140 kişi) oranla katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Sosyal sermaye anketinin alt boyutu olan "okul örgütünde güven" ile ilgili ifadelere verilen cevaplar incelendiğinde çok yüksek oranda "katılıyorum" cevabı verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütüne olan güvenin yüksek olduğunu göstermektedir.

Okul örgütünde norm ve değerler ile ilgili ifadeler incelendiğinde;

Ankete katılanların "Bana göre insanların çoğu dürüst ve namusludur" sorusuna %11,3'ünün (34 kişi) hiç katılmıyorum, %23'ünün (69 kişi) katılmıyorum, %39,3'ünün (118 kişi) kısmen katılıyorum, %22,7'sinin (68 kişi) katılıyorum, %3,7'sinin (11 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların "Bana göre insanların çoğu dürüst ve namusludur" sorusuna büyük çoğunluğun %39,3'lük (118 kişi) oranla kısmen katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Ankete katılanların "Okulumuzdaki uygulamaların adaletinden iş görenler memnun durumdadır" sorusuna %1,7'sinin (5 kişi) hiç katılmıyorum, %8,7'sinin (26 kişi) katılmıyorum, %37,3'ünün (112 kişi) kısmen katılıyorum, %45,7'sinin (137 kişi) katılıyorum, %6,7'sinin (20 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların "Okulumuzdaki uygulamaların adaletinden iş görenler memnun durumdadır" sorusuna büyük çoğunluğun %45,7'lik (137 kişi) oranla katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Ankete katılanların "Okulumuzda okul yönetimi iş görenlere saygıyla yaklaşır" sorusuna %0,3'ünün (1 kişi) hiç katılmıyorum, %5,3'ünün (16 kişi) katılmıyorum,

%21,3'ünün (64 kişi) kısmen katılıyorum, %56'sının (168 kişi) katılıyorum, %17'sinin (51 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların "Okulumuzda okul yönetimi iş görenlere saygıyla yaklaşır" sorusuna büyük çoğunluğun %56'lık (168 kişi) oranla katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Ankete katılanların "Okulumuzdaki iş görenler ve yöneticiler dürüst ve namusludur" sorusuna %0,7'sinin (2 kişi) hiç katılmıyorum, %3,7'sinin (11 kişi) katılmıyorum, %16,3'ünün (49 kişi) kısmen katılıyorum, %56'sının (168 kişi) katılıyorum, %23,3'ünün (70 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların "Okulumuzdaki iş görenler ve yöneticiler dürüst ve namusludur" sorusuna büyük çoğunluğun %56'lık (168 kişi) oranla katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Sosyal sermaye anketinin alt boyutu olan "Okul Örgütünde Norm ve Değerler" ile ilgili ifadeler verilen cevaplar incelendiğinde çok yüksek oranda "katılıyorum" ve "kısmen katılıyorum" cevapları verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütünde norm ve değer algısının yüksek olduğunu göstermektedir.

Okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler incelendiğinde;

Ankete katılanların "Okulumuzda bir iş görenin diğer faktörlere ulaşmasını sağlayan iletişim kanalları mevcuttur" sorusuna %0,3'ünün (1 kişi) hiç katılmıyorum, %7,3'ünün (22 kişi) katılmıyorum, %23'ünün (69 kişi) kısmen katılıyorum, %53,7'sinin (161 kişi) katılıyorum, %15,7'sinin (47 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların "Okulumuzda bir iş görenin diğer faktörlere ulaşmasını sağlayan iletişim kanalları mevcuttur" sorusuna büyük çoğunluğun %53,7'lik (161 kişi) oranla katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Ankete katılanların "Okulumuzda ağlar, sosyal desteğe erişim imkanlarını arttırmaktadır" sorusuna %1'ünün (4 kişi) hiç katılmıyorum, %6,3'ünün (39 kişi) katılmıyorum, %33,7'sinin (91 kişi) kısmen katılıyorum, %47,3'ünün (140 kişi) katılıyorum, %11,7'sinin (26 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların "Okulumuzda ağlar, sosyal desteğe erişim imkanlarını arttırmaktadır" sorusuna büyük çoğunluğun %47,3'lük (140 kişi) oranla katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Sosyal sermaye anketinin alt boyutu olan "Okul Örgütünde Sosyal Ağlar" ile ilgili ifadeler verilen cevaplar incelendiğinde çok yüksek oranda "katılıyorum" cevabı

verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütünde sosyal ağ algısının yüksek olduğunu göstermektedir.

Okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım ile ilgili ifadeler incelendiğinde;

Ankete katılanların “Okulumuzda örgütsel iletişim üst düzeydedir” sorusuna %1,7’sinin (5 kişi) hiç katılmıyorum, %15’inin (45 kişi) katılmıyorum, %37’sinin (111 kişi) kısmen katılıyorum, %37’sinin (111 kişi) katılıyorum, %9,3’ünün (28 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Okulumuzda örgütsel iletişim üst düzeydedir” sorusuna büyük çoğunluğun %74’lük (222 kişi) oranla katılıyorum ve kısmen katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Ankete katılanların “Okulumuzdaki veya okul adına yapılan her türlü organizasyonda görev almak isterim ve çoğunda da alırım” sorusuna %0,3’ünün (1 kişi) hiç katılmıyorum, %9,7’sinin (29 kişi) katılmıyorum, %40,7’sinin (122 kişi) kısmen katılıyorum, %39,7’sinin (119 kişi) katılıyorum, %9,7’sinin (29 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Okulumuzdaki veya okul adına yapılan her türlü organizasyonda görev almak isterim ve çoğunda da alırım” sorusuna büyük çoğunluğun %40,7’lik (122 kişi) oranla kısmen katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Sosyal sermaye anketinin alt boyutu olan “Okul Örgütünde İlgi, Etkileşim ve Katılım” ile ilgili ifadelere verilen cevaplar incelendiğinde çok yüksek oranda “katılıyorum” ve “kısmen katılıyorum” cevapları verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım algısının yüksek olduğunu göstermektedir.

Okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler incelendiğinde;

Ankete katılanların “Okulumuzu kendi ailem gibi benimsedim ve buradan ayrılmayı düşünmem” sorusuna %5,3’ünün (16 kişi) hiç katılmıyorum, %11,3’ünün (34 kişi) katılmıyorum, %39,3’ünün (118 kişi) kısmen katılıyorum, %35’inin (105 kişi) katılıyorum, %9’unun (27 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Okulumuzu kendi ailem gibi benimsedim ve buradan ayrılmayı düşünmem” sorusuna büyük çoğunluğun %39,3’lük (118 kişi) oranla kısmen katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Ankete katılanların “Okulumuzdan zorunlu nedenlerle ayrılan iş görenler, buraya özlemlerini sık sık dile getirmektedirler” sorusuna %2,7’sinin (8 kişi) hiç katılmıyorum, %16,3’ünün (49 kişi) katılmıyorum, %39,3’ünün (118 kişi) kısmen

katılıyorum, %34'ünün (102 kişi) katılıyorum, %7,7'sinin (23 kişi) kesinlikle katılıyorum cevabı verdiği tespit edilmiştir. “Okulumuzdan zorunlu nedenlerle ayrılan iş görenler, buraya özlemlerini sık sık dile getirmektedirler” sorusuna büyük çoğunluğun %39,3'lük (118 kişi) oranla kısmen katılıyorum cevabı verdiği görülmektedir.

Sosyal sermaye anketinin alt boyutu olan “Okul Örgütünde Bağlılık ve Aidiyet” ile ilgili ifadeler verilen cevaplar incelendiğinde çok yüksek oranda “katılıyorum” ve “kısmen katılıyorum” cevapları verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütünde bağlılık ve aidiyet algısının yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.2.2: Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyutlar	N	x	SS
Okul Örgütünde Güven ile İlgili İfadeler	300	3.59	.71
Okul Örgütünde Norm ve Değerler ile İlgili İfadeler	300	3.81	.51
Okul Örgütünde Sosyal Ağlar ile İlgili İfadeler	300	3.43	.69
Okul Örgütünde İlgil, Etkileşim ve Katılım ile İlgili İfadeler	300	3.58	.58
Okul Örgütünde Bağlılık ve Aidiyet ile İlgili İfadeler	300	3.71	.68
Sosyal Sermaye	300	3.67	.57

Tablodaki ortalamalar incelendiğinde; öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin güven ($x = 3.67$), okul örgütünde güven ile ilgili ifadeler ($x = 3.59$), okul örgütünde norm ve değerler ile ilgili ifadeler ($x = 3.81$), okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler ($x = 3.43$), okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım ile ilgili ifadeler ($x = 3.58$), okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler ($x = 3.71$), düzeyinde olduğu görülmektedir. Okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler boyutunun kısmen katılıyorum düzeyinde olduğu diğer tüm boyutların da katılıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir. Boyutlar incelendiğinde, öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyini en yüksek algıladıkları boyut, okul örgütünde norm ve değerler ($x = 3.81$); en düşük algıladıkları boyut ise okul örgütünde sosyal ağlar ($x = 3.43$) olmuştur. Genel olarak öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algılarının katılıyorum düzeyinde ($x = 3.67$) olduğu görülmektedir.

Ayrıca, tüm öğrenim düzeyi gruplarında bulunan öğretmenlerin güven, norm ve değerler ile ilgi-etkileşim ve katılım boyutlarına ilişkin algılarının katılıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir. Ön lisans ve lisansüstü mezunu öğretmenlerin sosyal

ağlar boyutuna ilişkin algılarının katılıyorum; lisans mezunu öğretmenlerin sosyal ağlar boyutuna ilişkin algılarının ise kısmen katılıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir.

4.3. Okulun Sosyal Sermaye Düzeyinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Bu kısımda, öğretmen algılarına göre okulun sosyal sermaye düzeyi bazı demografik değişkenlere (cinsiyetiniz, eğitim düzeyiniz, görev yaptığınız okul türü, mesleki kıdeminiz) göre incelenmiştir. Bu amaçla yapılan analizlerde t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA)'nden yararlanılmıştır.

4.3.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin T- Testi Sonuçları

Cinsiyet değişkenine göre okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin t-testi sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.3.1.1: Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin T-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	x	SS	sd	t	p
Okul Örgütünde Güven ile İlgili İfadeler	Kadın	196	3.61	.64	300	3.32	.000*
	Erkek	104	3.79	.78			
Okul Örgütünde Norm ve Değerler ile İlgili İfadeler	Kadın	196	3.81	.49	300	2.38	.013*
	Erkek	104	3.89	.67			
Okul Örgütünde Sosyal Ağlar ile İlgili İfadeler	Kadın	196	3.28	.63	300	4.41	.000*
	Erkek	104	3.67	.74			
Okul Örgütünde İlgi, Etkileşim ve Katılım ile İlgili İfadeler	Kadın	196	3.63	.62	300	2.79	.016*
	Erkek	104	3.71	.74			
Okul Örgütünde Bağlılık ve Aidiyet ile İlgili İfadeler	Kadın	196	3.68	.67	300	2.17	.031*
	Erkek	104	3.79	.79			
Sosyal Sermaye	Kadın	196	3.57	.49	300	2.68	.006*
	Erkek	104	3.81	.69			

* $p < .05$

Tablo genel olarak incelendiğinde; okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler boyutu dışındaki kalan diğer tüm boyutlarda erkek ve kadınların tamamının algılarının katılıyorum düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Sadece okul örgütünde sosyal ağlar ile

ilgili ifadeler boyutunda kadınların algılarının kısmen katılıyorum olduğu görülmektedir.

Diğer önemli bir veri de şöyledir; tablo incelendiğinde sosyal sermaye düzeyine ilişkin tüm alt boyutlarda (güven, norm ve değerler, sosyal ağlar, ilgi, etkileşim ve katılım, bağlılık ve aidiyet) algılama düzeylerinin erkeklerin kadınlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle erkek öğretmenlerin sosyal sermayenin düzeyine ilişkin algıları kadın öğretmenlere göre daha yüksektir.

Tablo incelendiğinde; öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algıları, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(300) = 2.68, p < .05$. Kadın ve erkek öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algılarının katılıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algıları ($x = 3.81$), kadın öğretmenlere ($x = 3.57$) göre daha yüksektir. Araştırma bulgusu, okulun sosyal sermaye düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Bu durum H1 hipotezini doğrulamaktadır.

Öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algıları; güven, norm ve değerler, sosyal ağlar, bağlılık ve aidiyet, ilgi, etkileşim ve katılım boyutlarında; cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Okul örgütünde güven ile ilgili ifadeler boyutu, ($t(300) = 3.32, p < .05$), okul örgütünde norm ve değerler ile ilgili ifadeler boyutu, ($t(300) = 2.38, p < .05$), okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler boyutu, ($t(300) = 4.41, p < .05$), okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım ile ilgili ifadeler boyutu ($t(300) = 2.79, p > .05$), okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler boyutu ($t(300) = 2.20, p < .05$) olduğu tespit edilmiştir.

4.3.2. Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Görev yapılan okul türü değişkenine göre okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.3.2.1: Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Boyutlar	Okul Türü	N	x	SS	F	p
Okul Örgütünde Güven ile İlgili İfadeler	Ortaokul	151	3.49	.43	4.254	.005*
	Lise	149	3.62	.67		
Okul Örgütünde Norm ve Değerler ile İlgili İfadeler	Ortaokul	151	3.81	.41	6.598	.000*
	Lise	149	3.55	.55		
Okul Örgütünde Sosyal Ağlar ile İlgili İfadeler	Ortaokul	151	3.29	.51	6.324	.000*
	Lise	149	3.24	.72		
Okul Örgütünde İlgil, Etkileşim ve Katılım ile İlgili İfadeler	Ortaokul	151	3.51	.35	4.189	.004*
	Lise	149	3.67	.54		
Okul Örgütünde Bağlılık ve Aidiyet ile İlgili İfadeler	Ortaokul	151	3.39	.60	9.887	.000*
	Lise	149	3.48	.67		
Sosyal Sermaye (Genel)	Ortaokul	151	3.55	.37	7.158	.000*
	Lise	149	3.75	.49		

* $p < .05$

Tablodaki analiz sonuçları; öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algıları arasında görev yapılan okul türü değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($F= 7.158, p < .05$). Görev yapılan okul türü arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre; lise okul türü ($x = 3.75$) grubundaki öğretmenlerin, okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algılarının ortaokulda bulunan öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle lisede görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye düzeyi ortaokulda görev yapan öğretmenlerden daha yüksektir.

Tablo incelendiğinde, lise ve ortaokulda bulunan öğretmenlerin tüm sosyal sermaye alt boyutuna (güven, norm ve değerler, sosyal ağlar, ilgi, etkileşim ve katılım, bağlılık ve aidiyet) ilişkin algılarının katılıyorum düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo incelendiğinde, boyutlar bazında analiz sonuçları; öğretmenlerin okul örgütünde güven ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algıları arasında görev yaptıkları okul türü değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, ($F= 4.189, p < .05$). Görev yapılan okul türü grupları arasında farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre; lise ($x = 3.62$) grubundaki öğretmenlerin,

okul örgütünde güven ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algılarının ortaokulda bulunan öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo incelendiğinde analiz sonuçları; okul örgütünde norm ve değerler ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algıları arasında görev yaptıkları okul türüne göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($F= 6.598, p< .05$). Görev yaptıkları okul türü arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan analizin sonuçlarına göre; ortaokul ($x = 3.81$) grubundaki öğretmenlerin, okul örgütünde norm ve değerler ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algılarının lisede bulunan öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo incelendiğinde; öğretmenlerin okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algıları arasında görev yaptıkları okul türü değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($F= 6.324, p< .05$). Okul türü grupları arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre; ortaokul ($x = 3.29$) grubundaki öğretmenlerin, okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algılarının lise ($x = 3.24$) grubundaki öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Analiz sonuçları; öğretmenlerin okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algıları arasında görev yaptıkları okul türü değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu tespit edilmiştir ($F= 4.189, p< .05$). Analiz sonuçlarına göre; lise ($x = 3.67$) grubundaki öğretmenlerin, okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algılarının ortaokul ($x = 3.51$) grubundaki öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Analiz sonuçları; öğretmenlerin okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algıları arasında görev yaptıkları okul türü değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($F= 9.887, p< .05$). Analiz sonuçlarına göre; lise ($x = 3.48$) grubundaki öğretmenlerin, okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algılarının ortaokul ($x = 3.39$) gruplarında bulunan öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.3.3. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Öğrenim durumu değişkenine göre okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.3.3.1: Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Boyutlar	Öğrenim Durumu	<i>N</i>	<i>x</i>	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Okul Örgütünde Güven ile İlgili İfadeler	Ön lisans	5	3.68	.49	.274	.698
	Lisans	248	3.59	.71		
	Lisansüstü	47	3.62	.68		
Okul Örgütünde Norm ve Değerler ile İlgili İfadeler	Ön lisans	5	3.83	.51	.235	.705
	Lisans	248	3.79	.49		
	Lisansüstü	47	3.74	.52		
Okul Örgütünde Sosyal Ağlar ile İlgili İfadeler	Ön lisans	5	3.47	.60	1.754	.095
	Lisans	248	3.55	.71		
	Lisansüstü	47	3.54	.71		
Okul Örgütünde İlgili, Etkileşim ve Katılım ile İlgili İfadeler	Ön lisans	5	3.75	.39	0.986	.254
	Lisans	248	3.61	.58		
	Lisansüstü	47	3.60	.57		
Okul Örgütünde Bağlılık ve Aidiyet ile İlgili İfadeler	Ön lisans	5	3.96	.63	4.397	.008*
	Lisans	248	3.67	.69		
	Lisansüstü	47	3.53	.61		
Sosyal Ağlar	Ön lisans	5	3.76	.39	0.978	.245
	Lisans	248	3.63	.51		
	Lisansüstü	47	3.62	.48		

* $p < .05$

Tablodaki genel olarak analiz sonuçlarına bakıldığında; öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algıları arasında öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. ($F=0.097$, $p > .05$). Araştırma hipotezi olan “H1d: Öğretmenlerin öğrenim durumu değişkenine göre sosyal sermaye algılama düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir” hipotezi kabul edilmemiştir.

Analiz sonuçları incelendiğinde; öğretmenlerin okul örgütünde güven ile ilgili ifadelerinin ($F= .27$, $p > .05$), okul örgütünde norm ve değerler ile ilgili ifadeler ($F= .23$, $p > .05$), okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler ($F= 1.75$, $p > .05$) ve okul

örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım ile ilgili ifadeler ($F= 0.98$, $p> .05$) boyutlarına ilişkin algıları arasında öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Sadece okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algıları arasında öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($F= 4.39$, $p< .05$). Başka bir deyişle okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler boyutu dışında öğretmenlerin sosyal sermaye boyutları algıları, öğrenim durumu değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Tüm öğrenim düzeyi gruplarında bulunan öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algılarının (okul örgütünde güven ile ilgili ifadeler, okul örgütünde norm ve değerler ile ilgili ifadeler, okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler, okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım ile ilgili ifadeler, okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler) katılıyorum cevabı verdikleri görülmektedir.

4.3.4. Kıdem Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Kıdem değişkenine göre okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.3.4.1: Kıdem Değişkenine Göre Okulun Sosyal Sermaye Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Boyutlar	Okulundaki Kıdem	N	X	SS	F	p
Okul Örgütünde Güven ile İlgili İfadeler	1-5 yıl	84	3.59	.57	.924	.385
	6-10 yıl	78	3.48	.71		
	11-15 yıl	48	3.56	.68		
	16-20 yıl	47	3.62	.69		
	21 yılı ve üstü	43	3.64	.73		
Okul Örgütünde Norm ve Değerler ile İlgili İfadeler	1-5 yıl	84	3.76	.52	.895	.415
	6-10 yıl	78	3.68	.57		
	11-15 yıl	48	3.79	.56		
	16-20 yıl	47	3.77	.61		
	21 yılı ve üstü	43	3.83	.59		
Okul Örgütünde Sosyal Ağlar ile İlgili İfadeler	1-5 yıl	84	3.30	.59	1.436	.198
	6-10 yıl	78	3.25	.57		
	11-15 yıl	48	3.42	.64		
	16-20 yıl	47	3.38	.75		
	21 yılı ve üstü	43	3.43	.77		
Okul Örgütünde İlgi, Etkileşim ve Katılım ile İlgili İfadeler	1-5 yıl	84	3.60	.49	1.174	.296
	6-10 yıl	78	3.51	.58		
	11-15 yıl	48	3.63	.59		
	16-20 yıl	47	3.62	.63		
	21 yılı ve üstü	43	3.65	.66		
Okul Örgütünde Bağlılık ve Aidiyet ile İlgili İfadeler	1-5 yıl	84	3.62	.59	1.852	.125
	6-10 yıl	78	3.56	.59		
	11-15 yıl	48	3.58	.74		
	16-20 yıl	47	3.75	.73		
	21 yılı ve üstü	43	3.79	.77		
Sosyal Sermaye Düzeyi (Genel)	1-5 yıl	84	3.62	.42	1.239	.284
	6-10 yıl	78	3.51	.49		
	11-15 yıl	48	3.63	.52		
	16-20 yıl	47	3.64	.59		
	21 yılı ve üstü	43	3.67	.63		

* $p < .05$

Analiz sonuçlarına göre; sosyal sermaye düzeyi genel olarak ($F = .1239$, $p > .05$) okuldaki kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Alt boyutlar incelendiğinde; okul örgütünde güven ile ilgili ifadeler ($F= .924, p> .05$), okul örgütünde norm ve değerler ile ilgili ifadeler ($F= .895, p>.05$), okul örgütünde sosyal ağlar ile ilgili ifadeler ($F= 1.436, p> .05$), okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım ile ilgili ifadeler ($F= 1.174, p> .05$) ile okul örgütünde bağlılık ve aidiyet ile ilgili ifadeler ($F= 1.852, p> .05$) boyutlarına ilişkin algıları arasında okulundaki kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle öğretmenlerin sosyal sermaye ile ilgili tüm boyutlara ilişkin algıları, okulundaki kıdem değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Tablo incelendiğinde; tüm kıdem gruplarında bulunan öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algılarının katılıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablodaki analiz sonuçları; öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algıları arasında okulundaki kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($F= 1.239, p> .05$). Yani, öğretmenlerin okulun sosyal sermaye düzeyine ilişkin algıları, okulundaki kıdem değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

H1c: “Öğretmenlerin okulundaki kıdem değişkenine göre sosyal sermaye algılama düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir” kabul edilmemiştir.

4.4. Okulda Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında; öğretmen algılarına göre okulun bilgi paylaşım düzeyi incelenmiştir. Aşağıdaki tablolarda; okulda bilgi paylaşım anket sonuçlarının analizleri ve okulun bilgi paylaşım düzeyine ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 4.4.1: Okulda Bilgi Paylaşım Anket Sonuçlarının Analizleri

OKULDA BİLGİ PAYLAŞIMI			Hiçbir zaman	Çok seyrek	Ara sıra	Çoğu zaman	Her zaman
Bu okulda;							
1	Öğretmenler mesleki bilgileri birbirleri ile paylaşırlar.	N	1	12	66	166	55
		%	,3	4,0	22,0	55,3	18,3
2	Öğretmenler sahip oldukları deneyimleri birbirleri ile paylaşırlar.	N	1	9	53	174	63
		%	,3	3,0	17,7	58,0	21,0
3	Öğretmenler sahip oldukları bilgileri birbirlerine aktarmada isteklidirler.	N	2	19	65	155	59
		%	,7	6,3	21,7	51,7	19,7
4	Öğretmenler sahip oldukları öğretim materyallerini birbirleri ile paylaşırlar.	N	0	22	64	150	64
		%	0	7,3	21,3	50,0	21,3
5	Öğretmenler uyguladıkları etkili öğretim yöntem, teknik ve etkinlikleri birbirleri ile paylaşırlar.	N	0	23	72	151	54
		%	0	7,7	24,0	50,3	18,0
6	Yeni bilgi ve deneyimlerin paylaşımında destekleyici bir ortam mevcuttur.	N	5	20	78	140	57
		%	1,7	6,7	26,0	46,7	19,0
7	Öğretmenler odasında öğretim sürecini destekleyici sohbetler hakimdir.	N	10	33	87	124	46
		%	3,3	11,0	29,0	41,3	15,3
8	Bu okulda bilgilerimi paylaşacağım bir güven ortamı vardır.	N	5	33	58	152	52
		%	1,7	11,0	19,3	50,7	17,3
9	Bilgi ve deneyimlerini paylaşanlara değer verilir.	N	5	19	51	159	66
		%	1,7	6,3	17,0	53,0	22,0
10	Her çalışan ihtiyaç duyduğu mesleki bilgi ve belgelere çalışma arkadaşlarından rahatça talep edebilir.	N	3	14	75	146	62
		%	1,0	4,7	25,0	48,7	20,7
11	Bu okulda bilgi paylaşımı için yeterli düzeyde ortak zaman vardır.	N	8	57	87	108	40
		%	2,7	19,0	29,0	36,0	13,3
12	Bu okulda bilgi paylaşımı için yeterli düzeyde ortak mekan vardır.	N	10	60	76	108	46
		%	3,3	20,0	25,3	36,0	15,3
13	Bu okulda çalışanlar bilgilerini paylaştıkça ödüllendirilirler.	N	3	19	101	142	35
		%	1,0	6,3	33,7	47,3	11,7
14	Resmi yazı ve duyurulara ilişkin öğretmenler düzenli olarak bilgilendirilir.	N	4	39	91	140	26
		%	1,3	13,0	30,3	46,7	8,7
15	Okul yöneticileri ile öğretmenler arasında yeterli düzeyde bir bilgi paylaşımı vardır.	N	4	9	53	158	76
		%	1,3	3,0	17,7	52,7	25,3
16	Okul yöneticileri bilgi paylaşımını destekleyici bir yaklaşım içerisindedirler.	N	0	10	69	143	78
		%	0	3,3	23,0	47,7	26,0
17	Öğretmenler yeni bir teknik geliştirdiklerinde bunu okul yöneticileri ve meslektaşları ile paylaşırlar.	N	7	26	87	128	52
		%	2,3	8,7	29,0	42,7	17,3
18	Okul yöneticileri ve öğretmenler birbirlerinin fikir, öneri ve buluşlarına açık ve ilgilidirler.	N	4	20	67	152	57
		%	1,3	6,7	22,3	50,7	19,0
19	Öğretmenler için bilgi güçtür, dolayısıyla paylaşılmak istenmez.	N	103	122	37	31	7
		%	34,3	40,7	12,3	10,3	2,3
20	Bu okulda bilgi paylaşım düzeyi düşüktür.	N	91	118	53	31	7
		%	30,3	39,3	17,7	10,3	2,3

Tablo incelendiğinde bazı analizleri şöyledir;

Ankete katılanların “Öğretmenler mesleki bilgileri birbirleri ile paylaşırlar” sorusuna %0,3’ünün (1 kişi) hiçbir zaman, %4’ünün (12 kişi) çok seyrek, %22’sinin (66 kişi) ara sıra, %55,3’ünün (166 kişi) çoğu zaman, %18,3’ünün (55 kişi) her zaman cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Öğretmenler mesleki bilgileri birbirleri

ile paylaşırlar” sorusuna büyük çoğunluğun %55,3'lük (166 kişi) oranla çoğu zaman cevabı verdiği görülmektedir. Bu da okulda öğretmenlerin mesleki bilgilerini paylaşma olgusunun yüksek olduğunu göstermektedir.

Ankete katılanların “Öğretmenler sahip oldukları deneyimleri birbirleri ile paylaşırlar” sorusuna %0,3'ünün (1 kişi) hiçbir zaman, %3'ünün (9 kişi) çok seyrek, %17,7'sinin (53 kişi) ara sıra, %58'inin (174 kişi) çoğu zaman, %21'inin (63 kişi) her zaman cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Öğretmenler sahip oldukları deneyimleri birbirleri ile paylaşırlar” sorusuna büyük çoğunluğun %58'lik (174 kişi) oranla çoğu zaman cevabı verdiği görülmektedir. Bu da okulda öğretmenlerin sahip oldukları deneyimleri birbirleriyle paylaşma olgusunun yüksek olduğunu göstermektedir.

Ankete katılanların “Öğretmenler sahip oldukları bilgileri birbirlerine aktarmada isteklidirler” sorusuna %0,7'sinin (2 kişi) hiçbir zaman, %6,3'ünün (19 kişi) çok seyrek, %21,7'sinin (65 kişi) ara sıra, %51,7'sinin (155 kişi) çoğu zaman, %19,7'sinin (59 kişi) her zaman cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Öğretmenler sahip oldukları bilgileri birbirlerine aktarmada isteklidirler” sorusuna büyük çoğunluğun %51,7'lik (155 kişi) oranla çoğu zaman cevabı verdiği görülmektedir. Bu da okulda öğretmenlerin sahip oldukları bilgileri birbirleriyle paylaşmada istekli olduklarını göstermektedir.

Ankete katılanların “Öğretmenler sahip oldukları öğretim materyallerini birbirleri ile paylaşırlar” sorusuna %7,3'ünün (22 kişi) çok seyrek, %21,3'ünün (64 kişi) ara sıra, %50'sinin (150 kişi) çoğu zaman, %21,3'ünün (64 kişi) her zaman cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Öğretmenler sahip oldukları öğretim materyallerini birbirleri ile paylaşırlar” sorusuna büyük çoğunluğun %50'lik (150 kişi) oranla çoğu zaman cevabı verdiği görülmektedir. Bu da okulda öğretmenler sahip oldukları öğretim materyallerini birbirleri ile paylaşma olgusunun yüksek olduğunu göstermektedir.

Ankete katılanların “Bu okulda bilgilerimi paylaşacağım bir güven ortamı vardır” sorusuna %1,7'sinin (5 kişi) hiçbir zaman, %6,7'sinin (20 kişi) çok seyrek, %26'sının (78 kişi) ara sıra, %46,7'sinin (140 kişi) çoğu zaman, %19'unun (57 kişi) her zaman cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Bu okulda bilgilerimi paylaşacağım bir güven ortamı vardır” sorusuna büyük çoğunluğun %46,7'lik (174

kişi) oranla çoğu zaman cevabı verdiği görülmektedir. Bu da okulda öğretmenlerin bilgilerini paylaşacağı bir güven ortamının olduğunu göstermektedir.

Ankete katılanların “Her çalışan ihtiyaç duyduğu mesleki bilgi ve belgeleri çalışma arkadaşlarından rahatça talep edebilir” sorusuna %1’inin (3 kişi) hiçbir zaman, %4,7’sinin (14 kişi) çok seyrek, %25’inin (75 kişi) ara sıra, %48,7’sinin (146 kişi) çoğu zaman, %20,7’sinin (62 kişi) her zaman cevabı verdiği tespit edilmiştir. Ankete katılanların “Her çalışan ihtiyaç duyduğu mesleki bilgi ve belgeleri çalışma arkadaşlarından rahatça talep edebilir” sorusuna büyük çoğunluğun %46,7’lik (174 kişi) oranla çoğu zaman cevabı verdiği görülmektedir. Bu da okulda öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu mesleki bilgi ve belgeleri çalışma arkadaşlarından rahatça talep edebildiklerini göstermektedir.

Okulda bilgi paylaşım anketinin tüm sorularına verilen cevaplar incelendiğinde çok yüksek oranda “çoğu zaman” cevabı verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütünde bilgi paylaşım düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.4.2: Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyutlar	N	X	SS
Öğretmenler mesleki bilgileri birbirleri ile paylaşırlar.	300	2.98	.59
Öğretmenler sahip oldukları deneyimleri birbirleri ile paylaşırlar.	300	3.05	.55
Öğretmenler sahip oldukları bilgileri birbirlerine aktarmada isteklidirler.	300	3.21	.58
Öğretmenler sahip oldukları öğretim materyallerini birbirleri ile paylaşırlar.	300	3.45	.52
Öğretmenler uyguladıkları etkili öğretim yöntem, teknik ve etkinlikleri birbirleri ile paylaşırlar.	300	3.01	.81
Yeni bilgi ve deneyimlerin paylaşımında destekleyici bir ortam mevcuttur.	300	3.10	.53
Öğretmenler odasında öğretim sürecini destekleyici sohbetler hakimdir.	300	3.02	.55
Bu okulda bilgilerimi paylaşacağım bir güven ortamı vardır.	300	3.05	.49
Bilgi ve deneyimlerini paylaşanlara değer verilir.	300	3.45	.48
Her çalışan ihtiyaç duyduğu mesleki bilgi ve belgelere çalışma arkadaşlarından rahatça talep edebilir.	300	3.12	.69
Bu okulda bilgi paylaşımı için yeterli düzeyde ortak zaman vardır.	300	2.95	.61
Bu okulda bilgi paylaşımı için yeterli düzeyde ortak mekan vardır.	300	2.97	.50
Bu okulda çalışanlar bilgilerini paylaştıkça ödüllendirilirler.	300	3.08	.59
Resmi yazı ve duyurulara ilişkin öğretmenler düzenli olarak bilgilendirilir.	300	3.29	.56
Okul yöneticileri ile öğretmenler arasında yeterli düzeyde bir bilgi paylaşımı vardır.	300	2.88	.78
Okul yöneticileri bilgi paylaşımını destekleyici bir yaklaşım içerisindedirler.	300	3.20	.52
Öğretmenler yeni bir teknik geliştirdiklerinde bunu okul yöneticileri ve meslektaşları ile paylaşırlar.	300	3.06	.51
Okul yöneticileri ve öğretmenler birbirlerinin fikir, öneri ve buluşlarına açık ve ilgilidirler.	300	3.11	.45
Öğretmenler için bilgi güçtür, dolayısıyla paylaşılmak istenmez.	300	2,08	.49
Bu okulda bilgi paylaşım düzeyi düşüktür.	300	2.05	.56

Yukarıdaki tablo incelendiğinde; öğretmenlerin okulun bilgi paylaşım düzeyine ilişkin algılarının çoğu zaman düzeyinde olduğu görülmektedir.

4.5. Okulun Bilgi Paylaşımı Düzeyinin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında; öğretmen algılarına göre, okulun bilgi paylaşımı düzeyi demografik değişkenlere (cinsiyetiniz, eğitim düzeyiniz, görev yaptığınız okul türü, mesleki kıdeminiz) göre incelenmiştir. Bu amaçla yapılan analizlerde t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA)’nden yararlanılmıştır.

4.5.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin T- Testi Sonuçları

Cinsiyet değişkenine göre, okulun bilgi paylaşım düzeyine ilişkin t-testi sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.5.1.1: Cinsiyet Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin T-Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	X	SS	sd	t	p
Okulda Bilgi Paylaşımı	Kadın	196	2.82	.61	300	1.53	.95
	Erkek	104	2.91	.52			

Tablo incelendiğinde; öğretmenlerin okulun bilgi paylaşım düzeyine ilişkin algıları, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t(300) = .61, p > .05$). Okul örgütünün bilgi paylaşım düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi kadın ve erkek öğretmenlerin okulun bilgi paylaşım düzeyi algılarının çoğu zaman düzeyinde olduğu görülmektedir.

“H2a: Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre okulda bilgi paylaşım düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir” bu hipotez kabul edilmemiştir.

4.5.2. Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Görev yapılan okul türü değişkenine göre, okulun bilgi paylaşımı düzeyine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.5.2.1: Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Boyutlar	Okul Türü	N	x	SS	F	p
Okulda Bilgi Paylaşım	Ortaokul	151	2.79	.31	9.584	.000*
	Lise	149	2.86	.41		

Tablodaki analiz sonuçları; öğretmenlerin okulun bilgi paylaşım düzeyine ilişkin algıları arasında görev yapılan okul türü değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir (F= 9.58, p< .05).

Öğretmenlerin okulun bilgi paylaşım düzeyine ilişkin algıları, görev yapılan okul türü değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir.

“H2b: Öğretmenlerin görev yaptığı okul türüne göre okulda bilgi paylaşım düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir” bu hipotez kabul edilmiştir.

4.5.3. Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Eğitim düzeyi değişkenine göre, okulun bilgi paylaşım düzeyine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.5.3.1: Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Boyutlar	Öğrenim Durumu	N	x	SS	F	p
Okulda Bilgi Paylaşım	Ön Lisans	5	3.22	.38	3.845	.032*
	Lisans	248	2.98	.39		
	Yüksek Lisans	47	2.91	.42		

*p< .05

Tablodaki analiz sonuçları; öğretmenlerin okulun bilgi paylaşımı düzeyine ilişkin algısı öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir (F= 3.84, p< .05). Öğrenim durumu yüksek lisans olan öğretmenlerin okul bilgi paylaşım düzeylerinin diğer iki değişkenden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

“H2d: Öğretmenlerin öğrenim durumu değişkenine göre okulda bilgi paylaşım düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir” hipotezi kabul edilmiştir.

4.5.4. Öğretmenlerin Okuldaki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşımı Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Öğretmenlerin okuldaki kıdem değişkenine göre, okulun bilgi paylaşımı düzeyine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.5.4.1 Öğretmenlerin Okuldaki Kıdem Değişkenine Göre Okulun Bilgi Paylaşım Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Boyutlar	Okulundaki Kıdem	<i>N</i>	<i>x</i>	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Okulda Bilgi Paylaşım	1-5 yıl	84	2.98	.43	3.027	.029*
	6-10 yıl	78	3.05	.41		
	11-15 yıl	48	3.01	.42		
	16-20 yıl	47	3.12	.39		
	21 yılı ve üstü	43	2.94	.38		

Tablodaki analiz sonuçları; öğretmenlerin okulun bilgi paylaşım düzeyine ilişkin algısının okulundaki kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($F= 2.94, p < .05$).

Öğretmenlerin okulun bilgi paylaşım düzeyine ilişkin algıları, okulundaki kıdem değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir.

“H2c: Öğretmenlerin kıdem değişkenine göre okulda bilgi paylaşımı düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir” hipotezi kabul edilmiştir.

4.6. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Korelasyon Analizi Sonuçları

Korelasyon analizi (karşılıklı ilişki), İki değişken arasındaki birlikteliği ve yönü belirlemek için yaygın olarak kullanılan istatistik yöntemidir (Faraş, 2014: 97). Korelasyon katsayısı -1 ile +1 arasında bir değer almaktadır. Eğer korelasyon katsayısı negatif işaretli ise değişkenler arasında negatif bir ilişki mevcuttur. Korelasyon katsayısının işareti pozitif ise değişkenler arasındaki ilişki de pozitif yöndedir. Ayrıca korelasyon katsayısının değeri ilişkinin ne kadar güçlü olduğuna dair bilgi verebilmektedir (Yayık, 2017: 116; Kalaycı, 2006: 116).

Tablo 4.6.1: Korelasyon İlişkisi

r	İlişki
0,00 ile 0,25	Çok Zayıf
0,26 ile 0,49	Zayıf
0,50 ile 0,69	Orta
0,70 ile 0,89	Güçlü
0,90 ile 1,00	Çok Güçlü

Analiz verileri normal dağılım gösterdiği için pearson korelasyon yöntemi tercih edilmiştir.

4.6.1. Sosyal Sermaye Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon İlişkisi

Sosyal sermaye ölçeğinin alt boyutları ile arasındaki korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.6.1.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.6.1.1: Sosyal Sermaye Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon İlişkisi

		Sosyal Sermaye	Güven	Norm ve Değerler	Sosyal Ağlar	İlgi, Etkileşim ve Katılım	Bağlılık ve Aidiyet
Sosyal Sermaye	R	1	0,848**	0,867**	0,656**	0,840**	0,861**
	P		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Güven	R	0,849**	1	0,671**	0,530**		
	P	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000
Norm ve Değerler	R	0,867**	0,670**	1	0,498**		
	P	0,000	0,000		0,000	0,000	0,000
Sosyal Ağlar	R	0,656**	0,529**	0,498**	1	0,527**	0,491**
	P	0,000	0,000	0,000		0,000	0,000
İlgi, Etkileşim ve Katılım	R	0,745**	0,651**	0,574**	0,656**	1	0,658**
	P	0,000	0,000	0,000	0,000		0,000
Bağlılık ve Aidiyet	R	0,821**	0,701**	0,605**	0,686**	0,705**	1
	P	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	

Sosyal sermaye ölçeği ile güven (r:0,849; p:0,000), norm ve değerler (r:0,867; p:0,000), sosyal ağlar (r:0,656; p<0,000), ilgi, etkileşim ve katılım (r:0,745; p:0,000) ve bağlılık ve aidiyet (r:0,821; p:0,000) alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı

ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. Katılımcıların güven, norm ve değerler, sosyal ağlar, ilgi, etkileşim ve katılım ve bağlılık ve aidiyet algılama düzeylerinin artmasıyla sosyal sermayeye yönelik algılarının da artacağı ifade edilebilir (Tablo 4.6.1.1).

4.6.2. Sosyal Sermaye ve Okulda Bilgi Paylaşımı Ölçekleri Arasındaki Pearson Korelasyon İlişkisi

Tablo 4.6.2.1. Sosyal Sermaye ve Okulda Bilgi Paylaşımı Ölçekleri Arasındaki Pearson Korelasyon İlişkisi

		Okulda Bilgi Paylaşımı	Sosyal Sermaye
Okulda Bilgi Paylaşımı	R	1	0,473**
	P		0,000
Sosyal Sermaye	R	0,473**	1
	P	0,000	

Okulda bilgi paylaşımı ve sosyal sermaye ölçekleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan pearson korelasyon analizi sonuçları yukarıdaki Tablo 4.6.2.1’de gösterilmiştir. Katılımcıların okulda bilgi paylaşımı düzeyleri ile sosyal sermaye düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($r: 0,473$; $p<0,000$) pozitif bir ilişki vardır. Bu doğrultuda katılımcıların sosyal sermaye düzeyi arttıkça okulda bilgi paylaşımının da artacağı ifade edilebilir (Tablo 4.6.2.1).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde araştırmaya ilişkin sonuçlara, tartışma ve bulgular üzerinden düzenlenen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Sosyal sermaye üç ana biçimde olabilir: yükümlülükler ve beklentiler, bilgi kanalları ve sosyal normlardır. Bu çalışmada sosyal sermaye alt boyutları beş kategoride sınıflandırılmıştır. Bunlar; okul örgütünde güven, okul örgütünde norm ve değerler, okul örgütünde sosyal ağlar, okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım, okul örgütünde bağlılık ve aidiyettir.

Sosyal sermaye düzeyi anketi incelendiğinde;

Sosyal sermaye anketinin alt boyutu olan “okul örgütünde güven” ile ilgili ifadelere verilen cevaplar incelendiğinde yüksek oranda “katılıyorum” cevabı verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütüne olan güvenin yüksek olduğunu göstermektedir.

Sosyal sermaye anketinin alt boyutu olan “Okul Örgütünde Norm ve Değerler” ile ilgili ifadelere verilen cevaplar incelendiğinde çok yüksek oranda “katılıyorum” cevabı verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütünde norm ve değer algısının yüksek olduğunu göstermektedir.

Sosyal sermaye anketinin alt boyutu olan “Okul Örgütünde Sosyal Ağlar” ile ilgili ifadelere verilen cevaplar incelendiğinde yüksek oranda “kısmen katılıyorum” cevabı verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütünde sosyal ağ algısının orta olduğunu göstermektedir.

Sosyal sermaye anketinin alt boyutu olan “Okul Örgütünde İlgi, Etkileşim ve Katılım” ile ilgili ifadelere verilen cevaplar incelendiğinde yüksek oranda “katılıyorum” cevabı verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılım algısının yüksek olduğunu göstermektedir.

Sosyal sermaye anketinin alt boyutu olan “Okul Örgütünde Bağlılık ve Aidiyet” ile ilgili ifadelere verilen cevaplar incelendiğinde yüksek oranda “katılıyorum” cevabı

verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütünde bağlılık ve aidiyet algısının yüksek olduğunu göstermektedir.

Bilgi paylaşım düzeyi anketi incelendiğinde;

Bilgi paylaşım anketinde yer alan “Öğretmenler mesleki bilgileri birbirleri ile paylaşırlar” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde yüksek oranda “çoğu zaman” cevabı verildiği tespit edilmiştir. Bu da öğretmenlerin mesleki bilgilerini paylaşma olgusunun yüksek olduğunu göstermektedir.

Bilgi paylaşım anketinde yer alan “Öğretmenler sahip oldukları deneyimleri birbirleri ile paylaşırlar” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde yüksek oranda “çoğu zaman” cevabı verildiği tespit edilmiştir. Bu da okulda öğretmenlerin sahip oldukları deneyimleri birbirleriyle paylaşma olgusunun yüksek olduğunu göstermektedir.

Bilgi paylaşım anketinde yer alan “Öğretmenler sahip oldukları bilgileri birbirlerine aktarmada isteklidirler” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde yüksek oranda “çoğu zaman” cevabı verildiği görülmektedir. Bu da okulda öğretmenlerin sahip oldukları bilgileri birbirleriyle paylaşmada istekli olduklarını göstermektedir.

Bilgi paylaşım anketinde yer alan “Öğretmenler sahip oldukları öğretim materyallerini birbirleri ile paylaşırlar” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde yüksek oranda “çoğu zaman” cevabı verildiği görülmektedir. Bu da okulda öğretmenlerin sahip oldukları öğretim materyallerini birbirleriyle paylaşma olgusunun yüksek olduğunu göstermektedir.

Bilgi paylaşım anketinde yer alan “Bu okulda bilgilerimi paylaşacağım bir güven ortamı vardır” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde yüksek oranda “çoğu zaman” cevabı verildiği görülmektedir. Bu da okulda öğretmenlerin bilgilerini paylaşacağı bir güven ortamının olduğunu göstermektedir.

Bilgi paylaşım anketinde yer alan “Her çalışan ihtiyaç duyduğu mesleki bilgi ve belgeleri çalışma arkadaşlarından rahatça talep edebilir” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde yüksek oranda “çoğu zaman” cevabı verildiği görülmektedir. Bu da okulda çalışan öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu mesleki bilgi ve belgeleri çalışma arkadaşlarından rahatça talep edebildiklerini göstermektedir.

Bilgi paylaşım anketinde yer alan tüm sorulara verilen cevaplar incelendiğinde çok yüksek oranda “çoğu zaman” cevabı verildiği tespit edilmiştir. Bu da okul örgütünde bilgi paylaşım düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Sosyal sermaye ölçeği ile alt boyutları olan güven, norm ve değerler, sosyal ağlar, ilgi, etkileşim ve katılım, bağlılık ve aidiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişki saptanmıştır.

Sosyal sermayenin alt boyutlarının algılanma düzeyinin artmasıyla sosyal sermayeye yönelik algının da artacağı söylenebilir.

5.2. Tartışma

Genel olarak bakıldığında ankete katılan öğretmenlerin sosyal sermaye düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu da çalıştıkları okulda öğretmenler arasında güven, sosyal ağ, ilgi ve etkileşim, bağlılık ve aidiyet, norm ve değerler boyutlarının iyi seviyede olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın sonuçları incelendiğinde sosyal sermaye düzeyine ilişkin tüm alt boyutlarda (güven, norm ve değerler, sosyal ağlar, ilgi, etkileşim ve katılım, bağlılık ve aidiyet) algılama düzeylerinin erkeklerin kadınlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle; erkek öğretmenler sosyal sermayenin düzeyine ilişkin algıları kadınlara göre daha yüksektir. Ayrıca, lise grubundaki öğretmenlerin, okul örgütünde güven ile ilgili ifadeler boyutuna ilişkin algılarının ortaokulda bulunan öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sosyal sermaye ve bilgi paylaşımı ölçeği arasındaki ilişkiyi ortaya koyan analiz sonuçlarına bakıldığında katılımcıların okulda bilgi paylaşım düzeyleri ile sosyal sermaye düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif ilişki vardır. Bu bilgilerden yola çıkıldığında sosyal sermaye düzeyi arttıkça okulda bilgi paylaşımının da artacağı söylenebilir.

Ekinci (2012) yaptığı araştırma sosyal sermayenin okullarda bilgi paylaşımı ile oldukça yüksek düzeyde anlamlı ilişki içerisinde bulunduğunu göstermektedir. Araştırmada sosyal sermayenin bütün alt boyutları ile bilgi paylaşımı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmada en yüksek korelasyon sosyal sermayenin güven boyutu ile bilgi paylaşımı arasında gerçekleşmiştir.

Öneren vd. (2016) çalışmasında çalışanlar arası bilgi paylaşımı, kurumsal açıdan bilgi paylaşımı ve bireysel açıdan bilgi paylaşımı arttıkça örgüte güven artmaktadır. Bilgi paylaşımındaki olumlu artış örgütsel güveni olumlu yönde etkilemektedir. Turgut (2013) tarafından yapılan çalışmada sosyal sermayenin örtülü bilgi paylaşımı davranışını pozitif etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bulgular değerlendirildiğinde, sosyal sermayenin okullarda bilgi paylaşımı ile ilgili önemli işlevlere sahip olduğu görülmektedir. Eğitim misyonlarına ulaşma yeteneği, organizasyonel süreçlerin tamamen bilginin yoğun olduğu akış ve bilgi paylaşımı ile şekillendiği okullarda süreç, aktif ve etkili bilgi paylaşımına dayanmaktadır. Okulda etkili sosyal sermaye yapısı, bilgi paylaşımının öğretmenlerin karar verme süreçlerine katılmalarını ve bir takımın üyeleri olarak kendilerini güvende hissetmelerini sağlamayı arttırdığı görülmektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin sosyal sermayelerini geliştirmeleri ve bilgi paylaşımındaki tüm engelleri kaldırarak okullarındaki aktörler arasında bilgi akışını sağlamaları okulun etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bunu başarmak için, okul yöneticileri öğretmenleri arasındaki yakın ilişkileri, sosyal bağlantıları, güveni, aidiyeti ve bağlılığı artırmak için çaba göstermelidir. Ayrıca, bireyler, gruplar ve diğer aktörler arasında bilgi paylaşımı; ortak alanlarda harcanan, paylaşılan bir vizyona sahip olarak ve karar alma süreçlerine katılarak geliştirilmelidir. Güçlü ve yüksek düzeyde sosyal sermaye ve bilgi paylaşımına sahip olmak, okullarda; değer temelli eğitimlerin verilmesi, velilerle iletişimin arttırılarak güçlendirilmesi, okul yapısının korunması ve güçlendirilmesi, farklılıklara anlayış gösterecek bir yönetim anlayışı geliştirme ve demokratik liderlik tarzının benimsenmesi, öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade edebileceği okul ortamının sağlanması ile ilgili çalışmaların yapılmasıyla mümkündür.

5.3. Öneriler

Bu bölümde araştırma bulgularından oluşturulan öneriler uygulayıcılar ve araştırmacılara olmak üzere sunulmuştur.

5.3.1. Uygulayıcılara Öneriler

1. Sosyal sermayesi yüksek olan okullarda öğretmenler arasında bilgi paylaşım düzeyinin arttığı sonucu ortaya çıktığı için öğretmenlere normlar ve sosyal ağlar aracılığıyla güven duygusunu arttırmaya yönelik adımlar atılmalıdır.

2. Öğretmenleri motive edici etkinlikler yapılarak sosyal etkileşim artırılmalıdır. Sosyal ağlar kurulmalı bu yolla örgütsel maliyetler azaltılmalıdır.

3. Öğretmenlere sosyal sermaye ve bilgi paylaşımı kavramı hakkında hizmet içi eğitimler ve seminerler verilerek öğretmenleri lisansüstü eğitime yönlendirerek öğretmenlerin sosyal sermaye kavramı hakkında bilinçlendirilmeleri sağlanabilir. Bu yolla örgüt verimliliği artırılabilir.

4. Öğretmenler arasındaki güveni, aidiyeti, bağlılığı ve bilgi paylaşımını arttıracak çalışmalar yaparak okulların sosyal sermaye düzeyi arttırılmaya çalışılmalıdır. Bu yolla bilgi paylaşımının önündeki engeller kalkacaktır.

5.3.2. Araştırmacılara Öneriler

1. Araştırmacılar sosyal sermaye kavramının önemli olduğu görüşünden yola çıkarak sosyal sermayenin arttırılmasıyla ilgili de çalışmalar yapılmalıdır.

2. Farklı eğitim kademelerindeki okullarda (okulöncesi, üniversite vb.) benzer araştırmalar yapılarak sosyal sermaye düzeyleri incelenmelidir. Böylelikle nitelikli örgüt iklimi oluşturulabilir.

3. Öğretmenler arasındaki bilgi paylaşım düzeyinin artmasının okulların işleyişinde değişiklikler oluşturup oluşturmadığı araştırılabilir.

4. Sosyal sermayenin öğrenci başarılarına etkisi araştırılabilir.

5. Okullardaki sosyal sermaye düzeyinin yüksek olması ile okuldaki disiplin problemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yapılabilir.

6. Sosyal sermayenin öğrenen okul oluşturmadaki etkililiği üzerine araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, A. A. (2002). *Toplumsal Sermaye: Yeni Sağın Küresel Yüzü, Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları*, Editör: Yasemin Özdek, TODAİE Yayın No: 311, Ankara.
- Akdoğan, A. A. (2006). “Siyasal Kültür Ve Sosyal Sermayenin Karşılaştırılması: Türkiye İçin Bazı Çıkarımlar”. *Akdeniz U.B.F. Dergisi*, Sayı:12:162-187.
- Aktan, Coşkun C. ve Vural, Yaşar İ. (2007). *Bilgi Çağında Bilginin Yönetimi, Bilgi Çağı, Bilgi Yönetimi ve Bilgi Sistemleri*, İstanbul.
- Arbak, Y. (1995). “Örgütlerde Bilgisayar Destekli Bilgi Sistemlerinin İncelenmesine Yönelik Kurumsal Bir Yaklaşım”, *Verimlilik Dergisi*, 73-79
- Aydın, S. (2007). *Milletlerin Kalkınmasında Önemli Güç Kaynağı Sosyal Sermaye*, Ankara
- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi Yönetimi*, Kariyer Yayıncılık, İstanbul.
- Betil, İ. (2005). *Sosyal Sermaye ve AB Süreci*. Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG), Togses. Sayı: 29. LebibYalkm Yayınları ve Basım işleri A.Ş, İstanbul.
- Boran, B. (2004). *Entelektüel Sermaye Yönetiminde Sosyal Sermaye ve Örgütlenme Yapısının Rolü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Bowey, J. L. (2007), *Net Social Capital Processes, Challenging Business Relation Ships*, Editör: Per Vagn Freytag, Emerald Group Publishing Limited, Bradford.
- Bursalıoğlu, Z.(1994). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı Ve Davranış*. Ankara: Pegem Ltd. Şti.
- Burt, R. S. (1997). “The contingent value of social capital”. *Adm Sci*, 42:339-365
- Büyüközkan, G. (2006). *Entelektüel Sermaye Yönetimi*, <http://www.kalder.org/>, 09.10.2019
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

- Carpenter, J. P., Daniere, A. G. and Takahashi, L. M. (2004) "Cooperation, Trust, and Social Capital in Southeast Asian Urban Slums". *Journal of Economic Behavior and Organization* 55 (4): 533-551.
- Castells, M. (2002), *The Information Society and the Welfare State: The Finnish Model*, Oxford, Oxford University Press.
- Christoforou, A. (2005) "On the Determinants of Social Capital in Greece Compared to Countries of the European Union". Fondazione Eni Enrico Mattei (FEEM) Working Paper No. 05/68. Milan: FEEM.
- Chuah, S. H., Hoffmann, R., Jones, M. and Williams, G. (2005) "An Economic Anatomy of Culture: Attitudes and Behavior in inter- and intra-National Ultimatum Game Experiments." Centre for Decision Research and Experimental Economics (CeDEx) Discussion Paper no. 2005/11. Nottingham: University of Nottingham.
- Cohen, D. ve Prusak, L. (2001). *Kavrayamadığımız Zenginlik: Kuruluşların Sosyal Sermayesi*, Çev: Ahmet Kardam, MESS Yay., İstanbul.
- Coleman, J. (1988). "Social Capital in the Creation of Human Capital". *American Journal of Sociology*, 94: 95-120.
- Coleman, J. (1994). *Foundations of Social Theory*. Cambridge, Mass. Harvard University Press.
- Dale, A. (2005). *Dynamic Balance: Social Capital and Sustainable Community Development*, UBC Pres, Vancouver, BC.
- Dinler, Z. (2000). *İktisada Giriş*, Ekin Kitapevi Yayınları, 5. Basım, Bursa
- Easterly, W. and Levine, R. (2001) "It is not Factor Accumulation: Stylized Facts and Growth Models". *World Bank Economic Review*: 177-219.
- Ekinci, A. (2010). *Okullarda sosyal sermaye*. Ankara: Nobel.
- Ekinci, A. (2012). İlköğretim okullarındaki sosyal sermaye düzeyinin örgüt içi paylaşımına etkisi, *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (4)
- Erbil, C. (2008). *Sosyal Sermayeye Örgütsel Yaklaşım: Bir Model Önerisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

- Eren, E. (2006). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Ergin, R. A.(2007). *Sosyal Sermayenin Yöneticiler Bağlamında Ölçülmesine Yönelik Konya Sanayisinde Bir Araştırma*, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Ersözlü, A. (2008). *Sosyal Sermayenin Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumuna Etkisi (Tokat İli Örneği)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Ersözlü, A. ve Töremen, F. (2010). *Eğitim Örgütlerinde Sosyal Sermaye ve Yönetimi*, 1. Baskı, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul.
- Fındıkçı, İ. (1996). *Bilgi Toplumunda Yöneticilerde Kendini Geliştirme*, İstanbul: Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları.
- Field, J. (2006). *Sosyal Sermaye*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ağustos 2006, İstanbul.
- Fine, B. (2001). *Social Capital versus Social Theory. Political Economy and Social Science at the Turn of the Millenium*, Londonand New York, Routledge.
- Fukuyama, F. (1998). *Güven, Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması*. Ankara: İş Bankası Yayınları.
- Fukuyama, F. (1999). "Social Capital and Civil Society. Paper prepared for delivery at the IMF Conference on Second Generation Reforms", *IMF Institute and the Fiscal Affairs Department*, Washington D.C., November (8-9), 1999.
- Fukuyama, F. (2000). *Social Capital and Civil Society*, IMF Working Paper No: 0074, Nisan 2004.
- Grootaert, C. (2002). *Understanding and Measuring Social Capital: A Multidisciplinary Tool for Practitioners*, World Bank Publications, Washington, DC.
- Gürak, H. (2006). *Kalkınmada Zihinsel Emek (Beşeri Sermaye) Faktörü*, Ankara
- Heral, I. (2008). *Sosyal Sermaye*. Ankara
- Inglehart, R. (1997) *Modernization and Post modernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Kaariainen J. & Lehtonen H. (2006). "The Variety Of Social Capital In Welfare State Regimes A Comparative Study Of 21 Countries". *European Societies*. Volume 8, (1): 27-57.
- Kapu, H. (2008). "Sosyal Sermaye ve Organizasyonların Öngörü Yeteneğini Geliştirme Gücü", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 1.
- Karabıyık, L. E. (2005). "Türkiye'de Mikro Finans Uygulamasına Yönelik Çalışmalar", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 24.
- Karaçimen, Y. (2002). *Türkiye'de Bireylerin Kişisel-Kurumsal Güven Kaybı ve Medyanın Rolü: Ampirik Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karagül, M. (2003). "Beşeri Sermayenin Ekonomik Büyüme ile İlişkisi ve Etkin Kullanımı", *Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi*, Sayı (5), Antalya.
- Karagül, M. 2002, "Beşeri Sermayenin İktisadi Gelişmedeki Rolü ve Türkiye Boyutu", Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın No: 37, Anıt Matbaa, Ankara, s.25-89
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kirmanoglu, H. (2004). "Sosyal Sermaye ve Geleceği Şekillendirmek", *Kalder- Önce Kalite Dergisi*, Yıl: 12, Sayı: 83, Eylül.
- Koçel, T. (1995). *İşletme Yöneticiliği*, 5. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Lesser, E. L. (2000). *Knowledge and Social Capital*, Massachusetts: Butterworth-Heinemann.
- Lin, H. F. (2006). "Impact of organizational support on organizational intention to facilitate knowledge sharing". *Knowledge Management Research Practice*, 4, 26-35.
- Lin, K. N. (1993). "Social capital and nonprofit leaders". *Nonprofit Management and Leadership*, 14 (4), 41-58.
- Mısırdalı, F. (2006) *Örgüt İçi Bilgi Paylaşımında Sosyal Sermayenin Etkisi: Kütahya Porselen A.Ş'de Bir Uygulama*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

- Mishler, W., Rose, R. (2005). "What are the Political Consequences of Trust? A Test of Cultural and Institutional Theories in Russia", *Comparative Political Studies*, Vol: 38 No.9. November, s. 1050-1078.
- Morgan, S. L. (2000). "Social Capital, Capital Goods, And The Production Of Learning". *Journal of Socio-Economics*. 29: 591-595.
- Öğüt, A. (2001). *Bilgi Çağında Yönetim*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öksüzler, O. (2006). "Sosyal Sermaye, Güven Ve Belirleyiciler: Bir Panel Analizi". *Akdeniz U.B.F. Dergisi*. Sayı: 12:108-129.
- Önen, H. (2005). *Sosyal Sermaye Gençlik İçin Ne Anlam İfade Ediyor?*. (Der: Yılmaz, B. T.). Gençlik, Toplum Liderliği ve Sosyal sermaye. İstanbul: Bay MatbaaYay.
- Öneren, M. Çifçi, G. E., & Harman, A. (2016). Bilgi Paylaşımının Yenilikçi Davranışa ve Örgütsel Güvene Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, 58, 127-157.
- Özüğurlu, A. (2006). "Sosyal Sermaye: Kamunun Trajedisi ya da Emeğin Sömürgeleştirilmesinde Yeni Bir Eşik". *Akdeniz U.B.F. Dergisi*. (12): 188-213.
- Parts, E. (2004), "The Role of Social Capital in Economic Development of Transition Countries", *Ekonomika*, Volume: 68.
- Pawar, M. (2006). "Social Capital?", *The Social Science Journal*, Vol: 43:211-226.
- Peter Senge, Beşinci Disiplin, Çev: Ayşegül İldeniz ve Ahmet Doğukan, 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1993
- Portes A (1998) "Social capital: its origins and applications in modern sociology". *Annu Rev Sociol* 24:1-24
- Putnam R. D. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*, New York, Simon&Schuster, 2000.
- Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton University Press, Ewing, NJ.
- Putnam, R. D. (1999). *Bowling Alone: The Colapse and Revival of America Community*, BrookingInstitution Pres, 1999.

- Sabatini, F. (2006) “The Empirics of Social Capital and Economic Development: A Critical Perspective”. Fondazione Eni Enrico Mattei (FEEM) Working Paper 2006/15. Milan: Eni Enrico Mattei Foundation.
- Sabatini, F. (2006) .“Social Capital, Labour Precariousness and The Economic Performance. An Emprical Assessment of The Strength of Week Ties in Italy”, *University di Roma La Sapienza*, Working Paper No: 26, ss3-25.
- Saguaro, S. (2008). *Social Capital Community Benchmark Survey: Executive Summary*. Saguaro Seminar at the John F. Kennedy School of Government, Harvard University
- Saltı, A. (2005), *Sosyal Sermaye*, Ankara
- Saruhan, Ş. C. ve Özdemirci, A. (2013). *Bilim, Felsefe ve Metodoloji*, 3. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Şahin, C., ve Ada, Ş. (2013). İlköğretim ile ortaöğretim okullarında sosyal sermayenin kullanılma düzeyinin okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(23), 133-134.
- Şamiloğlu, F. (2002). *Entelektüel Sermaye*, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Şenkal, A. (2006). “Sosyal Politika ve Sosyal Sermaye: Sosyal Sermayenin Sosyal Politikaya Etkileri Konusunda Bir Değerlendirme”. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 1(8).
- Turgut, E. (2013). *Sosyal Sermaye ve Bilgi Paylaşımı Davranışının Yenilikçilik İklimine Etkisi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Türkçe Sözlük, (2005) Ankara: TDK Yayınları.
- Tüylüoğlu, Ş. (2006), “Sosyal Sermaye, İktisadi Performans Ve Kalkınma: Bir Yazın Taraması”, *Akdeniz U.B.F. Dergisi*. Sayı: 12:14-60.
- Uslaner, E.M. (2002). *The Moral Foundations of Trust*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Wehmeier, S. (1997). Oxford Word power Dictionary. London: Oxford University Press.

World Bank, (2008), Social Capital Implementation Framework,
<https://www.worldbank.org/>, 09.10.2019

Yazıcı, S. (2001). *Öğrenen Organizasyonlar*. İstanbul : Alfa Yayınları.

Yılmaz, B. T. (2005). Sosyal Sermaye ve Gençlik. (Der: Yılmaz, B. T.). Gençlik,
Toplum Liderliği ve Sosyal Sermaye. İstanbul: Bay Matbaa Yay.

Yılmaz, S, (2005). Sosyal Sermayenin Toplumsal Kalkınma ve Kurumsal Gelişme ile
İlgisi. (Der: Yılmaz, B. T.). Gençlik, Toplum Liderliği ve Sosyal Sermaye.
İstanbul: Bay Matbaa Yay.

EK1

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.7075523

08/04/2019

Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi.

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) İst. Sabahattin Zaim Üniversitesi'nin 06.11.2018 tarihli ve 3984 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 05.04.2019 tarihli tutanağı.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Seda YILDIZ'ın "Ortaokul ve Liselerde Sosyal Sermaye Düzeyi ile Bilgi Paylaşım Düzeyi Arasındaki İlişki" konulu tezi kapsamında, ilimiz Esenyurt, Avcılar ve Beylikdüzü ilçelerinde bulunan lise ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlere; kişisel bilgi formu, sosyal sermaye ölçeği ve bilgi paylaşımı ölçeğini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1- Genelge.
- 2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
08/04/2019

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meh.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 07f4-10da-3c28-99fb-d0d5 koda ile teyit edilebilir.

EKLER

EK.1 ANKET FORMU

Saygıdeğer Meslektaşım,

Bu araştırma İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Doç.Dr. Bilal Yıldırım danışmanlığında, Ortaokul ve Liselerde Sosyal Sermaye Düzeyi ile Bilgi Paylaşım Düzeyi Arasındaki İlişkiyi belirlemek üzere Yüksek Lisans tezi kapsamında yapılmaktadır. Bu süreçte sizlerin görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ölçme aracı üç bölümden oluşmaktadır. 1. Bölümde Kişisel Bilgilere, 2. Bölümde, Okullardaki Sosyal Sermaye, 3. Bölümde, Bilgi Paylaşımına ilişkin maddeler yer almaktadır. Araştırma sonucunda elde edilecek bilgiler sadece bilimsel çalışma amacıyla kullanılacaktır. Maddelere vereceğiniz samimi cevaplar araştırmanın değerini arttıracaktır. Maddelere cevap verirken göstereceğiniz özen ve katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Doç. Dr. Bilal YILDIRIM
Tez Danışmanı

Seda YILDIZ
Yüksek Lisans Öğrencisi

CEVAPLAYAN EĞİTİMCİYE AİT BİLGİLER

Cinsiyetiniz: () Bay () Bayan

Eğitim Düzeyiniz: () Lisans(Önlisans dahil) () Lisansüstü(Y.Lisans ve Doktora)

Görev Yaptığınız Okul Türü: () Ortaokul () Lise

Branş:

Mesleki Kıdeminiz: () 1-5 () 6-10 () 11-15 () 16-20 () 21ve üstü

SOSYAL SERMAYENİN UNSURLARINA YÖNELİK İFADELER		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Okul Örgütünde Güven ile İlgili İfadeler						
1	Okulumuzda çalışanlar arasında yüksek düzeyde bir güven vardır.					
2	Okulumuzdaki toplantılara ilgililer katılır ve içinden geldiği gibi düşüncelerini beyan eder					
3	Okulumuzdaki örgütsel güven bireyler üstü bir durumdadır.					
4	Okulumuzda bireyler sahip oldukları bilgi ve fikirleri, okulun ortak amaçlarına ulaşması için, tereddütsüz bir şekilde birbirleriyle paylaşır.					
5	Okulumuzda herhangi bir iş gören bulunmadığı ortamda, çıkarlarının korunacağından emindir.					
6	Güvenden dolayı okulumuzda bilgiye özgürce ulaşılır ve deneyimler paylaşılır.					
7	Okulumuzda iş görenler kendilerinin emniyette olduklarına ve yöneticiler tarafından desteklendiklerini hissederler.					
8	Okulumuzda çalışanların büyük çoğunluğu güvenilirdir.					
9	Bana göre insanların büyük çoğunluğu güvenilirdir.					
Okul Örgütünde Norm ve Değerler ile İlgili İfadeler						
10	Bana göre insanların çoğu dürüst ve namusludur.					
11	Okulumuzdaki uygulamaların adaletinden iş görenler memnun durumdadır.					
12	Okulumuzda okul yönetimi iş görenlere saygıyla yaklaşır.					
13	Okulumuzdaki iş görenler ve yöneticiler dürüst ve namusludur.					
14	Okulumuzda norm ve değerler, iş görenleri sonuçlarının olumsuz olacağı gayri ahlaki ve yasa dışı eylemlerden alıkoyduğu için önemlidir.					
15	Okulumuzda sosyal güveni destekleyen norm ve değerler, işlem maliyetini azaltmakta ve iş birliğini kolaylaştırmaktadır.					
16	Okulumuzdaki norm ve değerler ile toplum içi etkileşimlerin eşgüdümü sağlanmaktadır.					
17	Okul örgütümüzde "karşılıklılık normları" da etkileşim ve paylaşımı kolaylaştırmaktadır.					
18	Okul yönetimi iş görenleri bir araya getirmek için fırsat kollar.					
19	Vefiler okulumuzdaki bazı faaliyetlerde etkin rol alırlar.					
20	Okulumuz, tüm iş görenleri ve öğrencileri ile bir aile dayanışması içerisinde.					
21	Okulumuzda örgütsel amaçlara katkı sağlamak için diğer iş görenlerle iş birliği yapmaya isteklilik mevcuttur.					
Okul Örgütünde Sosyal Ağlar ile İlgili İfadeler						
22	Ben üyeyim ve okulumuzdaki her iş görenin bir sendikaya üye olmasına salık veririm.					
23	Okul- aile birliği, okul izcilik takımı ve Kızılay gibi sosyal gruplara üye olmak gerekli ve bir yönüyle de zorunludur.					
24	Okulumuzda bir iş görenin diğer faktörlere ulaşmasını sağlayan iletişim kanalları mevcuttur.					
25	Okulumuzda enformasyon ve iletişimin, sosyal etkileşimlerin düğüm noktası olduğuna inanılır.					
26	Okulumuzda ağlar, sosyal desteğe erişim imkanlarını arttırmaktadır.					
Okul Örgütünde İlgî, Etkileşim ve Katılım ile İlgili İfadeler						
27	Okulumuzda yönetici, öğretmen ve iş görenlerin ortak değer, norm ve inançlar etrafında kenetlenerek, güçlü okul kültürünü oluştururlar.					

28	Okulumuzda semboller, hikâyeler, törenler ve efsaneler okul kültürünün oluşmasında etkili olurlar.					
29	Okulumuzdaki iş görenler ile okul dışında da vakit geçirmekten hoşlanırım.					
30	Okul geliştirme takımı gibi takımlarda görev almak gerekir.					
31	Okulumuzda yaygın bir ekip çalışması mevcuttur.					
32	Okulumuzda kişiler arası iletişim üst düzeydedir.					
33	Okulumuzda her alanda katılımcılığa önem verilir.					
34	Okulumuzda örgütsel iletişim üst düzeydedir.					
35	Okulumuzdaki veya okul adına yapılan her türlü organizasyonda görev almak isterim ve çoğunda da alırım.					
36	Okulumuzda alınan kararlara iş görenlerde katılır.					
37	Okul örgütünde ilgi, etkileşim ve katılımın sağlanması, sosyal sermayenin üretilmesi ve sürdürülmesi açısından önem taşır.					
Okul Örgütünde Bağlılık ve Aidiyet ile İlgili İfadeler						
38	Okulumuzu kendi ailem gibi benimsedim ve buradan ayrılmayı düşünmem.					
39	Okulumuzdan zorunlu nedenlerle ayrılan iş görenler, buraya özlemlerini sık sık dile getirmektedirler.					
40	Okulumuzdaki bütün iş görenler, okuldan bahsederken –bizim okul- tabirini kullanırlar.					
41	Okulumuzdaki tüm iş görenler, bu okulun bir üyesi olmaktan gurur duyarlar.					
42	Okulumuzdaki görev ve işler, iş birliği yaklaşımıyla yapılır.					
43	Okulumuzdaki işler, o iş için daha fazlasını yapma arzu ile yapılır.					
44	Okulda işler yapılırken, sadakat ve yeteneğin birlikte kullanılmasıyla sinerji oluşturulur.					
45	Okulumuzun amaçları iş görenler tarafından içselleştirilmiş olup, iş görenlerin bireysel enerjilerini eyleme dönüştürebilme becerileri mevcuttur.					

OKULDA BİLGİ PAYLAŞIMI						
Aşağıdaki maddelere ilişkin yanıtınızı, sağda verilen seçeneklerden uygun gördüğünüze, (X) işaretini koymak suretiyle belirtiniz.						
Bu okulda;						
		Hiçbir zaman	Çok az	Ara sıra	Çoğu zaman	Her zaman
1	Öğretmenler mesleki bilgileri birbirleri ile paylaşırlar.					
2	Öğretmenler sahip oldukları deneyimleri birbirleri ile paylaşırlar.					
3	Öğretmenler sahip oldukları bilgileri birbirlerine aktarmada isteklidirler.					
4	Öğretmenler sahip oldukları öğretim materyallerini birbirleri ile paylaşırlar.					
5	Öğretmenler uyguladıkları etkili öğretim yöntem, teknik ve etkinlikleri birbirleri ile paylaşırlar.					
6	Yeni bilgi ve deneyimlerin paylaşımında destekleyici bir ortam mevcuttur.					
7	Öğretmenler odasında öğretim sürecini destekleyici sohbetler hakimdir.					
8	Bu okulda bilgilerimi paylaşacağım bir güven ortamı vardır.					
9	Bilgi ve deneyimlerini paylaşanlara değer verilir.					
10	Her çalışan ihtiyaç duyduğu mesleki bilgi ve belgelere çalışma arkadaşlarından rahatça talep edebilir.					
11	Bu okulda bilgi paylaşımı için yeterli düzeyde ortak zaman vardır.					
12	Bu okulda bilgi paylaşımı için yeterli düzeyde ortak mekan vardır.					
13	Bu okulda çalışanlar bilgilerini paylaştıkça güdülenmişlerdir.					

14	Resmî yazı ve duyurulara ilişkin öğretmenler düzenli olarak bilgilendirilir.						
15	Okul yöneticileri ile öğretmenler arasında yeterli düzeyde bir bilgi paylaşımı vardır.						
16	Okul yöneticileri bilgi paylaşımını destekleyici bir yaklaşım içerisindeyler.						
17	Öğretmenler yeni bir teknik geliştirdiklerinde bunu okul yöneticileri ve meslektaşları ile paylaşırlar.						
18	Okul yöneticileri ve öğretmenler birbirlerinin fikir, öneri ve buluşlarına açık ve ilgilidirler.						
19	Öğretmenler için bilgi güçtür, dolayısıyla paylaşılmak istenmez.						
20	Bu okulda bilgi paylaşım düzeyi düşüktür.						

Seda YILDIZ
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

EK 2

Gönderen: Cemil ŞAHİN

Gönderildi: 13 Şubat 2018 22:23 tarihinde

Kime: seda yıldız

Konu: Re: Veri Toplama Ölçeği

Seda hanım,

"Sosyal Sermaye Veri Toplama Ölçeği" mi tez çalışmanızda kullanabilirsiniz. Başarılar dilerim.

Yrd. Doç.Dr. Cemil ŞAHİN<div

|
12 Şubat 2018 22:23 tarihinde

Hocam, iyi akşamlar.

Ben " Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi" tezli yüksek öğrencisi Seda YILDIZ. İzniniz olursa " Ortaokul ve Liselerde Sosyal Sermaye Düzeyi ile Bilgi Paylaşım Düzeyi Arasındaki İlişki" konulu tez çalışmamda " Sosyal Sermaye Veri Toplama Ölçeği"nizi kullanmak istiyorum.

Gönderen: A.R. EKİNCİ

Gönderildi: 14 Şubat 2018 20:35 tarihinde

Kime: seda yıldız

Konu: Yan: Ölçek İzni

Ölçek formunun bir örneği ektedir. İstatistiki değerçeri de makalede mevcuttur. İyi çalışmalar dilerim.

=====
Dr. Abdurrahman EKİNCİ
Mardin Artuklu University
Department of Educational Science
MARDIN
=====

12 Şubat 2018 20:35 Pazartesi tarihinde

Hocam, iyi akşamlar. Ben " Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi" tezli yüksek öğrencisi Seda YILDIZ. İzniniz olursa " Ortaokul ve Liselerde Sosyal Sermaye Düzeyi ile Bilgi Paylaşım Düzeyi Arasındaki İlişki" konulu tez çalışmamda " Okullarda Örgüt İçi Bilgi Paylaşımı Ölçeği"nizi kullanmak istiyorum. Ölçeği göndermeniz mümkün mü?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı: SEDA

Soyadı: YILDIZ

Doğum Tarihi:

Doğum Yeri:

Uyruđu: T.C.

Medeni Hali: Bekar

Yabancı Dil: İngilizce

Çalıştığı Kurum: Büyükşehir Ortaokulu

EĞİTİM DURUMU

1994– 2002: Turgut İlköğretim Okulu / Muğla

2002– 2006: Yatağan Lisesi / Muğla

2007– 2011: Pamukkale Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/ Türkçe Öğretmenliği